SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Genelkurmay'ın PKK raporu

▼ Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan Politik Askeri Durum Değerlendirmesi raporunda, PKK'nin başarıları ve başarısızlıkları ele alınıyor. PKK'nin, Kuzey Irak'ta üçüncü bir güç olarak varlığını pekiştirmeyi, Batılı ülkelerle uluslararası kurumlar nezdinde kamuoyu oluşturmayı ve Türkiye üzerindeki baskıları artırmayı başardığı saptaması yapılıyor. Raporda, 1994 yılı sonu itibariyle, daha önceki eylem gücünü büyük oranda kaybettiği belirtilen PKK'nin, 1995 baharından sonra bir anlamda çözülme sürecine girdiği de önesürülüyor. Raporu Genelkurmay İkinci Başkanı Org. Ahmet Çörekçi sızdırdı.

■ Aylan UNCU'nun haberi 7. sayfada

EVR∃NSEL.. Ah bizim medya!

EVR∃NSEL

7 HAZİRAN 1995 ÇARŞAMBA YIL:1 SAYI:1 FİYATI: 15.000 TL

Server Tanilli: Sorun düzen sorunu
"Düpedüz bir faşizmdir 12 Eylül. Onun sivil kanadı da ANAP'tır ve sahip çıkmıştır o faşizme. Yaşadığımız Terörle Mücadele Yasası doğrudan doğruya ANAP iktidarının giderayak arkasında bıraktığı bir mirastır. Bugünkü şeriatçı milliyetçi gericilik bu gübrelikte palazlandı." Sayfa 3

Ne... ...oroğlu: Bellek yitimi Sayfa 5 Hıfzı Topuz: Afrika'da sosyalizme ihanet Sayfa 9
De... ...Özlü: Paris Kitap Fuarı'nda Sayfa 11 Mıgırdiç Margosyan: Beyin meselesi Sayfa ...

Koalisyon döneminde daha çok ölüm, daha çok hapis, da... çok yoksulluk

İşte Türkiye ge...çeği

Katrilyonlar aktı Son iki hükümet döneminde sadece sınır ötesi operasyon için harcanan para kimi kaynaklara göre 10, kimilerine göre 20 trilyon. Çatışmalarda yaklaşık 9 bin kişi öldü, binlerce köy boşaltıldı. Batıya göçenler 3 milyonu buldu. Sayfa 2

Fatura yine emekçiye Son bir yılda ücretli kesimin ulusal gelirden aldığı pay yüzde 25'e düştü.Rantiye kesiminin payı 60'lara ulaştı. Ücretlerin dolar cinsinden düşüşü yüzde 52'yi buldu. Kentlerde işsizlik oranı yüzde 20. Enflasyon yüzde 90'lardan aşağı düşmedi. Sayfa 2

Kayıplar ve faili meçhuller 6 Kasım 1983'ten 21 Kasım 1991'deki yeni hükümet dönemine kadar 39 faili meçhul cinayet işlendi. Koalisyon hükümetinin yaklaşık üç yıllık iktidarında bu rakam 1261'e ulaştı. Faili meçhul cinayetler en çok Diyarbakır, Batman ve Mardin'de işlendi. Sayfa 2

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
KAYIPLARA SON!
SORUMLULAR YARGILANSIN...

İHD'nin Kayıplar Kampanyası sürüyor. "Kayıplara son - Sorumlular yargılansın" sloganlarıyla yola çıkan İHD'liler, "Bir mum da sen yak" kampanyasına afişleme çalışmanı ekledi.

Yazarlar cezayı hiçe sayıyor

Piyasaya çıkar çıkmaz toplatılan ve dava konusu olan "Düşünce Özgürlüğü ve Türkiye" kitabı, bir kez daha basılarak yarın okura sunuluyor. Bu yeni basımda Kültür Bakanı Ercan Karakaş'ın da yazısı var. Daha önce çıkan "Düşünceye Özgürlük"ün yayıncı ve yazarları DGM'de. Sayfa 3

Sendikalar v...lilere teslim

Demokratikleşme kapsamında gündeme getirilen Anayasa değişikliği TBMM'den geçerse sendika ve meslek örgütleri Valilik tarafından kapatılabilecek.

Devamı Sayfa 2

Elbistan'da polis sokağa çıkamıyor

Savcılığın 3 polis memuru hakkında yapılan fuhuş şikayetini dikkate almaması, tepkinin bütün Elbistan'a yayılmasına ve polise karşı yoğun saldırılara neden oldu.

Emniyet anketle prestij peşinde

Başbakan Çiller'in emriyle Emniyet Genel Müdürlüğü'nce iki veri araştırma şirketine Türkiye'nin gidişatıyla ilgili araştırma yaptırıldı. Araştırmayı yönlendiren Emniyet, en güvenilir kurum çıktı. Çiller'in de içinde bulunduğu Meclis ise, en güvenilmez kurum olarak görünüyor. Sayfa 4

KAMU Ç... ...RI UYARDI: SIRA SÜRESİZ İŞ BIRAKMADA

Türkiye gözaltı suçlusu

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, 6 DEP milletvekilinin 15 gün gözaltında tutulmasıyla ilgili açılan davayı "kabul edilebilir" buldu ve Türk hükümetinin DEP milletvekilleriyle dostane çözüm için görüşmesi sürecini başlattı. Türkiye aynı suçtan daha önce de yargılanmıştı. Sayfa 3

Çiller'den Yılmaz'a: "Taocu"

Başbakan, parti içi muhalefete gözdağı verirken ANAP'ı da Taocu muhalefet yapmakla suçladı. Çiller, sağdaki birleşmenin DYP çatısı altında olacağını vurguladı. Sayfa 3

Tanju Adnan Polat'ı suçladı

Eski kral, olmayan adaleti gizlemek için mahkum edildiğine inanıyor.

Tanju cezaevinde dinamit gibi

Avrupa eski gol kralı, mücadeleyi sevdiğini, insanları kuzular gibi "Mee" deyip dinlemediği için seçildiği halde Futbol Federasyonu Genel Kurul Delege listesinden sonradan çıkarıldığını öne sürdü. Sayfa 15

...den ...ler'e ...sta keyfi" M... ...AFA SÖNMEZ ...fa 12

İngiltere'den ILO'ya tehdit

İngiltere hükümeti, üst düzey devlet kuruluşlarında çalışan personelin sendikalaşmasını yasaklayan kararının ILO gündemine alınması ve eleştirilmesi durumunda üyelikten çekileceğini açıkladı. Türkiye ILO'da terleyecek. ILO Genel Kurul toplantılarında, Türkiye'nin de arasında bulunduğu ülkelerdeki onaylanmış ILO sözleşmelerine ilişkin ihlal iddiaları değerlendirilecek. Sayfa 5

EVRENSEL'İN YAZARL...

PERŞEMBE: Ercan Atmaca, Tülin Öngen, Hulki Aktunç, Korhan Gümüş, Ertuğrul Kürkçü, Füsun Öz...
CUMA: Haluk Gerger, İhsan Çaralan, Toker Dereli, Atilla Özkırımlı, Füsun Özbilgen
CUMARTESİ: Haluk Gerger, İsmet Aktaş, Ahmet Çakmak, Gürol Sözen, Murat Belge, Can Yücel
PAZAR: Şükrü Günsili, Murathan Mungan, Hilmi Yavuz, Can Yücel
PAZARTESİ: Fikret Başkaya, Ufuk Uras, Hacer Ansal, Oruç Aruoba, Ertuğrul Kürkçü, Füsun Özbi...
SALI: Haluk Gerger, İhsan Çaralan, Atilay Ayçin, Mustafa Sönmez, Sevgi Özel, Nail Satlıgan, Metin Kurt, Lale Tayla, Füsun Özbilgen
Ayrıca: Faik Bulut, Metin Celal, Münir Ceylan, Aydın Çubukçu, Ferit Edgü, Burak Eldem, Yusuf Eradam, Uçkun Geray, Kemal Özer, Alaattin Karakan, Orhan Kahyaoğlu, Sevin Ç..., Fatma Oran, Nuriye Ortaylı, Fikret Otyam, Adnan Özer, Fatih Özgüven, Adnan Özyalçı..., Orhan Pamuk, Ahmet Say, Sennur Sezer, Reşit Teksoy, Bilgin Toker, Erbil Tuşalp, Yıldırım Türker, Seçkin Yaşar, Gülsüm Cengi...
Çizgileriyle: Ertan Aydın, Köksal Çiftçi, İsmail Gülgeç, Bülent Karaköse, Muhittin Köroğlu, Alp Tamer, Metin Üstündağ, Tayyar Özkan, Arman Salepçi, Mustafa Bilsin, Mahmut Tibet, Özden Öğrük

her gün Evrense...

BUGÜN 16. SAYFAMI...

Evrensel, gerçeğe gözünü dikmenin adıdır

Merhaba.
Evrensel de bir ihtiyaçtan doğdu. Ama farklı bir ihtiyaçtan. Dünya ve Türkiye'de g... olup bittiğinin, olup bitenin arkasındakiler... gunun açığa çıkarılması ihtiyacından. B... medya patronlarının temsil ettiklerinin de... karşısında olanların, işçilerin, memurların, k... gençlerin, Kürtlerin kısacası tüm ezilenlerin... dı. Bu ihtiyaç devrimcilerin, demokratları... rin, gerçek aydınların ihtiyacıydı. Bu ihtiyaç, ne olup bittiğini merak edenlerin ihtiyacıydı... holding gazetelerine itibar etmemesi Evren... deme getirdi. EV...

Düşler ve gerçek
Yurdagül Erkoca

Her şeye rağmen gazetecilik
Tuğrul Eryılmaz

Aziz Nesi...
Öyküleri
İsmail Gülgeç'...
çizgileriyle
hergün 13. sayfada

▼ Özgür Gündem ve Aydınlık deneylerinden sonra, "solun ortak değerleri"nin taşıyıcısı olacağı ilan edilen Evrensel gazetesinde, ayrılıkla sonuçlanan kriz, geçen haftanın önemli olayları arasında yeraldı. Yaşanan, sıradan bir "medya" krizi değil, solun büyük kesimini ilgilendiren bir gelişmeydi. Bu yanıyla siyasal bir boyutu da olan "Evrensel olayını", bütün taraflarla görüşerek değerlendirdik.

■ Haberi 4. sayfada

Genel Koordinatör İhsan Çaralan:

Asıl şimdi genişleyeceğiz

'Sadece solu ve aydınları değil, tüm emekçileri kapsayacak genişlikte bir gazeteyi hedefliyoruz. Önceki Evrensel, böyle bir genişliği, savunulanın aksine, temsil edemez duruma gelmişti. Şimdi tersine bu genişliği yakalayacağımızı umuyoruz.'

■ 4. sayfada

Evrensel yazarı Ertuğrul Kürkçü:

Evrensel'de beceriksiz bir darbe

'Hazırlık döneminde gazeteyi solun ortak değerlerinin prizmasından toplumu, topluma yansıtan bir organ diye tanımladık. Aramızda tam bir mutabakat vardı. Ancak gazete çoğulculuğu tanımadığı noktada tökezledi. Eğer tabir yerindeyse, beceriksizce bir darbe yapıldı Evrensel'de.'

■ 6. sayfada

Kurucu yayın yönetmeni Celal Başlangıç:

Sol'un olgunluk düzeyi bu projeyi kaldıramadı

'Bu işin başını çeken arkadaşlar, yani sermayeyi koyanlar, düşünce olarak doğru bir proje geliştirmişlerdi. Ayrıntılı olarak kendileriyle tartışarak bir mutabakat sağladık. Ancak, bu arkadaşların da içinde yeraldığı solun olgunluk düzeyi, bu girişimin daha fazla ilerlemesine engel oldu.'

■ 6. sayfada

Evrensel'in eski yazıişleri müdürü Yurdagül Erkoca ile söyleşi ve Saruhan Oluç'un yazısı 5. sayfada

Aybar: Bir uzun yol koşucusu

■ YAZISI 21 ve 24. SAYFALARDA

Sokağa çıkma sırası işçilerde

■ HABERİ 14. SAYFADA

Onbinlerin Guatemala'ya dönüşü

■ HABERİ 8 ve 9. SAYFALARDA

İstavroz Sokağı'nın ve Minareler Şehri'nin kadınları

■ HABERİ 23. SAYFADA

● TARİH: 15 TEMMUZ 1995 ● SAYI: 22 ● FİYATI: 40.000 TL (KDV DAHİLDİR) ● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

'Evladım bir gazete al, kırmadan getir'

*Babıali gazetelerinin yıllar içindeki serüvenini işlemek ilginç olabilir. Bu konuda bir master ya da doktora tezi bile yazılabilir. Promosyon savaşının nasıl başladığını, ilk ikramiyelerin nasıl dağıtıldığını yazmak; dolayısıyla gazetecilik anlayışındaki değişimi gözler önüne sermek yeni kuşaklar için öğretici olabilir. Söz'ü sürekli olarak yazılarıyla destekleyen arkadaşımız **Özcan Sapan** bu hafta tam da bunu yazmış;*

Gazete ve inek; ilk bakışta hiçbir ortak bağı olmayan iki ayrı sözcük gibi görünüyor. Gelgelelim bu iki ayrı sözcük yıllar önce öylesine bir birliktelik kurmuşlar ki.. sormayın!..

İnek, süt verir. Süt de kaymak, peynir, yağ, yoğurt, ayran vb. Ayrıca, inek doğurur; buzağı, dana vb. Gazete, haber verir. Haber de acı, sevinç, iş, imkan, bilgi vb. Ayrıca gazete de doğurur; ek ve ekler verir.

Ne ilişkisi var diyeceksiniz?

Bizim hikayemiz yıllar önce başlamıştı... '60'lı yılların başlarında gazeteler promosyon savaşına şöyle bir göz atarak, "girsek mi, yoksa..." diye aylarca düşünürlerdi. O tarihlerde Hürriyet gazetesi birinci sayfanın alt köşesinde "Hürriyet her okuyucuya 6.400 lira kazanma şansı veriyor" diye anons ediyor. Yazının altında da "Bu akşam telefon başında olunuz" notu düşülmüş. İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana radyolarının program saati verilerek, katılmak isteyenler telefon başına çağrılmış. Yine aynı gazetenin ayni sayfasında bu kez sağ üst köşede bir çerçeve içinde (şimdilerin tencere dağıtma ilanına benzer şekilde) "Bugün gazetemiz 18 sahifedir" ifadesi yer alıyor. Bu durum tuhaf biçimde geçmiş yıllarda neyin değerli ve anlamlı olduğu konusuna ışık tutmaktadır.

Gazete ve ineğin yaman aşkı Bursa'da başladı... Bütün gazeteler harıl harıl makina, eleman, araç alırken, Bursa'da yayınlanan yerel bir gazete inek almış (!) ve üretime geçmişti. Tereyağ, süt, ayran, peynir..

Ürettiklerini de cömertçe okuyucularına dağıtmıştı. İlk dikkat çekici ve baştan çıkarıcı promosyon böylece başlamış oldu. "Çekilişsiz, kurasız, her gazete alana her gün süt ürünlerinden herhangi biri verilmiş"ti.

O tarihlerde "bizim" büyük gazeteler bu olayı haber yapmışlar ve yadırgamışlardı... Ama gel gör ki tartışırken düşündüler! İnek örneği yollarını aydınlattı. Ve bir süre sonra promosyon savaşına "bizimkiler" de katıldılar.

Çeşitli güzergahlarda kurulan gazete standlarında ürünler tanıtılıyordu. Belki ilk kez topluca uyarıldık! Hepimiz ansiklopedi tartışmalarını hatırlarız! "Bizimkinin cildi sizinkinden daha iyi. Bizde daha fazla resim var. Bizde daha fazla bilgi var. Ayrıca bizimkinin piyasada satış fiyatı, onların verdiği kağıt parçalarının toplamının üç katıdır..." ve benzeri inciler. Kısacası büyük kavga başlamış oldu. Seyirci durumunda olan bizler bir süre sonra kavganın tam orta yerinde kendimizi buluverdik. Zaten "başbakanımız" ve bazı "milletvekillerimiz" konuyla ilgili görüşlerini televizyon ekranlarından bir tercih olarak sunmuşlardı.

Giderek şiddet dozu artırılan kavga devam ededursun, reklamlarda "sıradan" insanlara sordular: "Hangi ansiklopediyi tercih edersiniz?" Yanıtlar bilinmeyen bir şekilde hep soran ve reklam verenlerin lehine gelişiyordu. Bilinmez!... Bir süre sonra "bizim" gazete tekelleri anlaştılar.. (Biz halen küskünüz!)

Sükunet uzun sürmedi. Zaman zaman irili ufaklı bir dizi kampanyalar yürütüldü; çorba, çamaşır suyu, deterjan, sabun, tencere, tava, defter, kitap vs. Herşeyimiz kuşatma altına alınmıştı; geleneklerimiz, göreneklerimiz, dilimiz adeta istila edilmişti. Artık insanlarımız hangi gazete ne veriyor diye bakkallarla uzun uzun ve anlamsız muhabbetler geliştiriyorlardı. Her geçen gün artarak ve şiddetlenerek süren bu kavga ve kavgayı yürütenler bu kez yatak odamıza dek girmişlerdi! İyi geceler... Çarşaf ve pikeleriniz hazır. Doğrusu... "iyi uykular!.."

Tencere, tava ve tabaklara; renk renk bardak çeşitlerine takılıyor insan. Tam; herhangi bir züccaciye firmasının özel eki diye düşünürken; kuponlar ve ilgili açıklamaları içeren yazılarla karşılaşıyoruz. Verilmeyen ne kaldı diye düşünüyoruz. Ben bu konuda akıl yürütedururken bir de baktım ki G. Antep'te yayınlanan yerel bir gazete bu gidişata noktayı koymuş! G.Antep Olay gazetesi her okura çekilişsiz kurasız mezar yeri veriyor. Evet, yanlış duymadınız. Ama doğrusunu söylemek gerekirse, tam isabet ve lüzumlu bir hizmet!.. Eee "bizde de" (İstanbul) önemli bir sıkıntı olan, hatta ve hatta "mezarlık mafyası"nın doğmasına bile neden olan bu toplumsal ihtiyacı çözmek gerekirdi. Bunu düşündüğümüzde "bizim" büyük tekellere yeni bir yarışma önerebiliriz. Evet, sayın basın tekelleri, uyanın; Bursa olayı yolunuza ışık tutmuştu. G. Antep yüreklerinize su serpsin: Vatan sizden hizmet, İstanbul, Adana, İzmir ve Ankaralı da mezar bekliyor. Durmayın, hemşehrilerimize mezar kazın! Mezar promosyonunda izdiham; kuyruk uzadıkça uzuyor.. Ne haber ama, değil mi?

Hakkını yememek lazım. Sezar'ın hakkı Sezar'a. Böyle bir gazetecilik anlayışını bizzat devletimiz de destekliyor. Bizlere daha iyi promosyon icatları sunmaları için gerekli krediler devlet tarafından oluk oluk kasalarına akıtılıyor. Okumayan, düşünmeyen bir toplum olmamızın önündeki engeller bir bir zorlanıyor. Hem sonra, bizim adımıza kavga da edyorlar ve neyin doğru, neyin yanlış olduğuna, hatta neyin bizi tahrik edip etmediğine dahi karar veriyorlar. Sizler sağolun emi!

Bir başka gerçek, böyle kampanyalar zaten az olan genel gazete okuru sayısını daha da daraltmaktadır. Muhalif basının ulaşmak istediği kitleleri ikramiye rüşvetiyle kibarca devredışı bırakabilmektedir. Doğru haber ve yorumların nerede yer aldığı da yine sizi ilgilendirmez. Siz kupon biriktirmeye devam ediniz efendim!

Bir hatırlatma yapalım; özellikle memurlara: Ankara Kızılay Meydanı'nı doldurun binlerce kişinin haberi yukarıda sözünü etmeye çalıştığımız büyük gazetelere nasıl yansımıştı, hatırlıyor musunuz? Umarım 10 ve 12. sayfalarda yer alan o küçücük haberciği unutmamışsınızdır! Sizin gazeteniz, "Toplusözleşme ve grev hakkı aldığınızda zaten yine tencere ve pike almayacak mıydınız?" diye sorarak, sizin adınıza karar verir. Sizin gazeteniz, sizin adınıza anlaşır ve kredileri ejderha gibi yutar. Sizlerden çıkan "çatlak" sesleri birinci elden bastırır ve sizlere gerekli olan malzemeyi de çekilişsiz kurasız verir. Siz yine de kupon biriktirebilirsiniz!..

Gazeteler biz okuyucuların gündelik yaşamını kolaylaştıran (!) kimi promosyonlar sunmanın yanı sıra,"bayrak-ezan-millet" üçlemesine eşlik eden minyatür tank, asker, sancak gibi "hediyeler"le barış ve huzur ortamına naçizane (!) katkıda da bulunuyorlar.

Hürriyet 31 Aralık 1964

Beş kıta üzerinde de çarpışmalar oldu

DÜNYA KANLI BİR YIL GEÇİRDİ

Demir - Çelik Fabrikası 445 milyon lira fazlaya mal oldu

Trafik Müdürü, tek gözlü şoförü direksiyon başında yakaladı

Fransız luminarc sürahi ve bardak takımı için yarın büyük gün. Unutmayın! Bu eşsiz takım için ilk kupon yarın

Hürriyet

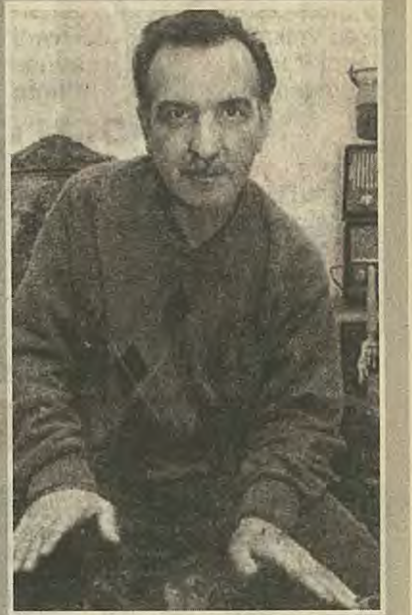
Beni hapisten Özal kurtardı

Sıvas canileri lanetlendi

İsrail tarzı ilk harekât

Soykırımı Anıtı'nda ilk Türk

İşte size iki Hürriyet. Birinin tarihi 31 Aralık 1964, diğerinin ise 3 Temmuz 1995. Sürmanşetler nasıl da değişmiş.

Avukat Osman Ergin, Işık Yurtçu için dayanışma çağrısı yaptı

'İsimsiz gazeteciye sahip çıkın!'

Özgür Gündem gazetesindeki sorumlu yazışleri müdürlüğü görevi nedeniyle 14 yıl 10 ay hapis ve 1 milyar 509 milyon lira ağır para cezasına çarptırılan Ocak Işık Yurtçu için avukat Osman Ergin, ulusal ve uluslararası gazeteci örgütlerine ve demokratik çevrelere dayanışma çağrısı yaptı. Daha önce aralarında Cumhuriyet, Demokrat, Güneş ve Ulus gibi gazetelerin ve Barış, Yeni Halkçı gibi dergilerin de bulunduğu çok sayıda basın kuruluşunda çalışan 35 yıllık gazeteci Yurtçu, adeta cezaevinde unutuldu. Yurtçu'nun aldığı cezalar, Türkiye'de düşünce ve basın özgürlüğünü sadece ünlü "8'inci madde"nin engellemediğini göstermesi bakımından da çarpıcı bir örnek oluşturuyor.

Fikir suçlularının serbest bırakılması ve düşünce ve basın özgürlüğünü kısıtlayan yasaların değiştirilmesi için yürütülen kampanyalarda adı genellikle geçmeyen Yurtçu için, basın davalarında deneyimli bir hukukçu olan Avukat Osman Ergin'in yaptığı çağrının tam metni şöyle:

"Cumhuriyet, Güneş ve Özgür Gündem gazetelerinin eski yazıişleri müdürü ve sürekli sarı basın kartı sahibi gazeteci Ocak Işık Yurtçu halen Adapazarı Kapalı Cezaevi'nde basın suçlarından dolayı hükümlü olarak bulunmaktadır.

"Ocak Işık Yurtçu, Özgür Gündem gazetesinde sorumlu yazışleri müdürlüğü yaparken, bu görevi nedeniyle hakkında açılan 25 ayrı dava sonucunda toplam 14 yıl 10 ay hapis cezası ile toplam 1 milyar 509 milyon lira ağır para cezasına mahkum edilmiştir.

"Gazeteci Ocak Işık Yurtçu'nun aldığı cezaların dökümü aşağıdadır:

1- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesi nedeniyle: 9 yıl hapis, 375 milyon lira para cezası;

2- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 6. maddesi nedeniyle: 750 milyon lira para cezası;

3- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesi nedeniyle: 3 yıl 10 ay hapis, 384 milyon lira para cezası;

4- TCK'nun 312/2. maddesi nedeniyle: 2 yıl hapis.

"Ocak Işık Yurtçu bu cezaları Basın Kanunu'nun 16. maddesi ile 3713 Sayılı Kanun'un 6, 7/2 ve 8. maddelerinin gazete sorumlu yazişleri müdürlerine getirdiği cezai sorumluluk nedeniyle almıştır.

"Ülkemizde basın özgürlüğünün gerçekleşmesi için çaba gösteren tüm basın kuruluşları ve gazetecilerin yıllarını gazeteciliğe vermiş, gazetecilikten emekli olmuş bu "isimsiz basın emekçisi"ne gereken ilgiyi göstermesini ve özgürlüğüne kavuşması için üzerine düşeni yapmasını bir görev borcu olarak görüyorum.

"Diğer yandan, gazeteci Ocak Işık Yurtçu'nun durumu basın özgürlüğünün bir başka önemli yönünü ortaya koymaktadır. Bu, son günlerde tartışma konusu yapılan, kamuoyunda kaldırılması veya değiştirilmesi durumunda ifade özgürlüğünün tümüyle sağlanacağı intibaı uyandırılan Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesidir. Görülüyor ki, 8. madde değişikliği gazetecileri özgürlüğe kavuşturmayacak, bu maddenin kalkması veya değişmesi durumunda dahi aynı kanunun 6 ve 7/2. maddelerinin gazetecilere getirdiği hapis ve ağır para cezaları karşısında Ocak Işık Yurtçu durumunda olan birçok gazeteci, salt gazeteci olmaları ve gazetecilik faaliyetleri nedeniyle cezaevlerinde kalmaya devam edeceklerdir.

"Örneğin, Ocak Işık Yurtçu 8. maddenin değiştirilmesi veya kaldırılması durumunda, aynı kanunun 6 ve 7/2. maddelerinin değiştirilmemesi nedeniyle bu iki maddenin gazetecilere getirdiği cezai sorumluluklar karşısında 3 yıl 10 ay hapis yatacak ve 1 milyar 124 milyon lira para cezası ödeyecektir.

"Sonuç olarak, gazeteci Ocak Işık Yurtçu'nun özgürlüğüne kavuşması için verilecek mücadelenin, Türkiye'de basın özgürlüğünün yerleşmesi için verilecek mücadelenin önemli bir parçası olduğu düşüncesiyle, durumu bilgilerinize sunarım."

F. Cengiz Erdinç'in

Bu haftaki yazısı 19. sayfada. Okurlarına duyurulur.

Kimsesizler mezarlığındaki 295 mezar açılsın!

Dayakla 'demokrasi dersi'

Haber Merkezi- Geçen cumartesi her zamanki gibi saat 12.00'de Galatasay Lisesi önünde buluşmak üzere yola çıkan insanlar, lisenin önüne vardıklarında polis ablukasıyla karşılaştılar. Burada 6 haftadır süreklilik kazanmıştı oturma eylemi.. Kayıp aileleri ve onlara destek olan devrimciler, sosyalistler, insan hakları savunucuları çevreden destek görüyor, her hafta yeni katılımlar yaşanıyordu. Haftalardır eylemi izleyen, videoya kaydeden polis bu kez tehditlere başladı. Eylem yerini saran çevik kuvvet polislerinin amiri "Yaklaşmayın, burada izinsiz gösteriye izin vermeyeceğiz" diye bağırıyordu. Amirin, "Kanunlar böyle. İzinsiz gösteri yasak. Burada duramazsınız, size demokrasi dersi mi vereceğim şimdi" sözleri karşısında insanlar çekip gitmediler. Bir dağınıklık yaşandı. Bir bölümü "oturalım" diyordu. Kararsız olanlar vardı. Asıl önemlisi Demokratik Mücadele Platformu'nun daha önceden planladığı Ankara Yürüyüşü buradan başlatılacaktı.

İnsanlardaki bu dağınıklıktan yararlanan polis, topluca bekleyenlerin etrafını sardı. Amir "demokrasi dersi"ni vermeye başladı. Yaşlı anne- babalar dahil 32 kişi dövülerek, tartaklanarak

Kayıp aileleri geçen cumartesi Galatasaray'da çevik kuvvet barikatıyla karşılaştılar.

olay yerine getirilen otobüse zorla bindirildi. O gün Beyoğlu Emniyet Amirliği'ne götürüldüler. 31 kişi aynı gece salıverildi. BSP il yöneticisi Recep Üzmez ise bırakılmadı.

Saldırı bununla da sınırlı kalmadı. Kayıp aileleri ve Demokratik Mücadele Platformu Ankara'ya yürüyüş eyleminde ısrarlıydı. Gözaltına alınmalar bunu engelleyemedi. İçeri alınanların dışındakiler Kadıköy yakasına geçtiler. O yakadaki kayıp yakınlarıyla buluşup, otobüslerle yola çıktılar. İzmit'ten Özcan Bayraktar'ın bildirdiğine göre, o gün saat 19.00'da İzmit'e ulaşan eylemciler, birçok sendika ve demokratik kitle örgütü tarafından coşkuyla karşılandı. İzmit'te yoğun bir yağmur altında Uğur Mumcu Parkı'na kadar yüründü.

Kayıp yakınları daha sonra BSP İzmit il binasına geldiler. Burada ihtiyaçları karşılandı. Gece BSP'de konakladılar. Ertesi sabah yine yola koyuldular. İzmit çıkışında "bomba ihbarı var" diyerek polisler otobüsü aradı. Aramadan sonra tekrar yolculuk başladı. Ancak Ankara girişinde tekrar durduruldular. Sincan Fatih Karakolu'na götürüldüler. Karakolda geri dönmeye zorlandılar. Bunu reddeden eylemciler, geceyi karakol önünde geçirdiler.

9 Temmuz Pazar günü, bir otobüs dolusu aile de İzmir'den yola çıkmıştı. Onlar da engellendi. Polis zoruyla Polatlı'dan geri gönderildi. Bütün engellemelere rağmen kayıp yakınlarının bir bölümü değişik yollardan Ankara'ya ulaştı.

Kayıplarla ilgili kampanyayı İHD, Demokratik Mücadele Platformu, BSP, ayrı ayrı yürütüyor. Ancak herkes bir diğerinin kampanyasına destek veriyor.

Birleşik Sosyalist Parti bu hafta "Gözaltında kayıplara ve faili meçhullere karşı kampanya" çerçevesinde film gösterimine başlıyor. Partinin kayıplarla ilgili hazırladığı bildiri ve afiş (Gerçekler mezarların altında) valilikçe keyfi biçimde yasaklandı. İHD'nin de "kayıplara son" afişi yasaklanmıştı.

BSP Afişlerine keyfi yasak

BSP'liler Galatasaray'da kayıpları protesto eyleminde

▼ "BSP'nin hangi afişi gitse böyle bir yasak geliyor. Amaç siyasi faaliyeti engelleme. Bu olsa olsa valiliğin hükümetin emriyle hareket ettiği anlamına gelir. Hükümete muhalif bütün farklı görüşlerin yasaklanması bu. Ya da aymazlık.. Yasaklama gerekçelerinde afişlerin hukuka uygun olmadığını söylüyor vali, ama dayanak gösterdikleri hiçbir yasa maddesi yok. Bir tek Sıkıyönetim Kanunu'nda böyle gerekçeler var."

Haber Merkezi- Birleşik Sosyalist Parti (BSP) yasal bir parti. Siyasi Partiler Yasası'na göre kendi iç toplantıları, siyasi faaliyetleri, yayın ve propaganda çalışmaları için izin koşulu yok. Ancak partinin son 8 aydır bastırdığı her afiş ve bildiri valilikçe yasaklanıyor. Gerekçesiz bir yasaklama bu.. Buna ilginç bir örnek var. "Herkese iş. 35 saatlik çalışma hakkı. 18 milyona asgari ücret" afişi için şöyle bir yazı gelmiş partiye. "Bu afişin İstanbul sınırları dahilinde asılması hukuken mümkün görülmemiştir!"

BSP İstanbul İl Başkanı Erdal Kara bu durumu şöyle izah ediyor: "Normalde Dernekler Kanunu'na göre, derneklerin her türlü faaliyeti için valilikten izin alması gerekiyor. Yasanın ilgili maddesinde bu hükümlerin siyasi partiler için geçerli olmadığı da belirtilmiş." Yasada siyasi partilerin yürüttüğü faaliyetler parti tüzüğünde belirtiliyor. "Valilik, bunu yasaklama yetkisine sahip değil" diyor Kara. "Hem anayasayla, hem de yasayla güvence altında siyasi partiler. Partilerin bazı faaliyetleri, toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasa kapsamına giriyor. Ancak bunları da mülki amirliklerin yasaklama yetkisi yok. Erteleme yetkisi var. Bunun dışındaki hiçbir parti çalışmasını yasaklama yetkisi yok."

Diyelim BSP'nin bir afişi "kamu düzenini bozucu" nitelikte bulundu, bunu da yasaklama yetkisi yok yasaya göre. Valilik ancak Cumhuriyet Savcılığı'na bildirimde bulunabilir. Bildirimde bulunmanın temel gerekçesi de "kolluk kuvvetlerince bu etkinliklerin güvence altına alınması".

BSP MYK üyesi Aziz Çelik de, valiliğin sıkıyönetim komutanı gibi yetki kullandığını söylüyor. En fazla yapacağı şey polisin Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirimde bulunması. Bunun sonucunda açılan davada mahkeme gerekli görürse, afiş ya da bildiri yasaklanabilir.

Çelik, Rize Valiliği'nin ise tam tersi tutum aldığını vurguluyor:"Aynı şekilde arkadaşlar Rize Valiliği'ne bildirimde bulundu. Vali 'Afişi, bildiriyi dağıtıp, dağıtmamak sizin takdirinize aittir. Siz bilirsiniz' diye yanıt verdi."

Çelik bu tutumun kasıtlı olduğunu düşünüyor: "BSP'nin hangi afişi gitse böyle bir yasak geliyor. Amaç siyasi faaliyeti engelleme. Bu olsa olsa valiliğin hükümetin emriyle hareket ettiği anlamına gelir. Hükümete muhalif bütün farklı görüşlerin yasaklanması bu. Ya da aymazlık.. Yasaklama gerekçelerinde afişlerin hukuka uygun olmadığını söylüyor vali, ama dayanak gösterdikleri hiçbir yasa maddesi yok. Bir tek Sıkıyönetim Kanunu'nda böyle gerekçeler var."

Anayasa'ya göre, "siyasi partiler demokratik hayatın vazgeçilmez unsuru." Bu durumda sıradan bir mülki amir ya da herhangi bir mahkeme bile denetleyemez partiyi. Ne var ki yasaların rafta kaldığı çok açık.

İstanbul Vali Yardımcısı Nihat Kemal Eren'e bu konuyu sorduğumuzda aynen şöyle yanıt aldık:

"Kararın altında benim imzam var. Ama bu karar benim değil. Emir valilikten geliyor. Ben sadece tebliğ ediyorum. Demek ki devleti suçlayıcı nitelikte bulunuyor bu afişler. Kayıplarla ilgili afişlerde de devleti, polisi suçluyorlar. Ama ispatlanmadı. Polis mi öldürüyor belli değil."

BSP yasaklanan afişler için ayrı ayrı davalar açtı. İşlemin iptali için açılan davanın yanısıra ayrıca tazminat talepli bir dava da açıldı. Geçen yıl hazırlanan ve yasaklanan "Onlarla başladı biz sürdürüyoruz" afişinin davası hala sonuçlanmadı.

Bu tür davalarda mahkeme dosyaya göre, 1 hafta içinde karar verebiliyor. Ancak aradan aylar geçmesine rağmen, BSP'nin afişi ve bildirileri ile ilgili davalar hala sonuçlanmadı.

Yasaklanan afişler şunlar:

"Barış için sen de bir şey yap. Kürt sorununda siyasal çözümü destekle", "Önce kitapları, sonra insanları, şimdi de köyleri yakıyorlar. Ya sonra..", "Barış hemen şimdi!", "Düşünce ve örgütlenmeye özgürlük. Genel af", "Özelleştirme soygununa karşı KİT'leri işçiler denetlesin", "Herkese iş. 35 saat çalışma haftası.18 milyon asgari ücret", "Savaşsız sömürüsüz yeni bir Türkiye için üretenler yönetsin", "Gerçekler mezarların altında. Kimsesizler mezarlığındaki 295 mezar açılsın".

Evrensel.. Ah şu bizim medya

Haber Merkezi- Bilindiği gibi, yaklaşık bir ay önce, Türkiye'de sistemle mücadele eden bütün muhalefet odaklarını içerme, Babıali dışı ve alternatif bir gazete olma iddiasıyla yayınlanmaya başlayan Evrensel'de, önceki hafta patlayan "kriz"in ardından büyük bir ayrılık yaşandı. Evrensel'in yazıişlerinde ve çeşitli servislerinde görev yapan, aralarında Genel Yayın Yönetmeni Celal Başlangıç ile Dış Haberler Servisi'ni yöneten yazar Ertuğrul Kürkçü'nün de bulunduğu yaklaşık 30 kişi, yani gazeteyi hazırlayan ekibin büyük bir bölümü ayrıldı. Ayrılanlar arasında, gazetede profesyonel olarak çalışmayan yazarlar olduğu gibi, görsel yönetmenlik de yapan çizer İsmail Gülgeç gibi kişiler de bulunuyordu.

Geçen hafta verdiğimiz haberi, bu hafta yaptığımız soruşturmalar ile geliştirdik. Çünkü yaşanan, sık sık rastlanan türden bir gazete içi yol ayrılığı değil, solun bütününü ilgilendiren bir gelişmeydi. Bu yanıyla siyasal bir boyutu da olan "olayı" daha geniş bir şekilde değerlendirmeyi doğru bulduk. Gazetede patlak veren krizin bütün taraflarıyla görüştük. Bu arada ulaşamadığımız bazı kişiler de oldu.

Özgür Gündem ve Aydınlık deneylerinden sonra "solun ortak değerleri"nin taşıyıcısı olması beklenen Evrensel'i çıkaranlar

Evrensel çalışanlarının bir bölümü sabah toplantısında.

aynı iddialarını sürdürüyorlar. Daha önce gazetenin genel koordinatörlüğünü yapan, ancak ayrılıktan sonra genel yayın yönetmenliğini üstlenen İhsan Çaralan, iddia edildiği gibi bir "fraksiyon" gazetesi çıkarmayı düşünmediklerini belirterek, "asıl şimdi genişleyeceğiz" diyor.

Evrensel'in kurucu Genel Yayın Yönetmeni Celal Başlangıç ise, sermayeyi koyan çevrenin düşünce olarak "doğru bir proje" geliştirdiğini ve işin başında bir "mutabakat" sağlandığını belirterek, "Ancak, Türkiye solunun olgunluk düzeyi ya da bütününün olmasa bile, bu gruptan gelen kadroların siyasi olgunluk düzeyi bu girişimin daha fazla ilerlemesini engelledi"diyor.

Yazıişleri Müdürü Yurdagül Erkoca İse, Ertuğrul Kürkçü ve Saruhan Oluç'un yazdığı yazılar nedeniyle işlerine son verilmek istenmesini hatırlatarak, olayı "siyasi tensikat" olarak yorumluyor.

Gazeteci kimliğinin ötesinde, sosyalist hareketin önde gelen isimlerinden biri olan Ertuğrul Kürkçü, Evrensel'in "çoğulculuğu tanımadığı noktada tıkandığı"nı belirtiyor.

Evrensel'den ayrılanların adları şöyle:

Celal Başlangıç (Genel Yayın Yönetmeni), Yurdagül Erkoca (Yazıişleri Müdürü), İsmail Gülgeç (çizer ve Görsel Yönetmen) Saruhan Oluç (editör), Kemal Kök (Yazıişleri Koordinatörü), Asaf Güven Aksel (editör), Yurdaer Erkoca (editör), Fenni Özalp (editör), Semra Somersan (yazar/muhabir), Murat Çelikkan (Haber Müdürü), Hakan Soydan (Haber Koordinatörü), Celal Üster (Kültür Servisi Müdürü), Ahmet Çakmak (Ekonomi Servisi Müdürü/yazar), Ertuğrul Kürkçü (Dış Haberler Servisi Müdürü/yazar), Behzat Şahin (İstihbarat Şefi), Sinan Gökçen (dış haberler), Esra Koç (Haber Merkezi), Kutlu Esendemir (Haber Merkezi), Mehmet Atak (Haber Merkezi), Sertan Sağlam (Haber Merkezi), Ömer Özgüner (Haber Merkezi), Meral Aslankaya (Haber Merkezi).

Öte yandan, gazetede profesyonel olarak çalışmayan ancak sürekli yazarları arasında yeralan Nail Satlıgan ve Murat Belge ile müzik yazarları Orhan Kahyaoğlu ve Burak Eldem gibi isimlerin de artık yazmayacağı öğrenildi.

Bu arada, daha önce haftalık Gerçek dergisinin Genel Yayın Yönetmeni olan ve Evrensel'de de Yurt Haberleri Müdürü olarak görev yapan İsmail Kayhan ile yazıişleri editörlerinden Tevfik Taş da gazeteden istifa etti. Söz'ün yayına hazırlandığı sırada haber aldığımız bu istifaların nedenini öğrenemedik.

Evrensel'in eski Genel Koordinatörü, yeni Yayın Yönetmeni İhsan Çaralan:

'Asıl şimdi genişleyeceğiz'

Evrensel'deki ayrılıktan sonra, Genel Koordinatörlük'ten gazetenin Genel Yayın Yönetmenliği'ne geçen İhsan Çaralan ile "kriz"i konuştuk. Gazeteyi yayınlayan (sermayeyi koyan) çevreyi de temsil eden Çaralan, sorularımızı şöyle yanıtladı:

Evrensel'in çıkışından ayrılığa gelene kadar, bu dönem içinde kendi açınızdan bir iç muhasebe yaptığınızda bu ayrılığı nasıl değerlendiriyorsunuz? 'Şurada hata yaptık' dediğiniz oluyor mu?

Bir muhasebe için erken olduğunu düşünüyorum. Belki de yürünebilirdi, bu tür şeyler olmasaydı. Ancak şu an bunları konuşmanın ne ayrılan arkadaşlara, ne de Evrensel'e katkısı, yararı olacağını sanmıyorum. Olayın ayrıntısına da girmek istemiyorum. Söyleyeceklerimizi söyledik zaten. Bir deneyim olarak herkes kendine göre değerlendirebilir.

Ayrılanlar, Ertuğrul Kürkçü ve Saruhan Oluç'a yönelik tavrın 'siyasi tensikat' anlamına geldiğini ileri sürüyorlar. Bu iddiayı nasıl karşılıyorsunuz?

Bunu arkadaşlara sorun. Bir değerlendirme yapmam doğru olmaz. Çünkü ben de anlayabilmiş değilim gitme nedenlerini.

Kendileriyle çalışılmak istenmediği söylenmiş...

Normal bir şey. Böyle bir şey söylenebilir. "Seninle çalışmak istemiyorum" denilebilir. Buna karşı böyle bir tavırları olmuşsa bizim söyleyecek bir şeyimiz yok. Kendi tercihleridir.

Oluç ve Kürkçü'ye yönelik 'Bu gazete, onu çıkaran siyasetin kürsüsü değilken, başkaları Evrensel'i kürsü olarak kullanamaz' denmesini, Evrensel'in bundan sonra giderek dar bir yayına dönüşeceğinin işareti olarak görenler var...

Bunu hem zaman, hem de çıkan gazetenin kendisi gösterecek. Okuyucular ve kamuoyu karar verecek. Çıkan gazeteyi görecekler. Dar bir gazetenin mi, yoksa başka türden bir gazetenin mi çıkacağını göreceğiz. Şimdi bir şey söylememiz yersiz.

Ancak ben, tersine, genişleyeceğini düşünüyorum. Çünkü sadece solu ve aydınları değil, tüm emekçileri kapsayan genişlikte bir gazete faaliyetini amaçlıyoruz. Öyle umuyorum ki, bu bir süre sonra daha da belirgin hale gelecek.

Kimse, grup gazetesi çıkaracağım demez tabii ki. Ama, kendi açısından, en geniş yığınlara seslenecekse yayın faaliyetini de ona göre düzenlemek zorundadır. Bizim anlayışımıza göre ise, eskiden tasarlanan Evrensel çıkartılamazken, böyle bir genişliği de, savunulanın aksine temsil edemez duruma gelmişti. Şimdi tersine bu genişliği yakalayacağını düşünüyoruz. Bu genişliği temsil edecek bir yelpazeye açılacağını umut ediyoruz.

Yani size göre, ayrılanlar, Evrensel'i kendi gazeteleri gibi kullanarak daralttılar mı?

Böyle ifade etmek doğru olmaz tabii. Bilerek yapılmış filan değil ama... Gazetede bazı grup fikirleri ortaya çıkınca, dar grup görüşleri kimi kişiler tarafından savunulmaya başlayınca bunun bir karşılığı oldu tabii ki. Yani, sola, aydınlara hitap eden bir gazete endişesi hep var oldu. Bunun önüne geçen bir endişemizin var olması gerekirdi. Sadece solcular ve aydınlar değil, tersine tüm emekçileri içine alan bir yayın faaliyeti, haber seçiminden haberin yazımına kadar, bu ilişkileri gözeten bir gazete olması gerektiği konusunda farklı düşünüyorduk. Ya da giderek bu fark ortaya çıktı. Başlangıçta belki sözde bir farklılık vardı, sonra bu farklılığın olmadığı gibi bir hisse kapıldık, biz de, o arkadaşlar da. Onların sol dediğine biz işçi ve emekçi diye karşılık veriyorduk. Sol ve işçi, emekçi aynı şey gibi de düşünülüyordu belki. Ama gazetenin yayın faaliyeti içerisinde bu ikisinin aynı şey olmadığı görüldü.

Peki, ayrılmadan sonra, tirajda bir düşüş yaşandı mı?

Şu anda gözükmüyor. Tirajımız 16 bin 500 dolayında. Ondan önce de o civarlardaydı.

Doğu Perinçek'in bir teklifi olmuş deniyor, bu ayrılmadan sonra. 'Desteğe hazırız' gibi.

Tamamen spekülasyon bunlar. Kimseden böyle bir teklif meklif gelmedi. Tabii çevreden pek çok dost, arkadaş "Bir ihtiyaç var mı" diye aradı ama, Perinçek'ten, Perinçek çevresinden böyle bir teklif almadık.

Ayrılık, daha çok Evrensel'in künyesinde gerçekleşti. Bunun dışında, 'isimsiz' çalışanlar arasında kamuoyuna yansımayan ayrılmalar oldu mu?

Kalkıp 'gidiyor musunuz' demedik kimseye. Kalanlar kaldı, gidenler gitti. Kalanlar görevlerini yapıyorlar büyük bir şevkle. Bizim başlıca amacımız da, bu şevki kırmadan yolumuza devam etmek. Kadro takviyesi düşünüyoruz elbette. Örneğin istihbarat servisinde, haber merkezinde boşluklarımız var. Ama şu an gazete yayınını sürdürecek durumda. Daha iyi, kaliteli bir yayın için yeni elemanlarla takviye edeceğiz tabii ki.

Evrensel'in eski Yazıişleri Müdürü Yurdagül Erkoca:

'Bu sefer olacağına inanmıştık'

Evrensel'in Yazıişleri Müdürü Yurdagül Erkoca, gazeteyi yayınlayan çevrenin iddialarının doğru olmadığını belirterek, "Arkadaşlar işçi emekçi gazetesi yapılmadı derken, bundan belirli bir grubun siyasi yayın organının çıkarılmasını istediklerini düşünüyorum" diye konuşuyor. Erkoca, Söz'ün sorularını yanıtladı:

Evrensel'in çıktığı hafta, Söz'de seninle yapılan görüşmede böyle bir gazetenin zorluklarına da değiniyorsun. Bu arada "Türkiye'de solcular tarafından gazete ile siyasi yayın organının birbirine karıştırılmasından" söz ediyorsun ve sizin esas amacınızın bir siyasi yayın organı değil, bir "gazete" yapmak olduğunu belirtiyorsun. Ne oldu, 'gazete' yapmaya çalışırken, 'siyasi yayın organı' yapmak isteyenlerle mi yüzyüze geldiniz?

Aslında biz bu gazeteye başlamadan önce, yani bize gelen "gelin birlikte bir gazete yapalım" teklifini kabul etmeden önce, başta İhsan Çaralan olmak üzere, Tevfik Taş ve Aydın Çubukçu'yla "nasıl bir gazete" konusunda uzun uzun konuştuk. Özellikle bir kitle gazetesiyle bir siyasi yayın organı arasındaki fark konusunda sonuna kadar anlaştık. Gazeteyi yapmaya çalışırken de çok belirgin bir sorun çıktığını söyleyemem. Eğer son günlerde yoğunlaşan "Bu gazete CHP'nin sesi gibi çıkıyor" telefonları ile, Gerçek çevresinin tabanından yükselen "gazete Troçkistlerin eline geçti" dedikodularının yaygınlaşmasını saymazsak. Bir de son 10 günde her fırsatta banyo makinesinin, çıkış makinesinin, kontak makinesinin bozulmasını, aynı gün santral dahil, her türlü elektronik aracın kısa devre nedeniyle işlemez hale gelmesini eklemek gerekiyor. Yoksa, bizim Çaralan'la, o bize gelip "Biz böyle bir gazete istemiyoruz" diyene kadar hiçbir anlaşmazlığımız olmadı. Olmadığı gibi hemen her konuda gazeteyi uzlaşmayla çıkarttık.

Peki sonra ne oldu?

Tam olarak bilemem, ama ben bir taban baskısı olduğunu düşünüyorum. Yani bu grup içinde kitlesel bir günlük gazeteyi içine sindiremeyen -ki bunların başlangıçtan beri var olduğunu biliyorum- insanların giderek ağırlık kazandığı kanaatindeyim. "Ben sıradan bir Evrensel okuruyum" diye telefon açanların sayısı son günlerde artmıştı. Ama gelen eleştiriler son derece tutarsızdı. Mesela "Adeta CHP'nin yayın organısınız" diye telefon açan adama, "Nasıl yani?" sorusunu yönelttiğinizde aldığınız cevap, "Kardeşim Fethullah Gülen'le Hikmet Çetin'in görüştüğünü manşetten vermiştiniz" oluyorsa, bu eleştirinin iler tutar yeri yok diye düşünüyorum. Aslında bu eğilimin günün birinde üç ay sonra beş ay sonra ya da bir yıl sonra yani günün birinde mutlaka büyük bir sorun olarak bu projenin karşısına dikileceğini biliyorduk. Ama o güne kadar solda duran kitlesel bir günlük gazetenin başarılabileceğini ispatlamak bizim için önemliydi.

Umulan tirajı yakalayamamanın krizin erken patlamasında etkisi oldu mu?

Aslında umulan tirajın üstünde bir satış gerçekleşseydi de bu müdahale bir gün olacaktı. Bu kez de "Madem bunlar yapıyor biz niye yapamayalım" diyerek yapacaklardı. Ama tirajın bizim umduğumuzun altında olmasının yegane nedeni, bilgisayar sisteminin bugüne kadar Türkiye'de hiç denenmemiş bir sistem olmasıydı. Gazeteyi yaptığımız arkadaşlar yakınen biliyorlar. Evrensel çıktığı günden, bizim ayrıldığımız güne kadar bayiye yalnızca iki gün zamanında ulaşabildi. İstanbul'da hemen her gün taşra gazetesi dağıttık. Seçilen matbaanın kalitesi ve hergün yarın değişmeli dediğimiz kağıtla bu gazete daha fazla satamazdı. Sabah'ı ve Yeni Yüzyıl'ı sel basınca ne olduğu görüldü.

Tabandan kastın siyasi güç ve ilişkiler mi?

Evet. Çaralan'ın Ertuğrul Kürkçü ile Saruhan Oluç'u işten atmamızı istemesinin altında başka bir şey olamaz. Bize gösterilen gerekçelerin son derece mesnetsiz olduğunu düşünüyorum. 30 gün yayınlanan bir gazetede yalnızca iki yazının birer paragrafında "siyasi propaganda" yapıldığı iddia ediliyor. Bu mümkün mü? Ayrıca ben arkadaşlara daha önce de söyledim, yine tekrarlıyorum; bir günlük gazete asla iyi bir propaganda aracı değildir. Bir günlük gazetenin, hele bayide satılan bir günlük gazetenin örgütlenme aracı olduğu görülmemiştir. Bu gazete, özellikle biz gazeteciler için iki üç satırlık siyasi propagandanın aracı olmasından daha öte bir öneme sahipti.

Gazetenin ilk sayısını eline aldığında "Evet bu benim gazetem" diyebildin mi? 'Cumhuriyet'in daha gerisine düştü, kendine özgü bir muhalefet anlayışı geliştiremedi' iddialarına ne diyorsun?

Gerçekliği yok diye düşünüyorum. Gazetenin çok başarılı olduğunu iddia etmiyorum. Bu ekip daha iyi bir gazete yapardı. Çok kötü bir altyapı ve eksik bir kadroyla çalışıyorduk. Biz gittikten sonra, çıkan gazeteye bakıldığında iddianın ne denli gerçek olup olmadığı da anlaşılır diye düşünüyorum.

Aydınlara seslenen, işçileri ve emekçileri gözetmeyen bir gazete yapıldığı yönündeki eleştirileri nasıl değerlendiriyorsun?

İşçi ve emekçi gazetesinin iki anlamı var. Ben işçi gazetesi deyince işçi sınıfı yanında durarak, onun açısından dünyaya bakmayı anlıyorum. Arkadaşların "işçi emekçi gazetesi" derken belirli bir grubun, sektin siyasi yayın organını kastettiğini düşünüyorum. Hele hele İhsan Çaralan'ın çalışanlarla son yapılan toplantıda "Bir MHP'li işçinin bile eline aldığında yabancılık çekmeyeceği bir gazete istediklerini" söylemesi daha da anlamlı kılıyor bu iddiayı. Bize bunu ilk gün söyleseydi mutabakat olmazdı. Ben bunun garip ve sonradan görme bir 'işçicilik' olduğunu düşünüyorum. Aydınlar ve solcular bir gazetenin taşıyıcı okurlarıdır.

Bir solcu aydını, MHP'li işçiye tercih eden bir anlayışla da gazete yapmak benim açımdan mümkün değildi.

Peki sonuçta bir gazeteci olarak, kendini nasıl hissediyorsun? Aldatıldığını veya kullanıldığını mı düşünüyorsun?

Yok hayır, ikisi de söz konusu değil. Bunun denenmesi gerekiyordu ve denendi diye düşünüyorum. Yalnız bize verilen taahhütler nedeniyle pek çok arkadaşımızı işinden ayırıp buraya getirdik. Ve bu mutabakat bozulunca onlar da bizle beraber tazminatsız, ihbarsız, son aylıklarını almadan işten ayrıldılar. Şimdi 30'dan fazla gazeteci işsiz. Bunun "işçi emekçi" gazetesi diye yırtınan bu solcu ekip açısından büyük bir sorumsuzluk olduğunu düşünüyorum.

Bu olan biteni siyasal açıdan nasıl değerlendiriyorsun?

Türkiye solunun önemli bir bölümünde siyaset yapma biçimi asla değişmeyecek diye düşünüyorum. Tek kelimeyle öngörüsüzlük ve iradesizlik diye tanımlayabilirim olup biteni.

Evrensel bir hikaye...

Saruhan OLUÇ

Tanıtımında ve içinde, 'Gözünüzü gerçekten ayırmayın', 'Gerçek Evrensel'dir', 'Evrensel, gözünü gerçeğe dikmenin adıdır' gibi ifadelerin sıkça kullanıldığı gazetede yaşananlar ne yazık ki hiç de yeni değil. Olanlar bir politik kültürün, hem de bizlerin çok yakından tanıdığı bir politik kültürün ürünü.

Kimi zaman bir örgüt ya da parti, kimi zaman ise bir devletin çıkarları uğruna pek çok şeyi söylemeyi, yazmayı veya konuştuğu birçok şeyden çark etmeyi mübah gören bir anlayışın, bir politik kültürün parçası bütün olup bitenler.

Hatta bir iç çatışma ya da hesaplaşma sürecinde pozisyonunu yitirmemek için sadece bir projeyi harcamakla kalmayan, aynı zamanda bunu yaparken de etik birçok değerini tahrip eden bir anlayışın ürünü yaşananlar.

İddialar çok mu ağır? Hayır, değil. Çünkü, Evrensel'de bahanelerin oluşturulma tarzı, 'persona non grata' ilan edilen Ertuğrul Kürkçü'nün ve benim, yazmadığımız yazıları yazmışız gibi gösterilmemiz bile bu iddiaların yerli yerine oturmasını sağlıyor. Örneğin BSP Kongresi hakkında, Sadun Aren'i öven bir yazı yazdığım iddia edildi. Ancak arşivler bu iddiayı yalanladı. Sonra kamu çalışanları eylemi hakkında yazdığım 'izlenim' gündeme geldi. Kürkçü'nün ise 'sosyalizm güç olur' gibi bir makale yazdığı ileri sürüldü, sonra bu yazı da bulunamadı. Bu sefer 'Globalizm ve Enternasyonalizm' yazısı bahane edildi.

Bahaneler bulunduktan sonra çarklar dönmeye başladı. Bu yazılarla, tuhaf bir şekilde, fikir yayılmaya çalışıldığı iddia edildi. Gazetenin yeni Yayın Yönetmeni İhsan Çaralan, gazetecilerin ayrılmasından sonra kaleme aldığı Evrensel imzalı yazıda, "Bazı yazarlarımız; gazeteyi kendi kişisel ya da grupsal görüşlerini yayacakları bir platform olarak değerlendirdi" diyecek kadar sağduyusunu yitirebildi. Neden kendi imzasıyla yazı yazan insanlar kişisel görüş yaymakla suçlanıyordu? Bu insanlar fikirleri olmadığı için mi gazeteye alınmışlardı? Çaralan, 'gerçek' sütununda yazdığı yazılarda acaba kendi kişisel fikirlerini mi yoksa kolektif bir görüşü mü yayıyordu? Kim, hangi grupsal görüşleri yaymıştı? Bunların hepsi belirsiz ve fikri sansüre yönelik iddialardı. Üstelik sorun olduğu iddia edilen yazıları okuyanlar, sorunun nereden kaynaklandığını da anlayamıyorlardı.

Aslında insanın eli ya da dili 'burada yapılan, fikirlere yönelik sansürdür' demeye bile varmıyor. Çünkü Evrensel'in gerçekçisi Çaralan, daha vahim bir ifadeyi tüm çalışanların önünde ağzından kaçırdı ve "Aslında sözü edilen yazıları herhangi biri yazmış olsaydı, hiçbir sorun çıkmazdı. Sorun bu yazıları yazmış olan Kürkçü ve Oluç'da, onların sembolik anlamlarında" dedi. Şimdi kimin, neyin sembolü olduğunu bir kenara bırakırsak, bu ifadeden de anlaşılıyor ki, aslında sorun fikirlerden çok fikirleri savunanlardan kaynaklanıyordu. Adeta fiziki bir sorun vardı ortada.

Ancak Çaralan bunlarla yetinmedi. Aynı yazıda, "Evrensel, gerek haber seçimi, gerekse haberleri veriş tarzıyla geniş emekçi yığınları değil, daha çok aydınlar ve 'solcuları' gözeten bir habercilik çizgisini aşamadı" diyebildi. Okuyucuların bilmediği ise Çaralan'ın, gazetenin oluşum sürecinde, sabah toplantılarından sayfa yapımına kadar fiilen işin mutfağında bulunduğu idi. Hatta malum yazıda daha da ileri gidildi ve yine bir politik kültürün yansıması olarak, solcular sözcüğü bile tırnak içine alındı. Öyle ya kimdi bu solcular?

Örnekleri artırmak mümkün, ama çoğumuzun bildiği, resmi tarihin önemli bir parçasını oluşturan bu tür "gerçekler" dünya tarihsel süreçte hep oldu. Belli ki bu tür bir politik kültür aşılamadığı sürece bundan sonra da olacak.

Yalanla gerçeğin savaşında, yalan Evrensel'i kuşattı. Böylelikle, evrensel yalanların yeniden üretimi için bir "fraksiyon" aracı yaratıldı.

İşte gerçekleşmiş olan politik tensikatın nedeni, anlamı ve sonucu bu...

Gazetenin, 'çoğulculuğu tanımadığı noktada tökezlediği'ni söyleyen Ertuğrul Kürkçü:

'Evrensel'de beceriksiz bir darbe yapıldı'

Evrensel'de ortaya çıkan ve ayrılıkla sonuçlanan krizin merkezindeki isimlerinden biri de Ertuğrul Kürkçü. Ayrılmadan önce gazetenin Dış Haberler Servisi'ni yöneten ve köşe yazarlığını yapan Kürkçü, olayı, "Bu gazete, sermayesini yatıran ekip açısından, onların siyasal projelerine göre haddinden fazla genişti" diye değerlendiriyor. Gazeteci kimliğinin ötesinde, sosyalist hareketin önde gelen isimlerinden biri olan Kürkçü ile Evrensel'de ortaya çıkan krizin "siyasal anlamı"nı da konuştuk.

Evrensel gazetesiyle ilişkilendiğin sıralarda seninle ve bugün gazeteden ayrılan diğer arkadaşlarla Evrensel'i yayımlayan arkadaşlar arasında sorun çıkabileceği, anlayış farklılığından dolayı uyumsuzluk olabileceği solda konuşulmuştu. Sen ise bu tür değerlendirmeler karşısında solun değişik kesimlerinde, değişik sektörlerinde, sonuçta birbirine paralel birtakım adımların atılabileceğini söylüyordun. Bir tarafta birleşik bir partinin oluşumu veya inşası için adımlar atılır, çalışmalar yapılırken, bir başka tarafta bütün sola hitap eden bir gazete olayı gelişebilir. Bir başka yerde bunlara paralel başka bir şey olabilir ve sonuçta bunlar bir gün aynı kanallara akabilir gibi düşünceler ifade ediyordun. Belki biraz umutlarını, hatta hayallerini dile getiriyordun. Böyle bir iyimserlik içindeydin. Sonuçta ne oldu? Böyle bir projeyle bağlantı kurarken neler düşünüyordun, seni umutlandıran nelerdi? Sonra neler oldu? Ve kısa bir zamanda neden böylesi bir kopuş yaşandı?

Hazırlık dönemindeki, konuşma ve tartışmalarda gazeteyi "Solun ortak değerlerinin prizmasından toplumu toplumun kendisine yansıtan bir organ" diye tanımladık. Bunun, çok belirgin bir ifade olduğunu düşünüyorum. Gazetenin yayınından aşağı yukarı bir ay kadar önce, gazetenin artık oluşmuş olan organizması - yazıişleri, servisler, servis yöneticileri- biraraya geldiğinde, yapılan belirleyici toplantıda bu noktaların altı çizildi. Sonuçta gazetenin şekillenen fizyonomisi şuydu: Solun ortak değerlerinden topluma bakan gazete, okurlarını kentin aydınlanmış kesimlerinden, işçilerin ileri kesimlerinden, kentlerin çalışan kesimlerinden seçecekti. Kendine burada alan açacaktı. Bence bu doğru bir tespitti. Yazarların belirlenmesinde de tam bir mutabakat vardı. Değişik fikirlere sahip olmakla birlikte uzmanlığına güvenilen yazarların yazması istenecek ve teşvik edilecekti.

Bu kadrolaşmada senin rolün oldu mu?

Benim doğrudan bir sorumluluğum olmadı. Ancak çoğu kez gayrıresmi olarak biraraya gelen 5-6 kişilik "danışma" grubu içinde, fikirlerim sorulduğunda fikirlerimi söyledim. Gazetenin örgütlenmesini esas olarak Celal Başlangıç'la Yurdagül Erkoca yaptılar ve bildiğim kadarıyla İhsan Çaralan da her aşamada devredeydi.

Evrensel'in geçen 8 Temmuz tarihli sayısında "Biz bu gazeteyi kendi siyasal görüşlerimiz için bir platform olarak değerlendirmiyoruz, dolayısıyla başkasına da bu noktada izin veremezdik" deyip, ayrılan arkadaşlar arasında, özellikle senin ve Saruhan'ın yazılarında, kendi politik görüşlerinizi oradan yaydığınız, gazeteyi kullandığınıza dair bir iddia var. Nedir bu?

Ben bunu gayrıciddi buluyorum, karşılığının olmadığını düşünüyorum. Benim bir "fraksiyon"um olmadığı için, "fraksiyonel" görüş yaymam imkânsız. Saruhan için de bunun geçerli olduğunu düşünüyorum. Kaldı ki, biz neysek oyuz. İster istemez, dünyaya bakarken, bir olayı yorumlarken, onu zihnimizden geçirip dışa vuruyoruz. Ama diyelim ki iddialar doğru ve bir yazı gerçekten çok kişisel bir görüşü yansıtıyor olsun. Yapılabilecek çok basit bir şey vardı. Ertesi gün görüş teatisinde bulunmak, bunlara, eğer varsa gereği, çeki düzen vermek, mümkün olabilirdi. Kaldı ki benim mesela İhsan Çaralan'ın yazdığı kimi yazılar, ya da başkalarının kimi yazıları hakkında mülahazalarım olabilirdi. Eşit ve ortak yayıncılarsak, bizim de bunları dile getirmemiz sözkonusu olabilirdi. Ama öyle bir tartışma yaşamadık. Ben bunların uydurulmuş gerekçeler olduğunu düşünüyorum. Yani olacak şey mi? Gazetenin 2. sayısında yayınlanmış bir yazının bir satırı ya da bir cümlesiyle ilgili bir tartışmayı 30 gün sonra yaşayalım, daha doğrusu 30'uncu günde bile bir tartışma yaşayamadan, tipik bir patron gibi yazarların işine son verilmesinin talep edildiğini duyalım.

Peki birdenbire ne oldu?

Eğer tabir yerindeyse, son derece beceriksizce, göstere göstere bir darbe yapıldı Evrensel'de.

"Bir 'sol aydın' gazete yapıldı, oysa bir 'işçi-emekçi' gazetesi istiyorduk. Biz, MHPli, Refahlı işçilerin de okuyabileceği bir gazete istiyorduk" denildiği noktaya kadar gözle görülür herhangi bir tartışma yaşanmadı. Gazetenin 30 günlük hayatı iyi ya da kötü gazetenin çıkması öncesindeki mutabakatı yansıtıyordu. Bu konuda tam bir mutabakat vardı. Bugün gazetenin patronlarınca ortaya konulan argümanlar bu gazetenin yetkili kurullarında, yani yayın toplantılarında, herhangi bir biçimde görüşülmedi, tartışılmadı. Benim çıkarsamam şu: Bu gazete, sermayesini yatıran ekip açısından, onların siyasal projelerine göre haddinden fazla genişti, ama buna niçin başlangıçta razı olduklarını, şimdi niye hızla yüzgeri ettiklerini çok iyi bilmiyorum. Kendi maksatlarını aşan bir yatağa girmiş ve geri dönmekte zorlanmış veya "bunu da bir deneyelim" demiş olabilirler.

Bunu daha net bir şekilde şöyle anlatayım: Bir parti yapmak istiyorsun diyelim, bu partide sen varsın ve "el değmemiş" işçiler var. Ama bir gazete yapıyorsun, gazetede solun her rengi var ama sen aslında gazetede fikriyat olarak azınlıktasın. Gazeteyi yönetmek bakımından etkisizsin. Ama öte yandan bu gazeteden umduğun şey, bu siyasi alanı, bu siyasi tarlayı sürmek. O zaman bu gazete sana ayrık otu gibi görünmeye başlayabilir. Bu anlaşılabilir bir şeydir. O zaman başlangıç varsayımlarında hata yapılmıştır. Benim de istediğim gibi bir gazete yapmaya onlar razı olmuşlardı. Sonra, bunun yapmayı düşündükleri siyasete uygun bir gazete olmadığını düşündüler. Bu siyasal yaklaşımda, solun herhangi bir kesimiyle bir ittifak, parti içinde bir işbirliği, politik örgütlenme temelinde bir yanyanalık yok.

Zaten bu görüşler çeşitli yayınlarda ifade edildi.

İşte bu bağlamda bir iç tartışmanın gelişmesine bağlı olarak alınmış bir tavır olduğunu tahmin edebiliriz. Biz sadece İhsan Çaralan'la görüşüyorduk ve o da bir ay içerisinde 180 derece dönüş yaptı. Ben bu dönüşü doğrusu sadece onun karakter özelliklerine bağlamak istemiyorum. Bu süreç içerisinde, özellikle işin bitişi sırasında, çok fazla yalan söylendiğini biliyorum, ama bütün bu yalanların da bir sebebi olduğunu düşünüyorum. Manevra yapması imkânsız hale gelmiş birinin son tercihidir yalan söylemek ve bu yalanlardan çok fazla söylendi.

Evrensel deneyimi bir basın olayının ötesinde sola dair siyasal bir olay. Bu açıdan baktığında böyle bir deneyimin ardından, gerek Evrensel'i yayınlayan çevre için, gerek oradan yola çıkarak bütün soldaki bugünkü duruşlar, çeşitli girişimler, gelişmeler açısından ne tür değerlendirmeler yapıyorsun?

Evrensel'in 30 günü bana şunu gösterdi; birincisi gazetecilik girişimi olarak, tekellerden, büyük sermayeden bağımsız bir gazetede çalışacak yetenekli çok fazla sayıda muhalif gazeteci olduğunu gördük. İkincisi, okurlar giderek kararsızlıklarını yeniyorlardı ve böylesine bir gazetenin 30 bin kadar okuru olduğu ortaya çıktı. Bu okur kitlesinin gazete ihtiyacı er veya geç bir sol gazeteciler kolektifince karşılanacak. Parti ihtiyacı da, sendika ihtiyacı da öyle. Ama bu ihtiyaca çoğulculuğun reddi temelinde bir karşılık verilemeyecek.

Evrensel'in bu biçimde oluşumunda bence senin biraz daha özel bir misyonun var. Ertuğrul Kürkçü'yü soldaki insanlar bir gazeteci olarak görmüyorlar, sen politik bir kimliksin. Ben biliyorum ki, birileri Ertuğrul Kürkçü orada olduğu için "ha bunlarla ilişki kurulabilir" diye düşündü. Bu açıdan da ister istemez bunun bir siyasal anlamı var. Böyle bakınca ne düşünüyorsun? Bir hata yapmış olduğunu düşünüyor musun?

Evrensel de, önceki benzer deneyimler gibi, solun bir günlük gazete ihtiyacını karşılama ve egemen medyanın saldırılarına karşı bir direnme mevzisi oluşturma iddiasıyla yola çıkmıştı.. Bu önemliydi. Bunun için bu gazeteyi destekledim. "Büyük bir hata işledim" diye düşünmüyorum. Bu gazete ile birlikte Türkiye'de, ne zaman ve ne şekilde biraraya geleceklerini bilmediğim, ama çok kıymetli olduğunu düşündüğüm esaslı bir muhalif gazeteci grubu harekete geçti. Bunun önümüzdeki yıllarda anlamlı bir karşılık bulabileceğini düşünüyorum.

Kendi ilkelerini tartışılmaz gören, bundan ötürü, kendisini solun diğer kesimlerinden şiddetle ayırmaya çalışanlar, isteseler de istemeseler de, eğer işçi hareketinin içerisinde çalışmaya devam edeceklerse, işçi hareketinin içinde barındırdığı çokluğu, çoğulculuğu tanımaya mecbur kalacaklar. Evrensel'in tökezlediği nokta bu çokluğu, çoğulculuğu tanımadığı noktadır. Elbette, şimdiden sonra çokluğun tanınması konusunda sadece laf değil, aynı zamanda kesin icraat, açık ve belirgin davranış da bekleyeceğiz. Doğrusu bir gazete düzleminde, bu çokluğu, çoğulculuğu tanıma vaadini sırf vaad olarak haddinden fazla ciddiye aldık diye düşünüyorum. Ama karşımızdaki insanlar ciddiye benziyorlardı, ciddiye almamazlık olmazdı, Lenin'in lafını hatırlıyorum şimdi: "Sapandan taşı eksik etmemek." Doğrusu, kim kaybetti şimdi? Ben bir şey kaybettiğimi düşünmüyorum...

Evrensel'in kurucu Genel Yayın Yönetmeni Celal Başlangıç:

'Sol'un olgunluk düzeyi bu projeyi kaldıramadı'

Evrensel'in ilk Genel Yayın Yönetmeni Celal Başlangıç, gazetede ortaya çıkan krizin ve yaşanan ayrılığın, bundan sonraki benzer girişimleri olumsuz yönde etkileyebileceğini söyledi. Sorunların esas olarak "siyasi darlıktan", beceriksizlikten ve Türkiye solunun "olgunluk düzeyi"nin henüz bu tip projeleri kaldıracak düzeyde olmamasından kaynaklandığını belirten Başlangıç, sorularımıza şu yanıtları verdi:

Evrensel, çıkışından önce genel olarak kamuoyunda, özel olarak da sol çevrelerde bir ilgi odağı oldu. Daha önceki iki denemeden sonra, sistemle mücadele içindeki bütün muhalefet odaklarını içermeye çalışan, Babıali dışı ve alternatif bir gazete çıkarılacaktı. Yani solun 'ortak değerleri'nin taşıyıcısı olacağı söyleniyordu. Gerçi bir sorun çıkabileceğini herkes söylüyordu. Ancak kimse bu kadar erken bir krizi de beklemiyordu. Kısa bir sürede böyle bir noktaya gelinmesini neye bağlıyorsun?

Bu işin başını çeken arkadaşlar, yani sermayeyi koyanlar, düşünce olarak doğru bir proje geliştirmişlerdi. Bu projeyi uzun süre ve ayrıntılı olarak kendileriyle tartıştık. Türkiye'nin ihtiyacı olan bir girişimdi bu. Solun özellikle böyle bir gazeteye ihtiyacı vardı. En ince ayrıntısına kadar herşey tartışıldı ve bir mutabakat sağlandı. Gerek kadrolaşmanın oluşturulduğu süreçte, gerek gazetenin hazırlanışı sırasında, gerekse benim Genel Yayın Müdürü olduğum zaman içinde bu anlaşmalara ve projenin ana ilkelerine çok uygun davrandılar. Gazeteyi yayınladığımız süre içinde, herhangi bir müdahaleleri olmadı. Ancak, belki Türkiye solunun olgunluğu, ya da Türkiye solunun bütününün olmasa bile bu gruptan gelen kadroların olgunluk düzeyi bu girişimin daha fazla ilerlemesine engel oldu. Projeyi yapanlar, gerek kendi tabanlarından, gerekse kadrolarından gelen baskılara dayanamadılar. Bu nedenle projelerinin arkasında duramadılar. Bence ana hatlarıyla bu sonucun doğmasına bu nedenler yolaçtı.

Sizler ayrıldıktan bir gün sonra, Evrensel'in birinci sayfasında yayımlanan başyazıda, ayrılanların daha önce saptanan ilkelere uymadığı, gazetede kendi siyasi görüşlerinin propagandasını yaptıkları gibi iddialar yer aldı. Bu doğru mu?

O yazı hiçbir gerçekliği yansıtmıyor. Sadece bir şey söyleme ihtiyacından doğan yapay gerekçeler. Çünkü, Ertuğrul Kürkçü ile Saruhan Oluç'un gazetede yazı yazmasını istemedikleri zaman nedenini sordum, bana karşılık olarak, "Ertuğrul Kürkçü'nün sosyalizmin zorluklarını anlattığını, Saruhan Oluç'un ise Sadun Aren'i övdüğünü" söylediler. Bütün arşivi açtık baktık; ne Ertuğrul Kürkçü'nün, ne de Saruhan Oluç'un böyle bir yazısı vardı. Onlara yapay gerekçeler yarattıklarını söyledim ve gerçek nedeni açıklamalarını istedim. Bunun üzerine bu iki arkadaştan siyaseten rahatsız olduklarını söylediler. Ayrılmadan önce yaptığımız toplantıda gazetenin genel koordinatörü İhsan Çaralan, "Başkaları aynı yazıları yazsaydı sorun olmazdı" dedi. Bunu sadece yazılmış ve yayımlanan yazılar için değil, yazılmamış yazılar için de söyledi.

Rahatsızlıklarını çok acemice dışa vurdular. Hem siyasi rahatsızlık vardı, hem ne yapacaklarını bilmiyorlardı, hem de beceriksizlerdi. Durum böyle olunca, bu sonuç kaçınılmazdı diye düşünüyorum.

Ayrılma kararı verirken ne düşündün? Çünkü yaklaşık 30 kişilik bir ekiple birlikte ayrıldınız. Yani kolay bir karar olmadığı açık. Bu ayrılığın sonuçları sence nasıl ortaya çıkacak?

Kendimi düşündüm, getirdiğim arkadaşların geleceğini düşündüm. Çünkü çoğunu işlerinden ayırmıştık. Ama beni en çok düşündüren şey, bundan sonra bu tip girişimlerin önünün kesilebileceği ihtimaliydi. Kadroyu toplarken önümüze iki olumsuz örnek çıkarılıyordu; biri Aydınlık, diğeri de Özgür Gündem'di. Şimdi bir üçüncü örnek daha oluştu; Evrensel.. Bu sonuç iyi olmadı elbette. İnsan üzülüyor.

Evrensel, yeterince muhalif bir gazete olamadığı için de eleştirildi. Örneğin Cumhuriyet'in düzeyini aşamadı dendi. Kendi muhalif dilini ve kimliğini kuramadığı söylendi. Sen 7 Haziran günü Evrensel'i eline aldığın zaman 'İşte bu benim gazetem' diyebildin mi? Yani çıkardığınız gazeteyi beğendin mi?

İstediğimiz gibi bir gazeteyi çıkardığımızı söyleyemem. Mevcut kadroyla ve teknik olanaklarla sınırlıydık. Teknik altyapı inanılmaz ölçüde kötüydü. Kurulan sistem sürekli olarak iflas ediyordu.

Gazetenin muhalif kimliği, kadrolarının da yetişmesiyle birlikte yerine oturacaktı. Bu iddianın geçersiz olduğu, bizden sonra çıkarılan gazeteler (Evrensel) okunursa görülecektir. Muhalif kimlik ancak bu işe uygun kadrolarla oluşur. Gazeteyi hazırlarken çok net şekilde gördüm ki, Babıali'de bu nitelikteki kadrolar gerçekten de çok az. Ekonomik durumumuz nedeniyle, Medya Plazalar'a ödünç verdiğimiz muhalif ve yetenekli arkadaşlarımızı geri alamadık. İnsanlara, "Yeni Yüzyıl batarsa Sabah'ta çalışırsınız" diye güvence veriyorlardı. Basın emekçilerinin çalacakları kapıların sayısı giderek azalıyor. Tekelleşme sokaktaki insanı olduğu kadar, gazetecileri de kuşattı.

MGK için hazırlanan raporda PKK'nin başarıları ve başarısızlıkları ele alınıyor

Genelkurmay PKK'yi 'değerlendirdi'

▼ Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan Politik Askeri Durum Değerlendirmesi raporuna göre, PKK, Kuzey Irak'ta üçüncü bir güç olarak varlığını pekiştirmeyi, Batılı ülkeler ile uluslararası kurumlar nezdinde kamuoyu oluşturmayı ve Türkiye üzerindeki baskıları artırmayı hedefledi ve başardı. Önceki hafta Genel Kurmay İkinci Başkanı Çörekçi'nin brifinginde açıklandığı belirtilen raporun PKK ile ilgili bölümlerinin yayınlanmamasının istendiği ileri sürülüyor.

Aylan UNCU

Ankara- Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan Politik Askeri Durum Değerlendirmesi raporunda, PKK ile yapılan mücadele ve gelinen aşama değerlendiriliyor. PKK'nin politik ve askeri hedeflerinin ele alındığı raporda başarıp, başaramadıkları da sıralanıyor. İki hafta önce Genelkurmay İkinci Başkanı Ahmet Çörekçi'nin brifinginde dağıtıldığı, ancak PKK ile ilgili bölümlerinin yazılmamasının istendiği ileri sürülen raporda, 27 Kasım 1978'de resmen kurulan PKK'nin1984 yılına kadar kadrolaşma çalışmalarını tamamladığı ve 15 Ağustos 1984 tarihinden itibaren Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla "stratejik savunma" aşamasından silahlı propaganda dönemine fiilen geçiş yaptığı anlatılıyor. PKK'nin 1986 ve 1990 yıllarında olmak üzere iki kez kendi kendini tasfiye etme aşamasına geldiği iddia edilen raporda, birincisinde, sıkıyönetimden olağanüstü hal uygulamasına geçilmesinin yarattığı yönetim boşluğu, ikincisinde ise Körfez krizinin ve Kuzey Irak'ta meydana gelen büyük göçün yarattığı ortam nedeniyle bu durumdan kurtulmayı başardığı kaydediliyor.

Rapora göre 1991 yılına "yeniden yapılanma ve inşa" hedeflerini belirleyerek giren örgüt, 1991 baharından itibaren bazı bölgelerde silahlı propaganda döneminden orta yoğunlukta terör dönemine fiilen geçiş yapıyor. 1991 yılında katılımların hedeflenenden çok fazla olması sonucu örgüt, gelecek yıllar için amaçladığı hedeflerini 1992 yılı Newroz'unda elde edecek şekilde öne alıyor ve yaygın kitlesel eylemlerle "stratejik savunma" aşamasından "stratejik denge" aşamasına yaklaşarak, ülkenin birlik ve bütünlüğünü tehdit eder bir hale geliyor. Bu durum üzerine Silahlı Kuvvetler'ce iç tehdide birinci öncelik verilmiş, yeni mücadele yöntemine adaptasyonu sağlanmış ve bölgeye yeni güçlerin sevkedilmesi sonucu bu tehdit önlenmiş ve Ekim 1992'de yapılan Kuzey Irak harekatı ile de örgüt iniş sürecine sokulmuş. Böylece, 1992 yılı içerisinde örgüt, bazı bölgeler hariç olmak üzere, "stratejik savunma" aşamasının orta yoğunluktaki terör dönemine geri itilmiş.

Rapora göre, PKK tekrar eski gücüne kavuşmak için ihtiyaç duyduğu zamanı kazanmak amacıyla, Mart 1993'te silahlı mücadeleye ara verme kararını açıklıyor ve bu durumun yarattığı kararsızlık ortamını çok iyi değerlendiren örgüt, eski gücüne tam olarak kavuşmasa bile, bu süreçten güçlenerek çıkmayı da başarıyor.

Yeni konsept

Bahar 1994'ten itibaren yeni bir konsept anlayışı ve kuvvet yapısıyla başlatılan savaş sonucu ise 1994 yılı sonu itibariyle PKK'nin daha önce yoğun olarak faaliyette bulunduğu tüm alanlarda eylem yapma gücünü büyük oranda kaybettiği ileri sürülüyor. PKK'nin 1995 baharında, her alanda güç kaybına uğradığı ve örgütün bir anlamda çözülme sürecine girdiği belirtiliyor.

Rapora göre, 1994 yılında yoğunlaştırılan tedbirler sonucu, PKK faaliyetlerini ağırlıklı olarak yurtiçinden yurtdışına kaydırıyor ve yurtdışında da önemli bir seviyede kamuoyu oluşturduğu, uluslararası kurum ve kuruluşları belli oranda etkilediği, Türkiye'ye yaptırım veya ambargo uygulanması tartışmalarına neden olabilecek ortamlar yarattığı belirtiliyor. Raporda, PKK'nın yurtiçinde ve yurtdışında 4300-5000 civarında silahlı güce sahip olduğu da ileri sürülüyor.

PKK'nin ulaştığı siyasi hedefler

Genelkurmay Başkanlığı'nın hazırladığı raporun, "Terörle Mücadelenin Neresindeyiz" bölümünde, PKK'nin siyasi alanda dört aşamalı hedef stratejisi izlediği hatırlatılarak, birinci aşamada kültürel ve sosyal haklar temin edilmesini, başta Batı kamuoyu ile uluslararası kuruluşları etkileyebilmek amacıyla, çağın evrensel değerlerinden olan "İnsan hakları" ve "demokrasi" kavramları ile maskelemeyi başardığı vurgulanıyor. Bu kapsamda sadece Kürt gerçeğinin kabul görmesinin sorunun çözümüne yetmediği, Kürt toplumuna kültürel ve sosyal haklar tanınmasının yanısıra, bölgedeki terörün sona erdirilmesinin ancak, olaya siyasi bir çözüm bulunması ile mümkün olabileceği düşüncesini dış ve iç kamuoyunun gündemine sokmuş olacağı ileri sürülüyor. Böylece bundan sonraki aşamaya geçişin koşullarının yaratılacağı belirtiliyor.

Genelkurmay raporu okunduğunda son yıllarda PKK'ye karşı yürütülen savaşın pek çok aşaması daha iyi anlaşılıyor. Örneğin 1992 Newroz'unda onlarca insanın ölmesinin, 1993 Mart'ında PKK tarafından tek taraflı olarak ilan edilen ateşkesin ciddiye alınmayıp, PKK'nin bir zaafı olarak değerlendirilmesinin, ard arda Kuzey Irak'a yapılan büyük askeri operasyonların nedenleri raporda etraflıca yer alıyor. Bu arada Orgeneral Ahmet Çörekçi'nin 8. Maddenin kaldırılmasına karşı çıkışı da bu raporla birlikte yerli yerine oturuyor.

Rapora göre, PKK 1994 ve 1995 yılları için öngördüğü siyasi içerikli hedeflerinden;

-Newroz kutlamalarını geniş halk kitleleriyle, örgüt lehine bir gösteriye dönüştürmeyi,

-27 Mart 1994 yerel seçimlerini başlangıçta bir referanduma dönüştürmeyi, bilahare yaptırmamayı veya boykot ettirmeyi,

-Savaş hükümetini ilan etmeyi,

-Anayasayı hazırlamayı ve idari kurumlara işlerlik kazandırmayı, hedeflemesine rağmen başaramadı.

Rapora göre, PKK bu başarısızlıklarının yanısıra,

-Özellikle 1994 yılında bölgedeki yasal partileri çalışamaz, eğitim ve öğretim kurumları ile kamu kuruluşlarını işlemez hale getirmeyi,

-Türkiye'den Kuzey Irak'a büyük bir göç olayı yaratarak Birleşmiş Milletler'i devreye sokmak suretiyle, olaya mülteci meselesi görünümü kazandırmayı,

-Kuzey Irak'ta muhalif gruplar arasındaki çatışmalardan istifade ile bölgede üçüncü bir güç olarak varlığını pekiştirmeyi,

-Batılı ülkeler ile uluslararası kuruluşlar nezdinde kamuoyu oluşturmayı ve Türkiye üzerindeki baskıları artırmayı hedeflemiş ve kısmen başarmıştır.

PKK'nin ulaştığı askeri hedefler

Genelkurmay Başkanlığı'nın hazırladığı rapora göre, PKK silahlı mücadelede (askeri alanda) ise, kurulduğu günden itibaren sürekli gelişerek "stratejik denge" aşamasına kadar ulaşmış. İç tehdide verilen önem ve alınan tedbirlerle örgütün gelişme süreci durdurulmuş, 1992 yılı sonbaharında Kuzey Irak'a yapılan kara ve hava harekatı ile örgüt iniş sürecine sokulmuş. PADD'ye göre, PKK 1994 ve 1995 yılı için öngördüğü askeri içerikli hedeflerden;

-"Ordulaşmayı gerçekleştirmeyi ve dönem içerisinde 50 bin kişilik bir güce ulaşmayı,

-Dönem sonunda 1500-2000 kişilik gruplarla saldırılar yapabilecek bir seviyeye gelmeyi,

-Bazı alanlarda kurtarılmış bölgeler oluşturmayı,

-Bölge genelinde tüm güvenlik güçlerini araziye ve yollara çıkamaz duruma getirerek kışlalara hapsetmeyi hedeflemesine rağmen başaramadı.

Buna karşın PKK;

"-Kuzeye ve batıya açılmayı,

-Kuzey Irak'ı tekrar emniyetli geri bölge konumuna getirerek bu bölgede kurtarılmış alanlar oluşturmayı,

-Geçici Köy Korucuları köylerini tamamen tahrip etmeyi, yakmayı ve koruculuk sistemini tasfiye ederek örgüte karşı olanları sindimeyi,

-Tunceli bölgesini eylem yoğunluğu açısından Şırnak bölgesi seviyesine getirmeyi,

-Türk ekonomisine ve sosyal hayatına yönelik zarar verici eylemler icra etmeyi,

-Özellikle 1994 yılı içerisinde, bölgede yazılı basını kontrol etmeyi ve kendisine müzahir olmayanların faaliyetlerini engellemeyi" hedeflemiş ve bunda da hissedilir bir oranda başarılı olmuş.

'Tek vatan, tek lisan, tek bayrak'

Genelkurmay kayıtlarına göre, bütün eylem ve faaliyetlerinde psikolojik harekatı ve propagandayı önplanda tutan PKK'nin halen yurtdışında 263 dernek, parti ve kuruluşla irtibatı bulunuyor. Ayrıca 11 ayrı dilden yayın yapan 16 radyo ve bir TV istasyonuna sahip ve bugüne kadar yürüttüğü propaganda ile gerek yurtiçi ve gerekse yurtdışı kamuoylarında bazı hedef kitleleri etkileyebildiği de belirtiliyor.

Rapora göre, daha önce de belli aralarla yürürlüğe giren ve halk arasında pişmanlık yasası olarak bilinen yasa, 8 Mart 1995 tarihinden itibaren yürürlüğe konulduğunda, bununla da bağlantılı olarak başlatılan "teslim ol" kampanyası sonucu ilk defa toplu teslimler başlıyor. Bu dönemde daha önce aylık 26 olan teslim olma miktarının 65'e yükseldiği iddia edilirken, yine aynı dönemde PKK'ye katılımlar ise aylık ortalama 125'ten, 16'ya düşüyor. Son zamanlarda PKK'nin büyük kayıplar verdiği, bugün için bir gerillanın ömrünün 7-9 ay gibi çok kısa bir süreye indirgendiği de ileri sürülüyor.

Raporun sonuç bölümünde, "Bugün için terörle mücadelede geçmiş yıllara nazaran çok önemli mesafeler katedilmesine rağmen, terörle mücadelede meydana gelen olumlu gelişmelerin terörün bitmek üzere olduğu değil, mücadelenin erişitiği tepe noktasının bir hayli aşıldığı ve iniş istikametinde çok büyük bir mesafe katedildiği şeklinde algılanması daha doğru olacaktır" deniliyor. Raporda, dağlardaki tehdit devam ettiği sürece, devlet tarafından verilecek her tavizin, yeni bir talebi doğuracağı ve bu durumun "ülkeden toprak koparmak olan nihai hedefine" erişinceye kadar aşama aşama devam edeceği, bu nedenle devletin üniter yapısının muhafazası için tek vatan, tek lisan, tek bayrak ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, laik ve demokratik düzen ilkelerinden asla fedakarlık edilmemesinin esas olduğu da vurgulanıyor.

▼ Guatemala gerilla hareketine karşı ABD'de planlanarak 1980'li yıllarda devreye sokulan "kontrollü demokrasi" + "düşük yoğunluklu savaş" uygulamaları yüzünden zorunlu göçe tabi tutulan onbinlerce Guatemala yerlisinin dönüşü uzun ve acı dolu yıllarda sonra ancak şimdi gerçekleşebiliyor.

▼ Geçen yılın ortalarına kadar hiç kimse, Guatemala'da 34 yıldır süren iç savaşın sona yaklaşmasının bu kadar kısa süre içinde gerçekleşebileceğini ve daha düne kadar bahsedilmesi dahi bir tabu olan toprak reformunun fiilen dayatılabileceğini düşünde bile göremezdi.

Onbinlerin Guatemala'ya dönüşü

Sedat KALIPÇI

1960'lı yıllarda başlayan savaşta taraflar yenişemediler ve barış anlaşması yapmak gerektiği konusunda anlaştılar. Yıllardır süren savaşın bilançosu; 145 bin ölü, 45 bin kayıp, 50 bin savaş dulu, 100 bin savaş göçmeni, 1 milyon iç göçmen. Bugün Guatemala gerillasının savaşa başladığı yıllarda koyduğu hedefleri gerçekleştiremediği bir gerçek. Gerçek olan bir şey daha var, o da bu uzun soluklu silahlı mücadele olmaksızın bugün atılan olumlu adımların gerçekleşmesinin imkansız olduğu ve gerillanın yok edilemeyeceğidir.

1966-67 FAR Genel Komutanı olan,1968 Vietnam Tet saldırısına katılan, 1972'de EGP'yi kuran, 1983-84'de El Salvador-Guazapa cephe komutanı olan ve 1985-87'de Nikaragua İçişleri Bakanlığı'nda görev yapan Cesar Macias bu konuda şunları söylüyor:

"Geçmiş on yıllarda sosyal ve ekonomik problemlerin en geçerli yanıtı silahlı mücadele idi. Dün sözü bile edilemeyen, ama bugün varolan yapı değişikliği ve oturtulan demokratikleşme sürecini herşeyden önce bu silahlı mücadeleye borçluyuz. Ama artık koşullar gerilla mücadelesinin başlangıcındaki koşullar değil. Şimdi sivil güçlere ve çelişkilerin tartışma masasında çözümüne olanak vermenin zamanıdır."

Her iki taraf da kendince çıkarttığı bilanço sonucunda bu henüz bitmemiş olan sınıfsal/toplumsal/etnik mücadelenin artık bu zamana kadar olduğu gibi silahlı mücadele yoluyla sürdürülmesinin koşullara uygun olmadığı kanısında. Mücadelenin silahlı biçimi sonun başlangıcını çoktan geride bırakmış durumda. Her iki taraf da geri dönemeyecekleri bir sürece girmiş bulunuyorlar. Taraflar mümkün olduğunca kendi toplumsal ve sınıfsal çıkarlarına uygun bir barış kotarmaya çalışıyorlar.

1980'li yılların başında gerilla ve yerli halk örgütleri neredeyse iktidarla kafa kafaya gelmiş durumdaydılar. Yerli halk örgütleri gerilla örgütleriyle koordineli olarak yerel iktidarlar yaratmaya başlamışlardı. Farklı silahlı sol gruplar 1982'de biraraya gelerek Guatemala Ulusal Devrimci Birliği'ni (URNG) kurdular. Guatemala oligarşisinin buna yanıtı ABD tarafından geliştirilen "Kontrollü demokrasi" ve "düşük yoğunluklu savaş" doktrini oldu. Doğrudan hedef yalnızca gerilla ya da onun lojistik desteği olan kişi ve köyler değildi artık. Gerilla yanlısı olsun olmasın bir bölge, deyim yerindeyse topyekün infaz ediliyordu. Napalm bombalarının kullanıldığı bu saldırılarda binlerce köy yakıldı ve insanlar toplu halde işkence edilip kurşuna dizildi. Hala hergün yeni bir toplu mezar ortaya çıkartılıyor. Bu saldırılar sonucunda kitle tabanı fiziki olarak darmadağın edilen URNG Meksika sınırındaki dağlık bölgeye çekilmek zorunda kaldı. 1986'da Hristiyan Demokrat MAS (Sosyal Eylem Hareketi) hükümete gelince URNG (Guatemala Ulusal Devrim Birliği) ile hükümet arasında görüşmeler gündeme geldi. Amerikan Devletler Örgütü (OAS) ve Birleşmiş Milletler tarafından kotarılan ve bütün Orta Amerika ülkeleri tarafından 1987 yılında imzalanan "Esquipulas II" anlaşması uyarınca hükümet gerillalara ve ülkesini terkedip Meksika'ya sığınmak zorunda kalmış on binlerce köylüye barış çağrısı yapmıştı. O tarihte başlayan görüşmeler uzun kesintilere uğrayıp yılan hikayesine döndü adeta. Özellikle URNG ile göçettirilmiş insanları ayrı ayrı muhatap almaya yönelik politika izleyen hükümetin sürgünlere yaptığı "evine dön" çağrısı güvensizlikle karşılandı. Gerçi geri dönen bazı kişiler oldu, ama bunlar hiçbir güvenlik önlemine sahip olmaksızın çokça ordu ve Sivil Özsavunma Devriyeleri (PAC) denen Guatemala usulü köy korucularını karşılarında buldular. PAC, 1982-83'deki E. Rioss Montt diktatörlüğü döneminde, yine "Kontrollü Demokrasi", "Düşük Yoğunluklu Savaş" konseptlerine paralel olarak geliştirildi. Sayıları zaman zaman 1 milyonu bulan ortalama 500 bin civarındaki işbirlikçi, köylerinden sürülüp atılmış yerlilerin topraklarına, ordunun kontrol ve desteğinde yerleştirildiler. Topraklarına geri dönmeye çalışan yerli halk üzerinde terör estiren korucular, gerillalara karşı tampon olarak kullanıldılar.

Süreç bu şekilde devam ederken, geçen yılın mart ayında URNG ile hükümet Tiatelloco anlaşması diye adlandırılan bir çerçeve anlaşması imzaladı. Geçen yılın ilk dikkati çeken gelişmesi bu oldu. Umut vericiydi. Bu anlaşmaya göre aşağıdaki çelişki noktaları yıl sonuna kadar teker teker ele alınıp çözümlenecek ve yıl sonunda da kalıcı bir barış için nihai anlaşma imzalanacaktı. Bunu takiben mayıs ayında Guatemala Maya Halkları Koordinasyonu çatısı altında toplanan yerli örgütleri kendi isteklerini içeren bir Talepler Kataloğu hazırladılar. Bu radikal katalog, hükümeti olduğu kadar, URGN'yi de şoka sokmuştu doğrusu.

Gerçekler Komisyonu

20 Haziran'da masaya getirilen konu ise "İnsan Hakları İhlalleri ve Şiddet Uygulamalarını Araştırmak İçin Bir Gerçekler Komisyonu" kurulmasıydı. Anlaşmaya varıldı, komisyon kuruldu. Kurulan bu Gerçekler Komisyonu'nun yargılama ve suçluların isimlerini kamuoyuna duyurma yetkisinin

Guatemala'da 30 yıldır sürmekte olan savaşta, toplu katliamlar günlük olaylar haline gelmişti. Öldürülen yerlilerin gömüldüğü toplu mezarlar yeni açılıyor *(yandaki sayfada altta)*. **Meksika'nın Zapatistlerin ayaklanmasına sahne olan Chiapas bölgesi, baskı ve savaştan kaçan Guatemala yerlileri için de bir sığınaktı. Kadınlı çocuklu binlerce kişinin kaldığı kamplarda** *(solda)* **şimdi ülkeye geri dönüş heyecanı ve sevinci yaşanıyor. Guatemala'ya dönenler, yerli örgütlerinin koordinasyonu altında eski yerlerine yerleşiyorlar. Eski köyleri yaşanamaz hale gelenler yeni açılan yerleşim yerlerinde kulübelerini dikmeye başladı bile** *(üstte)*.

olmaması, aslında onun hiçbir işe yaramayan bir komisyon olduğunu ve çalışamayacağını ortaya koyuyordu. Öyle de oldu. Bu komisyon çalışamaz hale geldi. Ağustosta hükümet birlikleri sözüm ona en büyük gerilla üssüne saldırınca görüşmeler kesildi. Gerillalar karşı saldırıya geçip turistik ve askeri tesislere yöneldiler. Hükümet ve özellikle ordunun varılan anlaşmaları mümkün olduğunca yaşama geçirmemek ve çarpıtmak isteği açık seçik ortadaydı. Çatışmalar sürerken Birleşmiş Milletler, nihayet uluslararası bir insan hakları ihlalleri inceleme komisyonu kurulmasını kararlaştırdı. 14 Ağustos'taki seçimleri muhalefet boykot etti. Boykota katılım yüzde 79'a ulaştı.

Guatemala usulü barış süreci

URNG Birleşmiş Milletler'in almış olduğu uluslararası inceleme komisyonu kurulması kararını onayladığını ve görüşmelere yeniden başlayabileceğini açıklayınca, 1994'ün sonunda görüşmeler Meksika'da tekrar başladı. Ama görüşmelerin başlaması çatışmaların sürmesine engel olamadı. El Salvador'daki barış sürecini hatırlayıp kıyaslama yapanlar Guatemala gerillalarının barış masasına El Salvador'daki yoldaşları kadar güçlü oturamadıklarını göreceklerdir. Onlar da bunun bilincindeler ve adeta bu eksikliği barış süreciyla savaş sürecini birarada götürüp, uluslararası kamuoyunu arkasına alarak dengeleme taktiği güdüyor gibiler. Özellikle ele alınan ve anlaşmaya varılan noktaya, karşı taraf riayet etmediğinde, neredeyse yıldırım hızıyla işleyen uluslararası enformasyon büroları aracılığıyla kamuoyunu arkasına alıp, daha önce üzerinde anlaşılan noktaya uyulana kadar çalışmaya devam etmek. Kurulan çeşitli uluslararası komisyonlar araştırmaları derinleştirdikçe vahşetin boyutları daha çok ortaya çıkıyor. Durumu örtbas edemeyen ordu, bu bağımsız komisyonları gerillaların destek örgütleri olarak suçlayıp engellemeye çalışıyor. Hükümetle üzerine anlaşmaya varılmış her konuyu yaşama geçirmek için adeta bir de orduyla yeni bir çatışmaya daha girmek gerekiyor. Bunun adı "Guatemala Usulü Barış Süreci".

Bu yılın mart ayına gelindiğinde, aşağı yukarı bir yıl önce girilmiş olunan yeni sürecin en önemli noktası gündeme geldi. 29 Mart 1995'deki görüşme konusu, "yerli halkların kimlik ve hakları"ydı. Halkın çok büyük bir çoğunluğunu oluşturan yerlilerin hayvan muamelesi gördüğü ve onbinlercesinin topraklarından sürülüp zorunlu iç ve dış göçe tabi tutulduğu 9 milyonluk ülkede, bu elbette önemli bir konuydu. 23 sayfalık bu anlaşma yerlilerin ekonomik, kültürel ve politik haklarına, herşeyden önce neredeyse 15 yıldır iç ve dış sürgünde yaşayan ve hala ülkelerine geri dönmeyen özellikle ordu tarafından isyan bölgesi diye anılan Quiche bölgesi yerlilerinin uluslararası güvenlik ve gözetim önlemleri altında "yeniden yurtlandırılmalarına" ilişkin. Ve daha da önemlisi bu zamana kadar ağıza bile alınmayacak toprak mülkiyetine ilişkin tabuları yıkabilecek bir belge. Tabii eğer hayata geçirilebilirse.

Bütün anlaşmalarda olduğu gibi, bu anlaşmanın da uygulanabilirliği üzerine çok şey söylendi ve yorumlar yapıldı. Şu ana kadar geçen sürede görülen şu: Bu sefer dönenler, ilk dönenlere benzemiyor. Özellikle Meksika'nın Chiapas gibi en yoksul ve ayaklanmacı bölgesinden gelenlerin doğrudan devrimciler ve yerli örgütleri tarafından örgütlenip yönlendirildikleri bir gerçek. Uluslararası yardım kuruluşları, gözlemci kuruluşlar, dayanışma grupları yeni yerleşim yerlerinde adeta etten bir koruma yaratıyorlar. Yerliler köy korucularını kendiliklerinden etkisizleştirip, lağvetmeye başlamışlar bile. Kampları kendi kurdukları güvenlik güçleriyle koruyor ve bölgelerine orduyu yanaştırmıyorlar. Bu zamana kadar hükümet resmi olarak, dağıtmak için tek bir parsel bile belirlemedi. Kimse bu konuda nereye başvuracağını bilmiyor. Toprak enstitüsü tapuların dağıtılmasının 10 yıl süreceğini açıkladı.

Beklenecek zaman mı?

Üzerinde anlaşmaya varılan diğer maddelerin yaşama geçirilmesi için de biçilen resmi süre aşağı yukarı bu. Ama kimsenin beklemeye niyeti yok. Yeni tarım alanları açıyor ve işlemeye başlıyorlar. Bu sefer köylerini ve ürünlerini savunmaya kararlılar. Kamplardaki ortak yaşam ayrı ayrı dil kullanan yerli halkları arasındaki yakınlaşmayı da getirmiş. Birbirlerinin dilini öğrenmeye, konuşmaya başlamışlar. Ortak dil İspanyolca. Okullarında yerli tarihi ve kültürü anlatılıyor. Her ne kadar, son zamanlarda otantik yerli giysileri aydınlar arasında moda olduysa da, artık yerliler ve özellikle de yerli kadınlar o geleneksel işlemeli bluzlarına (huipiles) pek o kadar hevesli değiller. Son yapılan anlaşma ile oluşan haklarını sonuna kadar her türlü yolla korumaya kararlılar. Bu defa ne 15 yıl önceki gibi yalnızlar, ne de ellerinde sadece ağaç bıçakları var. En önemli silahları ise örgütlenmeleri. Örgütlenmeyi yalnızca Guatemala'daki çatı örgütü ile de sınırlı tutmayıp uluslararası bir "Barış İçin Yerli İnisiyatifi"ni kurdular.

Guatemala toplumsal muhalefeti bu aralar oldukça otantik renklere bürünmüş olarak yoluna devam ediyor. Herkesin fikir birliğinde olduğu nokta şu. Mücadele bitmedi, yalnızca değişik bir aşamaya girildi o kadar. Bu yeni aşamada URNG'nin ve sosyalistlerin kıymet-i harbiyesinin ne olacağını ise zaman gösterecek.

Guatemala Ulusal Devrimci Birliği

1960'ların başında ordu içinde çıkan ayaklanmayla başlayan ilk Guatemala gerillası kısa zaman içinde kayboldu. İlklerden olan FAR ve PTG ağır darbeler almasına rağmen varlıklarını korudular. 1970'li yılların başındaki ideolojik değişimler sonucunda sürece EGP ve ORPA katıldı.

1982 yılında bu dört gerilla örgütü; FAR (Asi Silahlı Güçler), PTG (Guatemala İşçi Partisi), EGP (Yoksulların Gerilla Ordusu) ve ORPA (Silahlı Halk Örgütü) URNG'yi kurdular. Örgütlerin daha önceki kendi programlarından oldukça farklı olan ortak bir "Yurtsever ve Halkçı bir Program" hazırladılar. Bu programda daha önceki doğrudan sosyalist taleplerin yerine daha ılımlı bir görünüm çizmişlerdi. Bununla birlikte uluslararası düzeyde diplomatik girişimlere de başladılar. Kendi iç söylemlerinde marksist leninist terminoloji hala geçerliliğini korurken, politika ve savaş cephesinde pragmatik bir tavır tutturmaya başladılar. 1982 Mart'ında General Montt cuntasıyla başlayan yeni saldırı döneminde URNG Meksika yakınındaki dağlara çekilmek zorunda kaldı.

URNG'yi oluşturan örgütler içerisinde en büyük askeri ve kitlesel güce sahip olan örgüt Rolando Moran önderliğindeki EGP, radikal çizgiyi temsil ediyor. Birlik içinde EGP'ye yakın bir grup olan PTG de şu anda örgütsel kriz yaşamakta. Askeri gücü hemen hemen yok gibi. EGP'den malzeme ve savaşçı desteği görüyor. PTG Genel Sekreteri Carlos Gonzales de 1983 yılına kadar URNG yüksek komutanlık üyesi idi. Ama artık değil. Çünkü ORPA ve FAR savaşçıları PTG'nin askeri bir gücü olmadığı için yüksek komutanlıkta temsil edilmesini istemiyorlardı. İlginç olan 1970 ve 80'li yıllarda bu iki grup ideolojik hasım durumundaydılar. EGP, PTG'yi sağ sapmayla suçlarken, PTG ise EGP'yi maceracı ve fokoculuğun temsilcisi olarak görüyordu. Diğer tarafta ORPA yer alıyor. Daha sosyal demokrat ve popülist bir görünüm sunuyor. Komutanları Gaspar İlom. URNG'nin en diplomat kişiliği. Pablo Monsanto önderliğindeki FAR ise, 70'li yıllardan beri genellikle ılımlı ve birlikçi bir çizgi izledi. ORPA'ya yakın pozisyonda; devrim ve sosyalizm kavramlarını kullanmıyor artık. Barış sürecine giren URNG Latin Amerika'daki diğer örnekleri aklının bir ucunda tutarak ilerliyor. Politik legal yaşama geçişi gizli silah kaynaklarını saklı tutarak gerçekleştirmek isteyen bir görünüm çiziyor. El Salvador örneğini hatırlamak bunu anlamaya yeterli. Onlarca FMLN komutanı ve savaşçısı barış sonrası süreçte katledildi. Guatemala ölüm mangalarının El Salvador'dakilerden aşağı kalır yanı olmadığı çok açık. Atılan bunca adıma rağmen, ölüm mangalarının saldırıları sürüyor. Nisan ayında BM Guatemala görevlisi Gilberto Leonardo Franco'nun Granma Internacıonal gazetesinde çıkan raporunda, bu yılın ilk çeyreğinde 28 faili mechul cinayet, 65 yetkiyi kötüye kullanma, 46 zorla silah altına alma, 15 yasadışı tutuklama, 31 zorla adam kaçırmaya teşebbüs olayının olduğu belirtiliyor ki, bu sayılar yalnızca resmiyete ulaşan küçük bir bölümü temsil ediyor. Bu koşullar altında ORPA ve FAR, URNG'nin legal ve politik-diplomatik işlerine yoğunlaşırken, EGT ve PTG barış sonrası güvenlik aparatını oluşturmakla uğraşır görünüyorlar. Bu tahminler gerilla önderlikleri tarafından doğrulanmadı, ama gerillaya yakın kaynaklar tarafından onaylanıyor. Kendi içlerinde örgütler düzeyinde bir tür işbölümüne gitmiş izlenimi veriyorlar.

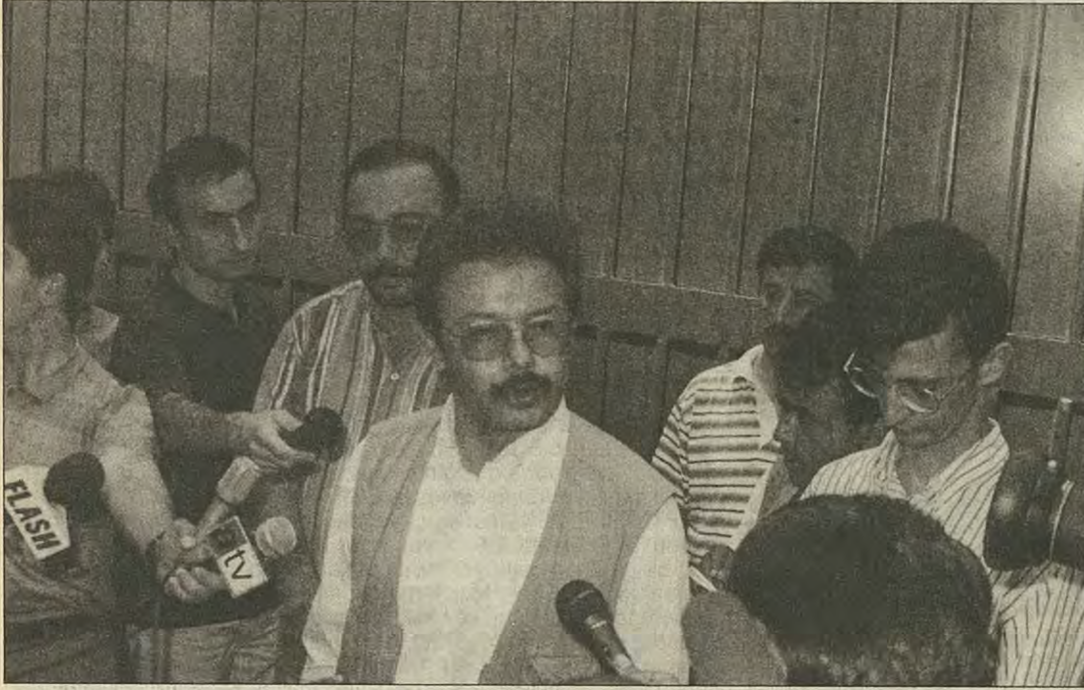
URNG'nin bileşenlerinden Guatemala Yoksullar Ordusu'nun (EGP) kadın gerillaları. *(Fotoğraf: Guatemala News and Information Bureau Arşivi)*

Guatemala Savaş Dulları Örgütü

Guatemala'da toplumun her kesiminin kendi taleplerini dile getirmek için bağımsız örgütler kurmalarına yeni bir örnek de Guatemala Savaş Dulları Örgütü (CONAVIGUA). "Tabii ki problemlerimizi sonunda çözebilmek için barış anlaşmasının imzalanması gerekir" diyor Juliana Jaxon. "Ama bu yetmez. Anlaşmalar hayata geçirilmelidir". Juliana Jaxon, Guatemala Savaş Dulları Örgütü'nün yönetim kurulu üyesi. Savaşı kendi kişisel tecrübeleriyle yaşamış ve sonuçlarıyla günlük mücadele içinde, 13 yıl önce 36 yaşındaki bir Kaqchikel yerlisi olan eşini kaçırdılar. Kardeşi ve kocasının kardeşi de aynı şekilde yok oldu. Onlar gibi 45 bin insan aynı şekilde ordu ve ölüm mangaları tarafından kaçırılıp kaybedildi. Juliana, CONAVIGUA'nın 11 kişilik yönetim kurulunun üyesi olarak 50 bin civarındaki savaş dulunun kara yazgılarını biraz olsun iyileştirmek için mücadele ediyor. "Eğer ben hükümete derdimi tek başıma anlatmaya çalışırsam kimse beni dinlemiyor, ama biz kadınlar örgütlenirsek başarırız." Halkın çoğunluğunu oluşturan yerlilerden biri olarak Juliana, ancak ilkokul ikinci sınıfa kadar okuyabimiş. Barış sürecinden memnun ama, temkinli.

İdam mahkumu Mumia Abu-Jamal'in avukatı Len Weinglas:

Karşımızda güçlü bir cephe var

ABD'de idama mahkum siyah gazeteci Mumia Abu-Jamal'in idamını önlemek için yürütülen uluslararası kampanyaya *(sağda)* Türkiye'den de katkılar başladı. İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Başkanı Ercan Kanar dernek yöneticileriyle birlikte ABD Başkonsolosluğu'na giderek, Başkan Bill Clinton'a iletilmek üzere bir mektup bıraktı *(üstte).* *(Fotoğraflar: Şaban Dayanan ve Yusuf Necmi Yüksekdağ)*

Pensilvanya'nın Cumhuriyetçi valisi Thomas Ridge Mumia Abu-Jamal'in idam kararını imzaladı ve infaz tarihini 17 Ağustos olarak belirledi. Siz üç yıldan beri Mumia Abu-Jamal'i savunuyorsunuz. Şimdi ne yapacaksınız?

5 Haziran tarihinde davanın yeniden görülmesi için 300 sayfalık gerekçe ile Philadelphia Sulh Mahkemesi'ne dilekçe verdik. Böylece Mumia, yargılanmasının başlangıcından beri ilk defa mahkeme önünde gerçekten savunulacak. Dahası infaz emrinin ertelenmesi için de başvuruda bulunduk ve bu iki dilekçe hakkında karar verecek olan Hakim Albert Sabo'ya karşı da taraflı davranışından dolayı mahkemeye dilekçe sunduk. Albert Sabo, Temmuz 1982'de Mumia'yı sözümona bir polisi öldürmek suçundan ölüm cezasına çarptırmıştı.

Davanın yeniden görülmesi için verdiğimiz dilekçede Mumia'nın duruşmalarının hiçbir şekilde usulüne uygun geçmediğini kanıtlıyoruz. Birkaç örnek vermek gerekirse: Mahkemenin jüri üyeleri ırkçı kriterlerden hareketle seçildiler. Hakim Sabo, Afro-Amerikan bir jüri üyesini son anda jüriden çıkardı ve onun yerine, Mumia'ya karşı centilmence davranamayacağını açıklayan bir beyazı aldı. Şimdiye dek 31 kişiyi idama mahkum eden Hakim Sabo, ABD'de en fazla idam kararı veren hakim. Bu davada Mumia'nın fiilen avukatı yoktu. O'nun o zaman devlet tarafından görevlendirilen avukatı yeminli açıklamasında, esasen davaya hazırlıklı katılmadığını itiraf etti.

Davanın yeniden görülmesi dilekçesinde sunduğumuz kanıtlarda; savcılığın, Mumia lehine ifade vermek isteyen tanıkları baskı altına aldığını ve aynı zamanda birçok mahkum tanığa çıkar vaadederek aleyhte ifade verdirdiğini ortaya koyduk. Dahası savcılığın, Mumia'nın suçsuzluğunu kanıtlayan önemli kanıtları bilinçli olarak hasıraltı ettiğini ispat ettik. Ayrıca savcılık, polisi vuranın Mumia olmadığını kanıtlayabilecek sahte bir kimlik kartını kanıt materyalleri arasından çıkardı. 19 maddelik bir listemiz var; ki bununla bir yandan doğru-dürüst bir mahkemenin olmadığını, diğer yandan yeni bir duruşmada Mumia'nın suçsuzluğunun tespit edileceğini kanıtlıyoruz.

İnfaz emrinin ertelenmesi için de dilekçe verdiniz. Mahkemenin bu dilekçe üzerine karar vermesi ne kadar sürer?

Bu soruyu ne yazık ki yanıtlayamıyorum. Önce bir kere Albert Sabo, kendisini taraflı bulup bulmadığına karar vermek zorunda. Eğer o infaz emrinin ertelenmesini reddederse, Pensilvanya Temyiz Mahkemesi'nde kararı temyiz edeceğiz. İdam kararı imzalandığı ve şu anda iki dilekçenin de zamansal gidişi tamamen Hakim Sabo'nun kontrolünde olduğu için zor durumdayız.

> "Normal koşullarda kazanmamızı sağlayacak esaslı kanıtlar ortaya koyabiliyoruz. Ancak geçen ay Illinois eyaletinde Chicago polis şefinin, birçok yargıcın, savcının, Kongre temsilcisinin ve rahibin desteğine sahip bir adam idam edildi. Bir yıl önce bir kişi, avukatı dilekçeyi bir gün geç verdiği için idam edildi. Zeka özürlü insanlar ve yaşı küçükler idam ediliyor. Toplumsal iklim çok kötü."

Mumia'nın daha temyiz olanakları olduğu sürece, vali infaz emrinin yerine getirilmesi emrini verebilir mi?

İnfaz emrinin yerine getirilmesi kararı yalnızca mahkemede. Eğer bir hakim infazı erteleme dilekçemizi kabul ederse, valinin idam kararı geçerliliğini yitirir. Erteleme mahkeme tarafından bir süreye bağlanabilir. Bu sürenin bitiminden sonra idam kararı yeniden geçerli olur ve yeni bir infaz tarihi belirlenir. Bu sadece mahkemenin ve şu anda Hakim Sabo'nun elinde.

Hakim Sabo idam kararını uygulamadan kaldırmadığı sürece, infaz tarihi 17 Ağustos olarak kalıyor mu?

Evet, ama ben temyiz sürecinde infaz kararını erteleyen bir hakim bulacağımızdan eminim.

Mumia'nın durumu nasıl?

Mumia ile telefonda konuştum. Kendi hücresinden, infazlarını bekleyen mahkumların tutulduğu ölüm hücresine nakledildi. Bu yeni hücrede Mumia'nın hiçbir şeyi yok. Hukuki belgeleri alıkonuldu. Radyosu ve televizyonu yok. Ziyaretçi olarak sadece avukatlarına izin veriliyor. Esas olarak tutukluluk koşulları ocak ayında SCI Green Hapishanesi'ne nakledilmesinden sonra çok kötüleşti. Mumia'ya giden avukat postasının açıldığını, okunduğunu ve fotokopisinin çekildiğini tespit ettikten sonra, birkaç hafta önce Pittsburg Federal Mahkemesi'nde dava açtık. Cezaevi yöneticisi dava için önemli strateji belgelerinin kopyasını Pensilvanya Genel Savcılığı'na iletti. Normal olarak avukat postası okunamaz. Bu davayı açtıktan beri, cezaevi yönetimi Mumia'dan öç almaya çalışıyor.

İdam için kimler ısrar ediyor?

Mumia, hedefinde onun idam edilmesi olan, iyi organize edilmiş, iyi finanse edilmiş ve iyi koordine edilmiş bir kampanya ile karşı karşıya bulunan ABD'deki tek idam hükümlüsüdür. Pensilvanya'daki polis sendikası Fraternal Order of Police'in (FOP) bu kampanyayı birlikte finanse eden ABD'deki diğer polis sendikaları ile sıkı ilişkileri var. Mayıs başında Mumia'nın kitabı yayımlandığında, FOP bir uçak kiralayarak "Bu yayınevi katillere para ödüyor!" sloganıyla yayınevi üzerinde tur atmıştı. FOP, yayınevinin boykot edilmesi çağrısı yapıyor ve Pensilvanya'daki politikacıları baskı altına alıyor. Gerçekten çok güçlü bir karşıtla karşı karşıyayız. Başka hiçbir ölüm cezasına çarptırılmış mahkum bu durumda değil.

Mumia'nın destekçileri kimler?

Başkalarının yanı sıra, isim ve desteklerini ortaya koyan tanınmış kişiliklerden oluşan "Committee to Save Mumia Abu-Jamal" var. Bu komitede örneğin sinema oyuncusu Whoopi Goldberg, Ed Asner ve Ossie Davis de bulunuyor. Uluslararası PEN ve Af Örgütü gibi örgütler de Mumia'yı destekliyorlar. Bunların yanısıra Mumia'yı destekleyen birçok taban örgütü var.

ABD'deki medya Mumia'nın durumuna nasıl tepki gösteriyor?

Bir dizi çok olumsuz ve hatta düşmanca haber çıktı. Günlük gazete New York Post'ta Mumia'nın idamını isteyen ve avukatları ve destekçileri ile alay eden bir yorum yayımlandı. Pensilvanya basınında da Mumia'nın idamını isteyen birçok yazı çıktı. İdam kararının imzalanmasından beri en azından bizimle de söyleşi yapılıyor, böylece yazılarda bir nevi eşitlik sağlanıyor.

Abu-Jamal açısından genel durumu nasıl görüyorsunuz?

Uluslararası kamuoyu sürekli ABD'deki o andaki toplumsal iklimi gözönünde bulundurmak zorunda. Hukuksal boyutta çok iyi dayanağımız var ve öyle ki normal koşullarda mahkemede kazanmamızı sağlayacak esaslı kanıtlar ortaya koyabiliyoruz. Ancak geçen ay, örneğin Illinois eyaletinde Chicago polis şefinin, birçok yargıcın, savcının, Kongre temsilcisinin ve rahibin desteğine sahip bir adam idam edildi. Bir yıl önce bir kişi, avukatı belirleyici dilekçeyi bir gün geç verdiği için idam edildi. Zeka özürlü insanlar ve yaşı küçükler idam ediliyor. Toplumsal iklim çok kötü. Esaslı hukuksal belgelere sahip olmamıza karşın, bu şu anki durumda yeterli olmayabilir.

Interim dergisinden Mahmut A.

Sayın Başkan,

Philadelphia Siyah Gazeteciler Derneği Başkanı gazeteci–yazar Mumia Abu Jamal'in 17 Ağustos Perşembe günü idam edileceğini, Pennsylvania Eyalet Valisi Thomas Ridge'nin 2 Haziran'da yaptığı açıklamadan öğrenmiş bulunuyoruz. Bu, bizler için kabul edilmesi mümkün olmayan korkunç bir karardır.

Artık çağımızda idamın bir cinayet olduğu, telafisi imkansız bir barbarlık olduğu, demokratik bir hukuk devletinde devletin cinayet işlememesi gerektiği, giderek geniş kesimlerce kabul edilen bir anlayıştır.

Hiçbir ayrım yapmadan her türlü idam uygulamasına, hangi gerekçeye dayanırsa dayansın karşı olan Türkiye İnsan Hakları Derneği; Mumia Abu Jamal'in idam edilmemesini, yaşama hakkının korunmasını istemektedir.

Bizler insan hakları savunucuları olarak, dünyanın bazı başka ülkelerinde olduğu gibi, ABD'de de idam infazlarının sık sık gündeme gelmesini protesto ediyoruz.

Ulusalüstü hukuk belgelerine, insan hakları hukukuna ABD yönetimleri saygı göstermelidir. Mumia Abu Jamal idam edilmemelidir.

Sizi bu idam kararını önlemeye çağırır, bu tür cinayetlere karşı sesimizi yükselteceğimizi bilgilerinize sunarız.

Saygılarımızla

Ercan Kanar
iHD İstanbul Şube Başkanı ve Genel Başkan Yardımcısı

Sayın Thomas Ridge
Penn. Eyalet Valisi,

1 Haziran 1995 tarihinde Mumia Abu-Jamal adlı zenci gazetecinin idamını onayladığınızı üzüntüyle öğrendim. Ben bu mektubumda ne hükmü, ne de hükmü veren yargıyı tartışmıyorum. Sadece; sizin de bildiğiniz gibi, ölüm cezası Amerika'da sık sık uygulanmaktadır. Ancak bu uygulama Amerika'yı dünyada en çok ve en sık cinayet işlenen ülkesi olmaktan kurtarmamaktadır. Bir gazetecinin idam edilmesi ülkenize hiçbir şey kazandırmayacaktır. Tam tersine onu biraz daha bataklığa gömecektir. Mumia Abu-Jamal'a karşı kasıtlı ve planlı bir şekilde ölüm kampanyası yürütüldüğüne inanmak bile istemiyorum. Onun idam edilmesi belki beyaz ırkçıları sevindirecek, hatta sizi tekrar vali seçtirecek, ama toplumun vicdanında çok derin yaralar açacaktır. İdamından sonra suçsuz olduğu ortaya çıkarsa Amerika'nın yeniden nasıl bir siyah-beyaz kaosuna sürükleneceğini sizin takdirinize bırakıyorum.

Abu-Jamal'in suçlu olduğunu varsaysak bile, ölüm cezası onu cezalandıramaz, aksine gerçek ceza olan vicdan azabından kurtarır ve bunu onun ailesine yıkar. Ayrıca belirtmek isterim ki, sosyologların ve psikologların birleştiği bir nokta vardır, o da şudur: Ömürboyu hapis idam kadar ağır bir cezadır. İdam bir dakikalık, geçici bir adalettir. 1886 yılında Haymarket Square olaylarının ardından Illinois Valisi John Peter Altgeld'in söylediği gibi: "Hiçbir politik gaye, basit bir adalet görevini yapmaya engel olmamalıdır." Altgeld bu sözü söylediği için bir daha vali seçilememiştir ama Amerikan Antolojisi'nde ondan "Unutulan Kartal" diye söz edilmiştir.

İnfaza çok az bir süre kala Abu Jamal'i affederek hayatını kurtaracağınıza inanıyorum. Lütfen af yetkinizi kullanın, öldürme yetkinizi değil. Böylesi herkesin menfaatinedir.

Mustafa MORGİL

Latin Amerika'da istikrar fetişizmi kol geziyor

Brezilya İşçi Partisi (PT) lideri Lula solun neoliberalizm karşısındaki seçim yenilgilerini yorumladı

▼ Brezilya İşçi Partisi son iki seçime favori olarak girmesine karşın kaybetti. Almanya'da yayınlanan Tageszeitung gazetesinin 30 Haziran tarihli sayısında parti lideri Luis Inacio Lula da Silva ile yenilginin nedenleri üzerine yaptığı görüşmeyi Doğan Göçmen çevirdi.

Latin Amerika solunun sert bir dille eleştirdiği neoliberalizm, Arjantin seçimlerinde yine kazandı. Sizce neoliberalizmin kazanmasının nedeni, insanları elde edilen zenginlikten pay almaları konusunda umutlandırması mıdır?

Evet, ama bu aldatıcı bir umut, bir yalan. Yakın bir zamana kadar Meksika bize örnek öğrenci olarak gösteriliyordu. Ama seçimlerden iki ay sonra artık Meksika bir örnek olarak gösterilemez oldu. Arjantin'de muhalif güçler ülkenin krize gireceğini söylemişti. Seçimlerden iki hafta sonra Arjantin Ekonomi Bakanı ülkenin ağır bir konjonktürel gerilemeyle karşı karşıya olduğunu, işsizliğin artacağını ve ücretlerin düşeceğini açıklamak zorunda kaldı.

Ama siz tutucu bir rakibe değil sosyal demokrat Cardoso'ya yenildiniz.

Evet, onun saygı duyduğum sol entelektüel bir geçmişi var. Ama bu onun bir politikacı olarak halkın çıkarlarını savunduğu anlamına gelmez. Elbette altı aylık bir hükümeti değerlendirmek henüz erken olacaktır. Ama uygulamış olduğu ekonomi politika beni korkutuyor. Bir taraftan grev yapan petrol işçilerine karşı orduyu gönderirken, diğer taraftan büyük toprak sahiplerinin lobisine tavizler veriyor, reform programlarını desteklesinler diye. Bu onun Fujimorileştiğini gösteriyor.

Seçimleri kazanacağınıza ilişkin umutlar büyüktü, ama ikinci denemenizde de kazanamayışınızın nedeni ne sizce?

Bunun iki nedeni var. Birincisi; seçimleri çok önceden kazanmış olmamız. Daha Mayıs (1994) ayında, yani seçimlerden tam beş ay önce yapılan araştırmalara göre, yüzde 44'lük bir oy oranıyla en önde bulunuyordum. Eğer Lula'nın başkanlık seçimlerini kazanma şansı yüksek olmasaydı, Cardoso iktidarda bulunan güçlerin kararlı desteğini alamayacaktı. İkinci faktör milimi milimine seçim dönemi için hazırlanmış olan istikrar programıydı. Biz bu programa karşı duramadık. İnsan rakibini eleştirebilir, ama enflasyonu her ay yüzde 50'den neredeyse sıfıra indirmeyi amaçlayan, başarılı olabilecek bir istikrar programını değil.

Sizce Latin Amerika'da istikrar fetişizmi mi kol geziyor?

Mayıs ayının sonunda Sao Paulo platformu yani bütün Latin Amerika solu toplanmıştı. İnanılır gibi değil. İktidarı elinde bulunduran güçlerin saldırısı, El Salvador'da, Arjantin'de, Venezüella'da, Meksika'da, Uruguay'da ve nerede olursa olsun, aynı kavramlarla ifade ediliyordu: İstikrar, modernleşme, globalleşme, özelleştirme...

Solun elinde karşı koyacak bir şey yok.

Sorun solun beceriksizliği değil. Biz çok güçlü bir devlete karşı, politikayı ve ekonomiyi elinde bulunduran tutucu elitlere ve herşeyden önce medyaya karşı mücadele ediyoruz.

Suçu başka yerlerde aramak yanlış değil mi?

Elbette haklısınız. Belki de bizim toplum projemiz tam anlaşılmıyor. Belki de düşüncelerimiz seçmenlerin düşüncelerine uygun düşmüyor. Bizim programımız çok somuttu; iş sahalarının yaratılması ve eğitim bizim birincil programsal amaçlarımızdı. Ama inanılır konseptler tek başına bir şeye yaramıyor. Aynı zamanda bu programların hangi biçimde yayıldığıyla da ilgili başarı. Örneğin, biz seçim programımızı yayınladığımızda sekiz milyon kişiye istihdam yaratmak istediğimizi söyledik. Bütün Brezilya basını bunun hayalci olduğunu yazdı. Bir ay sonra Cardoso on üç milyon kişiye iş yaratacağını açıkladı. Bizi hayalcilikle suçlayanların hepsi Cardoso'yu alkışladı.

Programınız somut olarak neyi amaçlıyor?

Bizim koşullarımıza ve ihtiyaçlarımıza uygun düşen kendi yolumuzu bulmak zorundayız. Bizim, küçük ve orta köylülüğün, yani gıda maddelerini üretenlerin ihtiyaçlarına cevap veren bir programa ihtiyacımız var. Küçük ve orta büyüklükte olan şehirleri geliştirmeyi, endüstriyi ve tarım sektörünü birbirine bağlamayı amaçlayan bir model bizimkisi. Endüstrinin kitlesel tüketim mallarının üretimi için uygun hale getirilmesi gerekiyor. Ve herşeyden önce eğitim sistemini geliştirmemiz ve nitel bir değişimi gerçekleştirmek için herkesin yararlanabileceği hale getirilmesi gerekir. Devletin ekonomi üzerindeki kontrolü korunmalıdır. IMF'nin ve Dünya Bankası'nın sihirli programlarına kulak asmayın.

Ama Meksika krizinden sonra Dünya Bankası da temkinli gözüküyor. Son zamanda devletin ekonomi üzerindeki kontrolünün artırılmasından ve yoksulluğa karşı mücadeleden bahsetmeye başladı.

Anlaşılan Dünya Bankası bizim programımızı okumuş! Çünkü şimdiye kadar daha çok piyasa güçlerinin güçlendirilmesinden bahsettiler. Brezilya'da piyasanın önce yaratılması gerekir. Çünkü halkın yarısı tüketim pazarlarının dışına itilmiş bulunuyor, mutlak yoksulluk sınırının altında yaşıyor.

Alternatif bölüşüm programları sermayenin kaçışını doğurmuyor mu? Ve bundan dolayı da başarısızlığa mahkum değil mi?

Sermayenin ne ideolojisi, ne de vatanı var. İşverenler sadece kâr beklentilerine göre davranıyorlar. İç piyasayı güçlendirecek ve böylece de milyonlarca yeni tüketici yaratacak bir politika aynı zamanda kâr beklentilerini de yaratır.

Solun perspektiflerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Başkanlık seçimini kaybettik ama önemimiz arttı. İşçi Partisi'ni kuralı henüz onbeş yıl oldu. Geçen yıl oyların yüzde 27'sini aldık. Bu '89 seçimleriyle karşılaştırıldığında 6.5 milyon daha fazla seçmen anlamına geliyor. El Salvador'da Ruben Zamora silahlı mücadeleden ayrılır ayrılmaz yüzde 27 oy aldı. Elbette hatalarımız oldu, yenilgiler aldık. Ama benim umut kaynağım genç bir hareket oluşumuz ve daha çok şey öğrenebileceğimizdir.

'Tanrı'nın gerillası'nın öyküsü

▼ Michael Löwy International Viewpoint'in Mayıs '95 sayısında yayımlanan makalesinde, Meksika basını tarafından "Tanrı'nın gerillası" olarak adlandırılan Kurtuluş Teolojisi yanlısı Piskopos Samuel Ruiz'i anlatarak, Zapatist ayaklanmanın bir yönüne daha ışık tutuyor.

Samuel Ruiz Roma'daki Gregoryan Üniversitesi'ndeki öğreniminin ardından 1965 yılında Chiapas'a geldi. 1968 yılında Medellin'de Latin Amerika Piskoposlar Konferansı'na (CELAM) katıldıktan sonra, birkaç yıl CELAM Misyon Bölümü'nün yöneticiliğini yaptı. Bu yıllar Latin Amerika Katolik kilisesi içindeki ilerici akımın CELAM'ı etki altında tuttuğu yıllardı. 1975 yılında Ruiz, İsa'yı "devrimci peygamber" olarak sunan bir kitap yazdı (Teologia Biblica de la Liberacion, Editorial Jus, Mexico, 1975). Ruiz, Chiapas'taki San Cristóbal de las Casas'da temel dini ve ahlaki eğitim veren 7 bin 800 yerli inanırı kapsayan büyük bir ağ kurdu. Ruiz'e Cizvit ve Dominikan rahiplerin yanısıra kadın dini görevliler de yardım etti. Bu topluluğun çalışmaları yerlilerin kendi politik ve sosyal durumları hakkında bilinçlerinin yükselmesine yardımcı oldu. Aynı zamanda onların kendi hakları, özellikle kendi atalarından kalan toprakları geri alma mücadeleleri için örgütlenmeye başlamalarında yardımcı oldu. Ruiz Maya yerli topluluklarını yerel toprak sahipleri, özellikle büyük sürü sahipleriyle çatışmalarında destekledi. 1980'lerde insanlıkdışı baskılardan kaçarak Güney Meksika'ya sığınan sayısız Guatemalalı yerlinin korunmasına yardımcı oldu.

Yoksulları böyle açıkça savunması Ruiz'in Meksika yetkilileriyle ve kendisini "Kızılderilileri kışkırtmakla" suçlayan Chiapas Sığır Üreticileri Birliği'yle çatışmasını derinleştirdi. Papa'nın 1993'teki Meksika'yı ziyareti sırasında bu "sorun çıkarıcı"nın atılması için bir kampanya örgütlendi.

Ruiz, Papa'ya kendi "sürü"sünün şikayet ve taleplerini anlatan bir mektup yazdı. Birkaç ay sonra Papa'nın Meksika temsilcisi Ruiz'in çekilmesini emretti. Bu olayda Meksika yetkililerinin de Katolik hiyerarşiye müdahale ettiği zannediliyor. 1 Ocak 1994'te Zapatist ayaklanma patladığında Ruiz bu karara karşı Roma'ya itiraz hazırlığındaydı. Meksika hükümeti ayaklanmayı zorla bastıramayacağını anladığında, Ruiz'i devletle EZLN arasındaki görüşmelerde arabuluculuk yapmaya davet etmek zorunda kaldı.

Elde edilen bütün kanıtlar Ruiz'in, Cizvitler'in veya herhangi bir dinsel birliğin ayaklanmayı "kışkırtmadığı"nı gösteriyor. Ruiz sadece bazı dindarların, rahibelerin veya rahiplerin kişisel düzeyde karıştığını iddia etti. Ayaklanmanın neden çıktığı sorulduğunda Ruiz, "Yerliler hükümetin verdiği sözlerden bıktı. Artık silaha sarılmanın dışında bir yolları kalmadığını düşünüyorlar. Sabırlarının sınırlarına kadar itildiler" diyor (Procesa, Mexico, 10/1/19994 sayfa 24).

Fakat açık olan şu, 1970'lerde El Salvador'da olduğu gibi ilerici din adamlarının çalışmaları, özellikle Cizvitler, kitlesel eğitim, örgütlenme bilinci ve özellikle yoksullar arasında insan hakları ve sosyal haklar bilincinin gelişmesini teşvik ettiler. Bütün bunlar yerli nüfusun önemli bir kesiminde yeni bir politik-dinsel kültürün gelişmesine katkı sağladı. Ve El Salvador'da olduğu gibi binlerce yerlinin yerel topluluklar tarafından desteklenen silahlı güçler halinde örgütlenmesi, örgütlü Marksist devrimcilerin müdahalesinin sonucu gerçekleşti.

EZLN'nin ideolojisi dinsel değildir. O ilk Meksika devriminden, Emiliano Zapata ve yoldaşlarının savaşımından esinleniyor. Örgütün sembolik referanslarının çoğu Maya kültüründen alınma. Fakat sabırlı eğitim çalışması, toplum bilincinin uyandırılması ve yerli toplulukların Piskopos Ruiz ve dindarları tarafından savunulması... Tüm bunlar Zapatist hareket için uygun bir çevre yaratılmasında belirleyici oldu.

Yanlışı seven bir ül

"Tankın tepesinde bir Yunan zabiti/ Başında miğfer,/ Sırtında bir montgomeri,/ Faşizm adına çekmiş lüveri.../ İşte o resimdeki Yunan zabiti, /Telsizle aldığı Amerikanca bir sipariş üzerine– Doğrultmuş makineyi,/ Vuruyor resmen,/ Hem de özene bezene, /Damatlık fotoğraflarını çekercesine, /Teknik üniversite öğrencisi Hristo ile Hüseyin'i" (Can Yücel)

"Kıbrıs sorunu" üzerine ilgisizliğin nedenlerinden biri, resmi tarihin içinden bakmak, diğeri ise her iki coğrafyadaki muhaliflerin ilişkisizliğidir. Kıbrıs, şovenizmin yeniden üretildiği bir coğrafyadır ve bunu tersine çevirmek gerekir. Sezai Sarıoğlu'nun Niyazi Kızılyürek ile yaptığı bu röportaj ilk çalışma olması bakımından önemli...

Güney Kıbrıs'ta yaşıyorsun. 'Kıbrıs'a ilişkin akademik çalışmalarınızın öyküsü nedir?

Almanya'da alternatif Bremen Üniversitesi'nde eğitim aldım. 1968 sonrası öğrenci hareketlerinin ardından ortaya çıkmış alternatif düşünen hocaların görev aldığı bir üniversiteydi. Kuramsal olarak son derece iyi işlerin yapıldığı bir yerdi. İktisat, sosyoloji ve siyasal bilimler gibi interdisipliner bölüm seçmiştim. Konularımdan biri "azgelişmişliğin ya da geri bıraktırılmışlığın nedenleri"ydi. Kolonyalizm ve emperyalizm bunun kaçınılmaz yanlarıydı. İlk düşündüğüm şey Yunancayı öğrenmek oldu. Çünkü Kıbrıs'la ilgili kaynakların çoğu Yunanca idi. Yunanca öğrenmeye ve Yunanca kaynakları toplayıp okumaya başladım. Mezuniyet tezimi Kıbrıs'la ilgili hazırlamaya karar verdim. O zaman "geri bıraktırılmışlık ve sömürgecilik açısından Kıbrıs"ı ele almıştım. Bu tez kitap olarak 1983 yılında "Kıbrıs Sorununda İç ve Dış Etkenler" adıyla yayınlandı. Doktora tezimde, "siyasal bilimler açısından uluslararası ilişkiler"i ele almaya karar verdim. Yoğun bir Kıbrıs araştırması yaptım. Tez hazırlığı döneminde "Paşalar ve Papazlar" kitabımı çıkardım. Bu kitap bilimsel araştırmalarımın politik sesiydi. Ancak akademik arka planı vardı. Ondan sonra bir grup Kıbrıslı Türk yazarla birlikte "Edebiyatta Kıbrıslı Türk Kimliği" yapıtını ortaya koyduk.

1988 yılında ilk defa Güney Kıbrıs'tan bir konferans daveti geldi ve gidip konferanslar verdim. Bu, bir Türk'ün onlara ilk defa kendi dillerinde verdiği bir konferanstı. O dönem Londra'da "Toplum Postası" adında bir gazetede çalışıyordum. Ziyaretimi fırsat bilerek bütün siyasilerle röportajlar yaptım. Bunlardan biri o dönemin Kıbrıs Rum lideri Vasiliu idi. Röportaj yayınınca Kuzey Kıbrıs'ta bana karşı "hainlik" kampanyası başlatıldı. Bu temas onları çok ürkütmüştü. Kampanya karşısında ilişkilerimi kuvvetlendirmeye karar verdim. Herşeye rağmen Kuzey Kıbrıs'a gittim, konferanslar verdim. Bu temaslarım arasında, Yunanca bir kitap yayımlamaya karar verdim. Doğrudan Kıbrıslı Rumlar'a Kıbrıslı Türkün psikolojisini, kaygılarını anlatan, Yunan milliyetçiliğiyle hesaplaşan bir kitap: "Total Kıbrıs." Bu, Güney'deki, konferanslarda yaptığım konuşmalardan, görüşmelerden derleme bir yapıttı. Ardından Güney'de kilisenin ve Elen milliyetçilerinin saldırısına uğradım. Bu iki şey hayatımda çok önemli oldu. Türkçe eleştirilerimde Türk milliyetçileriyle karşı karşıya gelmem, Yunanca çalışmalarımda ise Elen milliyetçileri ile karşı karşıya gelmem bende adeta epistemolojik denebilecek yeni mekan da açtı. Neden böyle oluyor sorusu iyice olgunlaştı ve ciddi bir milliyetçilik araştırmasına geçtim; Ulusçuluk açısından da Kıbrıs'a bakmak gerekiyordu. Emperyalizmdi, sömürgecilikti, egemen sınıflardı, yani sınıfsal ekonomik tahlillerin yanısıra olaya bir de ulusçuluk açısından bakmak kaygısı geliştirdim. 90 yılında doktora tezimi Almanya üniversitesinde savundum: "Uluslararası ilişkiler, Bağımlılık İlişkileri ve Kıbrıs'Ulusçulukla ilgili çalışmaları hızlandırdım ve son kitabım –hem Yunanca, hem de Türkçe yayınlanan– "Ulus Ötesi Kıbrıs" çıktı. Güney'e gidişimin sonuçlarından birisi de, Panikos Hrisantu ile 89– 93 arasında "Duvarımız" filmini çekmemizdir. En son Almanya'da çıkan benim de katıldığım kolektif bir kitap var; "Unutulan Avrupai Sorun Kıbrıs" Birtakım çalışmalarım İngilizce yayınlandı. Haliyle Yunanca ve Türkçe çalıştığım diller olarak süregelmektedir. Yani Kıbrıs, hem akademik ilgi odağı, hem de politik olarak ortaya bilgiler koyma meselesi olarak çıktı. Ada'nın insanı olarak aydınca bir sorumluluk duygum var.

'Ulus Ötesi Kıbrıs'ın imgesel bir ad. Savunduğunuz 'federal çözüm'le, bu adlandırma arasında ne tür ilişki var?

"Bir coğrafyada birden fazla etnik topluluk yaşıyorsa ve onlardan birisi ulusdevlet kurup, diğerlerini azınlık olmaya zorlamamışsa orada bir ulusdevlet kurmanız mümkün değil. Bu bakımdan ulusdevlet sonrası biçimleri düşünmek zorundasınız. Bu çok kültürlü demokrasi mi olur, federal bir devlet mi olur bilemiyorum. "Ulus Ötesi Kıbrıs" ulusçuluk projesi ve "ulusdevlet" projesinin iflasını anlatmaktadır."

Kıbrıs meselesini ulusçuluk ile çözmeye kalkışan milliyetçi bir kesim var. Oysa ki, bu mesele aslında milliyetçiliğin bir sonucudur ve büyük ölçüde milliyetçiliğin varlığından dolayı bir Kıbrıs sorunu var. Elbette dış güçlerin müdahalesini yadsımıyorum. İki egemen toplum, –hep unutulan bir azınlıklar da var Kıbrıs'ta, Maronitler, Yahudiler, Ermeniler gibi– bir ulusçu serüven yaşıyorlar ve Ada'ya hep kendi ulusal perspektifleri açısından baktılar. Bu iki şeye yol açtı. Bir, sürekli altüst oluşa, çatışmaya, gerginliğe, ikincisi, her toplum kendi iç gerçekliğine hapsoldu ve öbür toplumu duymazlıktan geldi. Ulusötesi'nin bu anlamda birkaç manası var. Bir tanesi, olaya bakarken her iki toplumu da eşit ölçüde gözetmek, hem çıkarlarına, hem de gereksinimlerine eşit ölçüde bakmak. Bu, topluluğunuzun dışına taşmanız, Ada'yı paylaştığınız başka kökenlerden insanların da sorunlarını anlama çabasıdır. Bunu yapmadan siyasal bir perspektif ortaya koymak mümkün değildir. İkincisi, siyasi pratiğin dışında teorik bir anlamı var; ulusdevlet modeli içinde ulusçuluk meselelerinin çözülemeyeceğini anlatıyor kitap. Bir coğrafyada birden fazla etnik topluluk yaşıyorsa ve onlardan birisi ulusdevlet kurup, diğerlerini azınlık olmaya zorlamamışsa orada bir ulusdevlet kurmanız mümkün değildir. Kursanız da diğerlerini aşağılamaya götüren bir eylem olacak. Bu bakımdan ulusdevlet sonrası biçimleri düşünmek zorundasınız. Bu çok kültürlü demokrasi mi olur, federal bir devlet mi olur bilemiyorum. Bu anlamda "Ulusötesi Kıbrıs" ulusçuluk projesi ve "ulusdevlet" projesinin iflasını anlatmaktadır.

'Türkler zorla ulus haline getirildi' temel saptamanız...

Bu saptama, kilit öneme sahip. Kıbrıs, bütün sömürge toplumlar gibi kendi iç dinamikleriyle kendi tarihin[i] yaratmış bir toplum değil. Kıbrıs dış müdahalelere uğramış, sömürgecilik tarafından belirlenmiş, sadece İngiliz sömürgeciliği değil, ama Türkiye ve Yunanistan'ın çok özel konumda olmuş olmaları gibi bir tarih yaşamıştır. 60 müdahalesiyle birlikte şöyle bir durum ortaya çıkıyor; iki toplum Kıbrıs devletinin idari işlerinde ortaktırlar. Bu ortaklık

Korku, yalnızlık ve güneşe yolculuk

Din katına yükseltilen anavatanlarına, Kıbrıs'ın ve toplumların kaderini bağlamak, kaderci, eylemsiz bir halk yaratmıştır. Tersi de doğrudur. Kendi kendini gerçekleştiremeyen halk, anavatanlar yaratıp onları din katına yükseltmiştir. Din Marx'a göre, insan kendi çevresinde hareket etmediği sürece, insanın çevresinde dönen yanıltıcı bir güneştir... Kıbrıs Türk Yukarı Sınıfı kendi tarihini kendi yapamadı. Korku ve yalnızlık içinde toplumu arkasına alarak (anavatanlara) aya, güneşe taşınmaya kalktı. Orada gördükleri korkunçtu. Burada sözü Georg Büchner'in "Woyzeck" adlı oyununa bırakıyorum:

"Bir zamanlar yoksul bir çocuk vardı. Çocuğun annesi babası yoktu, ikisi de ölmüştü. Dünyada da artık hiç kimse yoktu. Herkes ölmüştü. İşte bu durumda yola koyuldu çocuk ve gece gündüz demeden aramaya başladı. Yeryüzünde artık hiç kimse olmadığı için, gökyüzüne gitmek istedi. Ay da öylesine dostça bakıyordu ki... Aya ulaşınca sonunda gördü ki, ay bir odun parçasından başka bir şey değildi. O zaman çocuk güneşe gitti. Güneşe vardığında ne görsün, solmuş bir kasımpatı değil miymiş güneş... Yeniden yeryüzüne dönmek istediğinde bu kez de yeryüzünü parçalanmış bir çanak olarak karşısında duruyor gördü. Tek başına kalan çocuk oraya oturdu ve ağlamaya başladı... Hala orada oturmaktadır ve yapayalnızdır..."

(Londra'da düzenlenen "Edebiyatta Kıbrıslı Türk Kimliği.")

Ünlü Alman ressam Grosz'un tablosu ile Kıbrıs gerçeği arasında ne tür bi[r] türlü 'yağmalama' anlamında evrensel bir durumu resmetmiştir Grosz... K[...]

e: Kıbrıs

...ki olabilir dersiniz? Sözcüğün her ...'ı bilmediği halde ...

Yunanistan ve Türkiye'yi dengelemiş oluyor. Bu, toplumlardan birinin öne geçip Yunanistan ya da Türkiye adına Ada'da diğerinin aleyhine etkinlik oluşturmalarını sınırlayan bir yapıydı. Bu, NATO'nun girişimleriyle ortaya çıkan 1966 anlaşmasının asıl özüdür. Olaya bu açıdan baktığınızda, iki toplum arasında bir hukuksal içiçelik ve karşılıklı bağımlılık ortaya çıkmıştır. Yani aslında bir anlamda iki toplumun siyasi iradeleri Yunanistan ve Türkiye lehine sınırlandırılmıştır. Çünkü birinin diğerine tahakkümü demek bir ülkenin diğerine tahakkümü anlamına gelecektir. O dengenin korunması için bir ortak çerçeveye iki toplumu yerleştirdiler ve iradelerini sınırladılar. İkinci boyut, ikisinin birlikteliğinin iradesinin de sınırlandırılmasıdır. Yani hem toplumların ayrı ayrı siyasi iradeleri sınırlandırıldı, hem de iki toplumun birlikte davranarak Kıbrıs cumhuriyetini kendilerine göre bağımsızlaştırma iradesi sınırlandırıldı. Çünkü bütün kavga Türkiye ve Yunanistan arasındaki dengenin bozulmamasıydı. Bu açıdan bakıldığında karşılıklı bir bağımlılık çıkıyor. Bu 1960'ta ortaya çıkan garip bir oluşumdur, dünyada örneği azdır. Kıbrıs meselesi 1960'ta bir sömürge sorunu olarak çözülmüştür. Ancak Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının nasıl yaşayacakları formüle edilememiştir. Türkiye, Yunanistan ve İngiltere gibi üç NATO müttefikinin çıkarlarını dengelemek için bir bağımsızlık formülü olarak ortaya konmuştur. Bunun birkaç manası var, biri toplumların iradesini sınırlamasıdır. İkincisi, her iki toplumun birbirine bağımlı hale getirilmesidir. Yani hiçbir toplum Kıbrıs'a dair ötekinden bağımsız siyasi irade ortaya koyamıyor. Bu benim son çalışmamda da hareket noktamdır. Kıbrıs'ta siyasal, hukuksal bir içiçelik, karşılıklı bağımlılık vardır. Bu yapay olarak birtakım çıkarları korumak için ortaya konmuş olsa bile, işlev bakımından iki toplumu olumlu bir sonuca götürmüştür. Lakin 60'tan sonra yeni bir serüven yaşıyoruz. Kıbrıs Rum toplumu 64–74 yılları arasında bu karşılıklı bağımlılıktan kurtulmanın yollarını aradı hep. Yani kendi iradesini öbür topluma dayatma çabasına girdi.

Neden?

Dayatılan anlaşma biçimini benimsememiş olmalarından. 1974'e kadar hep bu tür arayışlar vardır; Makarios, zaman zaman Yunanistan, aslında 1960'ta ortaya çıkan özü itibariyle karşılıklı bağımlılık anlamına gelen o yapıyı bertaraf etmenin hesaplarını yaptılar. Ancak 1974'te bu hesap suya düşüyor. 1974'ten sonra ikinci bir yaklaşım Makarios dönemine çok benzer bir biçimde Kıbrıs Türk tarafından gelmeye başladı. Türk tarafı kuvvetler dengesi lehine döner dönmez o bağımlılık zemininden kurtulmanın hesaplarını yapmaya başladı. Ve yirmi yıldan beri Kıbrıs sorununun çözülmemesinde asıl engel bu. Yani 60–74 yılları arasında Makarios, 74'ten sonra ise özellikle Denktaş'ın politikaları adada varolan hukuksal içiçeliği ortadan kaldırmıştır. Ben bunu tarihsel olarak federasyona geçişin zemini olarak görüyorum. Çünkü her iki proje iflas etmiştir. Neden derseniz: Kıbrıs'ta hep denge sorunu vardır. Yunanistan ve Türkiye arasındaki dengeyi korumak zorunda bir çözüm. Kuzey Kıbrıs'ta ikinci bir devlet kurmak ise bu dengeyi ortadan kaldıran bir şeydir. Dolayısıyla ortak bir konsensüs arayışına girilmelidir. İşte buna girildiği andan itibaren, ulusçuluk projelerinin tükendiğini ve varsayarsak, federal çözüm ideal bir olanak sunuyor.

Bağımlılıktan kurtulmanın yolu olarak 74 olayıyla Türklerin 'ulus'laştırılması bir mantalitenin ürünü değil mi?

Aykırı bir soru da sorulabilir; neden Kıbrıslı Türkler ayrı bir devlet kuramasınlar? Şöyle iki türlü bir soru sorabiliriz: 1955–60 yılları arasında Kıbrıs Rum toplumu, çoğunluk toplum olarak ulusların kendi kaderini tayin hakkını kullanarak neden Ada'nın tarihini belirleyememiştir? Bunun karşısında kavramsal bir engel değil, dengeler yani Türkiye'nin çıkarlarını gözeten bir NATO engeli vardır. Bugün, Kıbrıs Türk toplumunun ayrı devlet kurma durumu birkaç biçimde sınırlandırılmıştır. Ulusların kendi kaderini tayin hakkını kullanarak ayrılma hakkını ileri sürmeniz için, herşeyden önce sizin ayrıldıktan sonra üzerinde devlet inşa edeceğiniz, meşru bir toprağınız olmalıdır. Bunun için, teritoryal esprireyşın (devletin topraksal ifadesi) denilen şeyin olması gerekir. Bu Türkler açısından yok. İkincisi, ayrılma hakkınızı başka bir gücün müdahalesi sonucu elde edemezsiniz. Bu uluslararası hukukun önünü kesen bir şey. Yani bir devlet bir devlete askeri müdahale yaparak orada yaşayan bir toplumun o devletten ayrılmasını sağlayamaz. Bu iki neden Kıbrıslı Türk toplumunun ayrı devlet kurmasının hukuksal zeminleri yok. Bu işin hukuksal yanı. Etik ve siyasal boyuta bakarsanız, –barıştan söz ediyorsak– iki toplumun da kabul edebileceği bir siyasi çözüm noktasına gelinmelidir. Aksi halde sonuç; yüzyıllık intikam savaşlarıdır.

"Herşeyden önce Kıbrıs meselesi bir ulusçuluk projesidir, ulusçuluk serüvenidir sonuç olarak. Bu meseleyi ulusçulukla çözmeye kalkışan milliyetçi bir kesim var. Oysa ki, bu mesele aslında milliyetçiliğin bir sonucudur ve büyük ölçüde milliyetçiliğin varlığından dolayı bir Kıbrıs sorunu var. Elbette dış güçlerin müdahalesini yadsımıyorum ama... İki egemen toplum, –hep unutulan azınlıklar da var Kıbrıs'ta, Maronitler, Yahudiler, Ermeniler gibi– bir ulusçu serüven yaşıyorlar."

Niyazi KIZILYÜREK
Güney'de doğdu. Ailesi Kuzey'e göç etti. Kendisi Lefkoşa'da yaşıyor. Yeni çalışmaları "sivil toplum", "demokrasi", "yurttaşlık hakları." İslam fundamentalizmi ve ulusçu fundamentalizm ile ilgileniyor. Sivil toplum–fundamentalizm ilişkileri ve yurttaşlık kavramlarını inceliyor. Bu çerçevede "Elen ulusçuluğu", "Arap milliyetçiliği", "Arap ülkelerinde islamın politikleşme süreçleri"ne dair çalışmalar yapıyor.

İki ucu yanlış değnek

BEKSAV'ın düzenlediği, Niyazi Kızılyürek ile beraber katıldığımız "Kıbrıs'a Sol'dan Bakış" panelinde ben, bizim mahallenin durumunu"Ada'ya Ata'dan ve sağdan' bakış" sözleriyle ifade ederek bir ima yapmıştım. Gerçekten de Türkiye'de ortalama aydının "Kıbrıs bilgisi" liselerde okutulan resmi tarih ve coğrafya bilgisinin çok ötesinde değil. 1974 kutlamaları, KKTC'nin ilanına derneklerin/sendikaların tezahüratları düşünüldüğünde sorunun vehameti anlaşılabilir. Her iki taraftaki partilerin duruşlarını ve muhaliflerin ortak çabalarının neler olacağını soruyorum.

Güney'de ve Kuzey'de partilerin büyük çoğunluğu benzer şeyler söylüyorlar: Federal çözümden yanayız. Ancak ikinci bir yoklamada, federal tezden çok uzakta olduklarını görüyorsunuz. Rumlarda partilerin çoğu federasyonu neredeyse bir üniter devlete kadar söndürmek istiyor. Yani, çoğunluğun tahakkümü altında anayasalcı çoğulculuk saplantısı var. Bunun sonucu şudur; çoğunluk olan Rumlar'ın devlet yapısını bütünüyle ele geçirmeleri. Türk tarafındaki partiler federasyon dediği zaman (YKP hariç, onu ayırıyorum) hemen asgari anlamda ayrılıkçı bir entegrasyon düşünülüyor. Federasyon bu sefer üniter devlete doğru değil, ama konfederal devlete doğru söndürülüyor. Neden böyle; iki toplumdaki resmi söylem bu doğrultuda olduğu için. Yani federal bir çözüm tarihsel ve siyasal bir dayatma olarak var, ancak iki kesimdeki egemen miliyetçi söylem birinde federasyonu üniter devlete doğru söndürmek, diğerinde ise konfederal devlete doğru çekmek biçiminde.

Mesela AKEL, "federasyona evet, ancak yurttaşlık hakları hiçbir biçimde sınırlanmamalı" der. Kulağa hoş gelen sözünaltı kazındığında; Kıbrıslı Türkler'in iki bölgeli federasyonda, kendi bölgelerinde çoğunluk olmaları, ekonomik üstünlüğü ellerinde tutmalarının gözetilmediği görülür. CTP iki bölgeli federasyona evet diyor, ama "aramıza Rumlar dönemez, yeniden göçmen yaratacak durumda değiliz" de diyor. Böylece CTP, resmi bir çizgide elinde tuttuğu toprağı vermeyeceğini, "toprak tavizi"ne karşı olduğunu ima ediyor ve Rum göçmenlerin mülk haklarını yadsıyor. Oysa yapılacak iş, bir yandan federal devletin birliğini korumak, diğer yandan federal devleti oluşturmak, yurttaşlık haklarına saygılı olmak, kolektif kimliklerin var olmalarını güvenceye almaktır. Böyle bir çözüm, Kanada'da vardır. Bu tür çözümlerde birtakım yurttaşlık haklarına geçici sınırlamalar gelebilir, ama kolektif bir kimliği korumak adına bütünüyle ortadan kaldıramazsınız. Kuzey'de yapılan ciddi çarpıtma burada başlıyor. Yani federal devlet, iki ayrı devlet gibi, bir devletin öbür yurttaşların haklarını sınırladığı anlamına geliyor ve "Kuzey Kıbrıs'ta mülk edinilemez" denerek Rumların bütün yurttaşlık haklarını ortadan kaldıran bir koruma biçimi öneriliyor. İkincisi, Rum tarafında da federal devlet dendiği zaman yurttaşlık hakları adına Türkler'in kolektif kimlik kaygılarını gözardı eden bir yaklaşım var. Oysa bizim federasyondan anladığımız şey hem yurttaşlık haklarını korumak, hem de kolektif kimlikleri koruyabilmektir.

Üzerinde düşünmeye çalıştığım şeyler ortak sorunlardır. Burada da ciddi ciddi bir demokrasi sorunu var. Kıbrıs sorunu da bir demokrasi sorunudur. O bakımdan çok ortak bir sorundan söz ediyoruz. Demokrasi derken farklılıkları bünyesinde barındırma yeteneğinde olan, farklılığı ezmeyen, –bunun sayısı, biçimi ne olursa olsun yaşayabilir bir ortamı sağlayan– rejimden söz ediyorum. Kıbrıs'ta demokrasi terbiyesinde bir yanlışlık var. Kaderimiz ortak bir şeydir. Bu nedenle Kıbrıslılar'la Türkiyeliler'in birlikte söyleyecekleri çok söz, birlikte yapmaları gereken çok iş var. Ne var ki Türkiye'de Kıbrıs'a dönük olarak şimdiye kadar hep yalan söylendi. Kamuoyu bu meseleyi bilmiyor. Onlar bir yana, Türk aydını da bunu bilmiyor. Dolayısıyla Kıbrıslılar açısından ciddi bir sorun ve görev var ortada. Kıbrıs'ı anlatmak ve bilgilendirmek gerekiyor. Türk aydınının bilgi sahası içine Kıbrıs'ı da almalı. Bunun için öncelikle ve özellikle ortak sorun olan demokrasi sorununu tartışmak gerekiyor. Bunu tartışırken belki Türkiyeli aydınlarla Kıbrıslı Türk aydınlar farklı şeyler söylemediklerini görecekler. Kıbrıs Türkiye'nin demokrasi sorunudur aynı zamanda. Hatta Türkiye'deki demokrasi meselesinin ayrılmaz bir parçasıdır da.

Yüzde 5.4 zam öneren hükümet Türk-İş'le alay ediyor

Sabır taşı çatlıyor mu?

18 Temmuz'da işçiler DYP ve CHP'nin il ve ilçe binaları önünde gösteri yapacaklar.

Asya DERELİ

Aylardır oyalanan kamu kesimi işçileri için artık yeni bir dönem başlıyor. Bu dönemde ekonomik ve demokratik taleplerini

sokaklarda haykırmaya hazırlanıyor işçiler. Hükümetten "üçbeş kuruş" kopartmayı hesaplayan Türk-İş ise, "bekleme sendromunu" atlatmışa benziyor. Bu biraz da çaresizlik. Çünkü '95 yılı sözleşme görüşmelerinin 5 aylık sürecine bakıldığında durum açıkça ortadayken, Türk-İş'in haleti ruhiyesi farklıydı. Sıfır zam teklifinin ardından "Asarız keseriz" laflarıyla işçinin yüreğine su serpmeyi amaçlayan Meral, şimdi rolünü değiştirdi.. Geçmiş dönemlerdeki kazanılmış hakları geri almaya çalışan hükümetin tutumunda değişen bir şey olmadı. Yeni ücret teklifi de "sıfıra yakın" oldu.

Alttan alta kaynayan ve "patlama" noktasında olan 700 bin işçinin 20 bininin önceki hafta gerçekleştirdiği "pasif" eylemler ilk işareti vermişti. "Eşeği kaybettirip buldurma" taktiği uygulayan hükümetin yeni ücret teklifi yüzde 5.4 oldu!

Teklif üzerine Türk-İş Başkanlar Kurulu 11 Temmuz'da bir açıklama yaptı. Bu açıklama sırasında hükümetin verdiği teklif metinleri gazetecilerin gözü önünde yakıldı. Bunu "ilk eylem" olarak değerlendiren Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral, toplu viziteden, üretimden gelen gücü kullanmaya kadar bir dizi eylem kararları alacaklarını açıkladı. Bu kararlar 18 Temmuz'da netleşecek. 18 Temmuz'da Ankara'da DSİ salonunda yaklaşık 830 şube ve genel merkez yöneticisinin katıldığı geniş bir toplantı yapılacak. Aynı gün öğleden sonra ise işçiler de DYP ve CHP il ve ilçe binaları önünde toplanacaklar. Binalar işgal edilecek.

Türk-İş Başkanlar Kurulu 11 Temmuz'da yaptığı basın açıklamasında, işçileri tamamen karşısına alan DYP-CHP hükümetini istifaya çağırdı. Anayasa değişikliğinin de askıya alınması eleştirildi ve erken seçimin gerekliliği konusunda görüş birliğine varıldı.

Hükümetin teklifinin ardından Türk-İş'te yönetime muhalif şube başkanları da biraraya gelerek konuyu değerlendirdi. 18 Temmuz'da yapılacak toplantının tarihinin çok geç olduğuna dikkat çeken şube başkanları ise, 16 Temmuz'da bir toplantı yapmayı kararlaştırdılar. Muhalif şubeler eylem sürecini erkene almaktan ve hızlandırmaktan yanalar.

Kamu sözleşmelerindeki son durumla ilgili olarak Petrol-İş Genel Başkanı Adnan Özcan, Liman-İş Genel Başkanı Hasan Biber ve Harb-İş Genel Sekreteri Nuri Ağçiçek'in görüşlerini aldık.

Liman-İş Genel Başkanı Hasan Biber:

Sınıf mücadelesinde şeytan üçgeni

Türk-İş'te mücadeleyi sınıfsal temelde düşünen insan sayısı bir elin parmaklarını geçmez.

Doğal olarak yapacağımız eylemlerde üretimden gelen gücü önplana çıkarıyoruz. Ayın18'indeki toplantıda tabanı motive ederek en kısa zamanda üretimden gelen gücü kullanmayı hedefliyoruz. Bu toplantıya Türk-İş'in 830 şube başkanı katılacak. Yani

tabanla içiçe bir toplantı olacak.

Bu toplantının arkasından bazı kararlarla eylemin içini boşaltmaya kalkabilirler.

1989 bahar eylemleri öncesi durum farklıydı. 1980-1989 tarihleri arasında işçilerin tamamen alım gücünün yok edilmesiyle artık bıçak kemiğe dayanmıştı. Bugün yine aynı koşullar içindeyiz. Ancak tabana önderlik yapacak güç yok. Taban, sendikacılar ve kolluk kuvvetleri tarafından bastırılmaya çalışılıyor.

Biz sürekli şunu söylüyoruz. Tabanın kendisini aşması gerekir. Sınıf mücadelesi, siyasi iktidar, sarı sendikacı ve sermaye tarafından kuşatılmış durumda. Bunlar şeytan üçgenini oluşturuyor. Verilen mücadele bir boyutta değil. Biz sınıfımıza örgütlülük temelinde bakıyoruz. Türkiye'de görünürde de olsa en örgütlü güç işçi sınıfıdır. Dar gelirliler de işçi sınıfına umut bağlamıştır.

Evet, tabanda Türk-İş için "sattı satacak" söylentisi var. Türk-İş güven vermedi ki... Sürekli güven yitimine uğrayan kurumların tekrar güven kazanması çok zor. Fakat işçiler "nasılsa sendikacılar bizi satacak" diyerek kadercilik yapıyor. Bunun yerine "satılmamak için nasıl bir örgütlülük yaratmalıyım" diye düşünmesi gerekir. Bu kadercilik yenilmeli.

Türkiye'de en örgütlü sendika biziz. Ben 40 işyerinde örgütlüyüm. Ben istediğim zaman istediğim kadar iş bıraktırıyorum.

Diğer sendikacılarla da sürekli diyalog halindeyiz. Bizi Liman-iş şubelerinin haricinde diğer sendikalardan her gün 30-40 şube arıyor. "Size güveniyoruz, sizin arkanızdayız" diyorlar.

Hükümetin taktiği önce eşeği kaybettirip, sonra buldurmak. Oysa bizler iyi beslenme, sağlık, ulaşım, eğitim gibi ihtiyaçlarımızı karşılayarak, çağa uygun yaşamak istiyoruz. Enflasyona bağlı bir sözleşme istiyoruz. Türk-İş Başkanlar Kurulu'nda da tartıştık bunları. Hedeflerimiz sadece ekonomik olmasın, demokrasiyi de hedefleyilim dedik. Meclis'te bir sivil anayasa konusundaki çalışmalara ara verdiler. Eğer bunu beceremiyorlarsa toplu olarak istifa etsinler. Meclisi istifaya çağırıyoruz. Biz bağımsız ve demokratik Türkiye'den yanayız. Kim başkaldırıyorsa hükümet "dış mihraklıdır" diyor. Ama hükümet olarak sen de IMF'nin dayattığı reçeteyi uyguluyorsun. Demek sen de sermayeye bağımlı dış mihraklarla ortak hareket ediyorsun!

Hak onu almak için mücadele edenlere layıktır.

Harb-İş Genel Sekreteri Nuri Ağçiçek:

Kamu çalışanlarıyla ortak eylemler yapmalıyız

Ayın 18'inde Türk-İş Başkanlar Kurulu, şube başkanları ve şube yöneticileri ile DSİ salonunda bir toplantı yapacak. Alınacak kararlardan biri de Ankara'da büyük bir miting yapılması.

İş durdurma henüz net değil. CHP ve DYP binaları önünde toplanma var.

Hükümetin bu tavrına karşılık 89 bahar eylemlerinden öteye bir eylemlilik olması lazım. Ancak eylemin boyutuyla ilgili şu anda bir şey söylemek doğru değil. Türk-İş'in de bu noktadan sonra geri adım atması çok zor. Hükümet son verdiği teklifle resmen sendikalarla alay ediyor.

Tabanda Türk-İş'e karşı bir güvensizlik var. Geçtiğimiz toplusözleşmelerde 4 ve 5. dilim zamları 6 ay ertelediler. Türk-İş bu konuda hükümete taviz verdi. Yani hükümet biraz da oradan cesaret aldı. Biz bu olay üzerine Harb-İş olarak 20 bin üyemiz adına dava açtık. Davayı kazandık. Ancak Yargıtay sonra davayı aleyhimize bozdu.

Biz TÜHİS'le yaptığımız toplusözleşme görüşmelerinde 34 maddede uyuşmazlığa gittik. Grev yasağı kapsamında olan bir işyeriyiz. Bir çok idari maddede de anlaşamadık. Örneğin çalışma süresini uzatmak, temsilci izinlerini daraltmak istiyorlar. Biz İç Hizmet Kanunu'na tabiyiz. Bizim işçilerimiz askeri mahkemelerde yargılanıyor. 1475 sayılı yasa kapsamına girmek istiyoruz.

Su anda Türkiye'nin asıl sorunu iş güvencesi. Biz şu anda arabulucu devresindeyiz. Bildiğiniz gibi THY sözleşmesi YHK'da bitti. Şu anki teklifler mevcut sözleşmeleri geri götürüyor. Türkiye'de sendikal hareket en zayıf dönemini yaşıyor. Özel sektörde sözleşmeler bitmek üzere. Sendikalar mücadeleci bir yol izlemek zorunda. Sendikalar kamu çalışanları ile ortak eylem yapmalı. Kamu çalışanlarının grevli toplusözleşmeli sendikal hak mücadelesi de ortak eylem birliği ile elde edilir. Bunu herkesin görmesi lazım.

Biz her fırsatta bunu vurguluyoruz. Türkiye'de demokratikleşmenin, temel hak ve özgürlüklerin hayata geçmesi için bunun gerçekleşmesi şart.

Bu yılın kongreler yılı olmasının da etkisi var. İçe dönük bir şey var. İşçi zaten gerçek anlamda sendikasına sahip çıksa 20-30 sene aynı sendikacıların yönetimde olması mümkün değil. Ancak işten atmalar, sürgünler nakiller korkutuyor işçiyi.

Korkuyu aşmak zorunda işçiler. Sermaye politikaları öyle acımasız dayatıyor ki.

Petrol-İş Genel Başkanı Adnan Özcan:

Köprüleri attık

Eylem kararlarının gecikmesinde bu sözleşmelerin 7 aylık süreye yayılmasının da etkisi var. Sözleşme görüşmeleri 1/1/95 ve1/5/95 tarihleri arasında yapıldı. Hükümet müktesep hakların geriye alınması doğrultusunda teklifler vermeye başladı. Pertol-İş, bildiğiniz gibi önceki hafta buna tepki olarak eylemler yaptı. Bu eylemin gayesi, tıkanıklığın açılmasıydı. Bizim görüşümüz Türk–İş'le bütünlük içinde olmak.

Bu eylemler 1989'daki gibi olabilir. İnancımız öyle. İçimizde mücadele azmini taşıyoruz. Ancak bu eylemler 1989 kadar yerine oturmazsa sebebi bizler olacağız.

Önümüzdeki günlerde işçiler iş çıkışlarında DYP ve CHP parti binaları önünde toplanacaklar.

Biz hükümetin tekliflerini reddettik. Köprüleri attık.

Türk-İş'in hatalarını, sevaplarını tartışırız. Türk-İş'te yanlış yapanların da hesabını sorarız.. Ancak biz Türk-İş'le bütünlük içinde mücadelemizi sürdüreceğiz..

Ekonomik taleplerimizin yanısıra demokratik taleplerimiz de var. Emeklilik yaşı, anayasa, memurların grevli-toplusözleşmeli sendikal haklar talebi...

Bugün sözleşmeyle birtakım ekonomik kazanımlar elde ettiniz diyelim. Ama bu anti- demokratik koşullarda bu aldığınızı ne kadar sağlıklı yiyebilirsiniz.

Tabii burada esas amaç tıkanan sözleşmelerin önünü açmak. Ancak işçi sınıfı ekonomik unsurlardan önce demokratik bir yapıya kavuşmalı. Bizim işçilerimiz bu işin bilincinde. Sadece bu işin toplusözleşmelerin çözülmesiyle olamayacağını biliyor. İşçi kıyımı, taşeronlaşma, iş güvencesi gibi sorunlarının çözümünü de istiyor. Bir sivil anayasa özlemi içinde insanlarımız. Sivil anayasayı bile çıkaramayan bir Meclis var karşımızda.

Geçmişte alanlarda 12 Eylül hukukunu eleştirenler bugün sivil bir anayasayı yapamıyorlar. Bana göre bu bir zuldür. Bütün demokratik kuruluşlar, anti-demoktratik anayasanın değişmesi, sivil bir anayasanını çıkması için mücadele etmek zorundalar.

Avusturya Metal İşçileri Sendikası yöneticilerinden Peter Haumer:

Sendikal kriz önümüzdeki yıllarda daha derinleşecek

Birleşik Sosyalist Parti'nin 17-18 Haziran'da Ankara'da yapılan Olağanüstü Kongresi'ne diğer ülkelerden gelen konuklardan biri de Avusturya Metal İşçileri Sendikası Viyana Şubesi yöneticilerinden Peter Haumer idi. General Motors'un Viyana'daki fabrikasında çalışmakta olan Haumer, marksist bir öncü işçi olarak sendikal ve diğer siyasal faaliyetlerinin yanısıra Avusturya'daki Türkiyeli ve diğer göçmen işçilerle birlikte siyasal faaliyetlerde de bulunuyor. Türkiye'deki sosyalist mücadeleye ilgisinin ve dayanışmasının boyutları ise BSP kongresine gelmesinden belli. Seyfi Öngider, Peter Haumer ile Avusturya'daki sendikal hareketin sorunlarını konuştu.

Peter Haumer Avusturya'daki sendikaların işçi sınıfı üzerinde bürokratik bir yapı haline geldiğini söylüyor.

Genel olarak uluslararası sendikal hareket bir kriz içerisinde görünüyor. Türkiye'de de bu böyle. Avusturya'da bu sendikal krizin görüntüsü ne? Yani Avusturya'da da sendikal hareket bir kriz içinde mi? Bu konuda kısa bir değerlendirme yapar mısın?

Dünya çapındaki sendikal kriz Avusturya'da da etkisini göstermektedir. Fakat Avusturya'daki süreç daha yavaş ilerlemektedir. Örneğin sendika üyelerinin sayısındaki düşüş, diğer ülkelere göre daha azdır. Asıl önümüzdeki yıllar bu krizin daha derinleşeceğini sanıyorum. Avusturya'daki sendikal hareketin kaderi üzerine daha net konuşabilmek de ondan sonra mümkün olabilecektir kanısındayım.

Avusturya'da kaç tane sendikal konfederasyon var? Bunların yaklaşık üye sayıları ve politik eğilimleri nelerdir?

Tek bir konfederasyon var: Avusturya Sendikalar Birliği. Ancak bu konfederasyon içerisinde fraksiyonlar var. Açıkça politik kimliklerini ortaya koyan fraksiyonlar. Ülkedeki işçilerin yüzde 40 kadarı sendikalıdır. Sendikalı işçilerin toplam sayısı ise 1 milyon 600 bin civarındadır.

Bu konfederasyon içindeki fraksiyonlar ne durumda? Hangi politik eğilim daha güçlü?

Sendikal fraksiyonların en güçlüsü olan sosyal demokratlar yüzde 80'e hakim durumdalar. Bu gerçekten ezici bir güç. Bunun dışında Hıristiyan sendikacılar fraksiyonu var. Bunlar ikinci gücü oluşturuyorlar ve Muhafazakar Parti'nin taraftarı ve destekçisi durumundadırlar. Sosyal demokratlarla karşılaştırıldığında güçleri çok sınırlı tabii. Bunların dışında "Yeşiller Birliği" diye bir fraksiyon ve Komünist Parti'nin etkinliğinde olan "Sol Sendikal Birlik" diye bir fraksiyon var. Ancak bunların gücü, etkinliği çok önemsiz düzeyde. Son dönemlerde yabancı düşmanı ırkçı partinin uzantısı niteliğinde bir sendikal hareket, bir fraksiyon da yaratılmaya çalışılıyor. Önümüzdeki süreçte onlar da sendikal hareket içinde görülecekler sanıyorum. Toplumda varolan yabancı düşmanlığı işçi hareketi, sendikal hareket içine de yansıyacak.

Bu fraksiyonlar, sendikaların şube ya da genel kongrelerinde kendi listelerini mi çıkarıyorlar? Sendikaların veya konfederasyonun çalışmalarına katılarak kendi politik listelerini çıkarıp öyle mi giriyorlar, ittifaklar halinde mi giriyorlar, nasıl oluyor? Yoksa SD'lar çok etkin oldukları için onlar sadece kendi başlarına mı yönetimlere geliyorlar?

Avusturya Sendikalar Birliği içinde doğrudan bir demokrasi yok. Dolaylı bir demokrasi işliyor. Ve bu dolaylı demokrasi de fraksiyonlar üzerinden yürüyor. Fraksiyonlar gücü oranında delege çıkarıyorlar. Sendikalardaki fraksiyonların gücü esas olarak işyeri temsilciliği ve işçi odaları seçimleriyle ortaya çıkar. Ve buralardan elde edilen sonuçlara göre de işyerlerinde temsilciler oluşuyor. Seçim listeleri fraksiyonlar tarafından düzenlenir. Nisbi temsil sistemi uygulanır ve böylece tüzük gereği küçük fraksiyonlar da yönetim kurulunda temsil edilmek zorundadırlar. "Koruma üyeliği" adı altında ifade edilir. Sosyal demokratlar hakim bir fraksiyon olduğu için, istediği zaman bunları atabilir, hepsini yerle bir edebilir. Bu yüzden de küçük fraksiyonları koruyan bir sistem geliştirilmiştir ve böylece bütün güçler temsil edilmektedir.

İşçi sınıfının yüzyüze bulunduğu problemlerin çözümü açısından, geçmişle kıyaslandığında -bugünkü sendikal kriz çerçevesinde- sendikaların bugünkü etkinliği nedir? Yani sendikal kriz bugün işçi sınıfının problemlerinin çözümü açısından, sendikaların performansını ne ölçüde etkiliyor?

Sendikalar gerçek anlamda işçi sınıfını temsil edemiyorlar. Sınıfın üstünde daha bir bürokratik yapı olarak duruyorlar. İşçi sınıfının temsilcilerinin daha çok işyerlerinde seçilen işçiler olduğunu söyleyebiliriz. Bu işçi temsilcilerinin de sendikaya doğrudan bağımlılıkları yok, böyle bir zorunlulukları yok. Dolayısıyla esas olarak işyerindeki işçilere hesap veriyorlar. Bu durum onları daha sahici ve işlevli kılıyor. İçinde bulunulan kriz süreci içinde sendikalar yavaş yavaş kendi varlıklarının tehdit altında olduğunu düşünmeye, hissetmeye başladılar ve bu durum da onları paralize etmektedir.

Senin devrimci, sosyalist bir politik kimliğin olduğunu biliyoruz. Bu politik kimliğine rağmen, Avusturya Metal İşçileri Sendikası'nda işyeri temsilcisi olmayı, aynı zamanda bu sendikanın Viyana şubesinde yönetim kurulunda yer almayı nasıl başardın? Yani bu politik kimliğinle böyle bir konum elde etmen zor olmadı mı? Kendini nasıl kabul ettirebildin?

Tabii ki çok zorluklar yaşadım. Ama ben doğrudan sendikadan çok işyerindeki işçileri muhatap aldım. İşçiler de kapitalist bir krizin yaşandığı bir ülkede pek çok sorunla yüzyüzeler. Nasıl yaşamımı sürdürebilirim, nasıl işimi kaybetmem korkusu ve kaygısı içindeler. Burada Marksist bir yaklaşım sağlanabilirse, pekala işyerindeki işçileri örgütleyebilmek ve onların onayını alabilmek mümkündür. Ben bir işçi olarak ilk etapta kendi çocuklarımı, ailemi geçindirmeyi düşünmek zorundayım.

Bunu düşünürken marksizmin önerdiği kolektivizmin ancak toplumsal bir kolektivizm olabileceğini ve kapitalist krizin ancak bu şekilde aşılabileceğini öğrendim. Bu düşünceleri işyerindeki işçilere taşıdım. Bu bağlamda somut koşullar ve günlük yaşam içinde bir marksist olmaya ve mücadele etmeye çalıştım. Sendikal mücadeleyi de ancak bu anlamda düşünebiliyorum.

Avusturya Avrupa'nın bir parçası, gelişmiş bir ülke... Burada devrim deyince, sosyalizmi inşa etmek için bir devrimden söz edildiğinde buna kulak veren insanların durumu nedir? İşçi sınıfı içinde de, Avusturya toplumu açısından ezilenler arasında da bir toplumsal devrim çağrısına kulak verenlerin durumu nedir?

Şunu söylemek bence mümkün; işçi sınıfı içerisinde, radikal bir toplumsal dönüşümün veya devrimin anlatılabileceğini veya anlaşılabileceğini düşünüyorum. Çünkü Avusturya işçi sınıfı tüm bürokratik dönemi, sosyal reformları yapan partileri gördü, tanıdı. Bürokratikleşmenin ve devletin ayakta kalmasının işçi sınıfı sayesinde olduğunu gördü. Aynı zamanda işçi sınıfı tüm partilerin yozlaştığını ve partilere gönderdiği işçilerin yozlaşmış birer bürokrat olarak geri döndüğünü de deneyleriyle gördü, yaşadı. Yani işçi sınıfında ciddi bir güvensizlik var. Burada sol açısından bir sorun var. Sol bu durumu keşfedip, buna yönelik bir politikayla öne çıkamadığı için bu alan boş kalmaktadır. Dolayısıyla bu boşluk son yıllarda özellikle ırkçı, popülist kesimler tarafından doldurulmaya çalışılıyor. Böyle giderse de dolduracaklarına inanıyorum.

Son ve değişik bir soru sormak istiyorum. Türkiye'yi daha önce de biliyordun, ama bu ziyaretinde buradaki sosyalistleri, devrimcileri herhalde daha yakından tanıdın. Avusturyalı bir devrimci, sosyalist olmak mı daha kolay, Türkiyeli bir sosyalist olmak mı?

Aslında bu, yanıtlaması bir hayli zor bir soru. Hiç kuşkusuz ben Avusturya'da daha iyi koşullarda yaşıyorum. İşçi olmama rağmen, başta sosyal güvenlik olmak üzere, çok daha fazla haklara ve olanaklara sahibim. Dolayısıyla burada önemli bir farklılık var. Nihayetinde ben kapitalizm güneşinin parlak olduğu bir ülkede yaşıyorum. Ve bu koşullar altında Türkiye gibi bir ülkeye ayak uydurabilmenin, bu koşullar altında bir mücadele yürütebilmenin daha zor olabileceğini düşünüyorum. Ancak Avusturya'da bir marksist olarak yaşamanın ve mücadele etmenin de başka zorlukları var. Toplumdan dıştalanmış bir şekilde yaşamaya çalışıyorsunuz. Dolayısıyla ben bütün gücümü politik alanda tüketmeyi doğru görmüyorum. Bunun yerine veya bunun yanısıra daha çok kendi alanımda, benimle ortaklıkları olan işçilerle, işyerlerinde çabamı ve mücadelemi yoğunlaştırmayı daha anlamlı buluyorum.

Erkan Köyer Yılmaz

1976...

O'nu 2 Temmuz 1995'te bir trafik kazasında tüm ailesi ile birlikte kaybettik.
Anısı yüreğimizde ve mücadelemizde yaşatacağız.!

Sen küçük çocuk
Gülüşün uzun
Kavgan büyük
Anlamışlar...
Anlatacağım demiştin.
Okul yolunu kısa buldun
Antalya'yı dar gördün

Bu sevdayı anlatmaya,
haykırmaya sözün vardı.
Dağlar yankılanmalı,
Dünya duymalı
Seni, sevdam...

PARTİLİ GENÇ YOLDAŞLARIN

Bir zamanlar ve şimdi

▼ Bertolt Brecht, "Şair Akıldan Korkmamalı" isimli yazısında, "Şiir yazma eylemi şanslıysa, duygu ve düşünce tam bir uyum içinde çalışırlar. Ve birbirlerine neşeyle seslenirler: Sen karar ver!"der. Nesin, karar vermiştir bile. Ta başından beri duygu, düşünce ve eylem uyum içindedir.

Türkiyede Sosyalizmi yayan haftalık gazete

Yeni Baştan

Grev meselesi karşısında İnönü ve Celâl Bayar

Kapitâl ve Karl Marx

"Kapitâl" tercümesinin 45 senelik mazisi

Tarih bilinci biraz da arşiv bilincidir. Aziz ateist Nesin'in ölümü ile birlikte suret–i haktan görünen rol icabı neşriyatların yanısıra arşiv taramasına giriliverdi. Muhalif çevrelerde –tek tek insanlar hariç– arşiv bilincinin/pratiğinin "elde var sıfır" olduğu düşünüldüğünde ulaşılan belgeler hemen herkesi şaşırttı. Çünkü bizim cenahta tarih, –teorik olarak geçmişle tarihsel bir miras ilişkisi kurulsa da– esas olarak kendi geleneğimizle başlayıp biten "bizim resmi tarihimiz"dir. Eskiler tüfeğini silip duvara asarak "eski tüfek" olmuş ve neredeyse unutulmuştur. Israr ve inat ihtilali yaparak bugüne değin yaşayanlar ise, daha çok "hatıraların konusu" olarak muhalif medyalarda ilgiye mazhardırlar. Gündelik yaşamda da kendilerine gerekli sevgi ve saygıda kusur edilmez ama onlar siyaseten "zamanını doldurmuş" olanlardır! Bu haksızlıktır, etik bir sorundur ve yabancılaşmadır...

Sevgili Tektaş Ağaoğlu, babasının arşivinden miras kalan "Yeni Baştan"ları SÖZ'e getirdiğinde bu nedenle "mal bulmuş mağribi" gibi üstüne atıldık. Ve başladık satır satır okumaya... Başlıktan başlayarak, o denemin dilinden tad alarak beraberce okumaya ne dersiniz?

'Türkiye'de Sosyalizmi Yayan Haftalık Gazete' Yeni Baştan

Künye: Cumartesi günleri çıkar. Yıl 2– Sayı (27) – 1. 30 Haziran 1950. Sahibi ve Yazıişlerini fiilen idare eden: Mustafa Büyükalp. Fiatı. 25 kuruş.

"Yeni Baştan", "Başdan"ın devamı olarak, elbette "savaş hilesi" yapılarak çıkıyor. Gazetenin başmuharriri Aziz Nesin, "Başdan ve Yeni Baştan, bıraktığımız yerden başlıyoruz" başlıklı yazısında bakın neler söylüyor: "1948 yılı 19 Mayıs'ta Bursa'dan sürgünden döndüğüm zaman, ihtiyacı karşılayacak ileri bir gazete memleketimizde yoktu. Bursa'da bulunduğum üçbuçuk ay içinde durmadan planlarını hazırladığım bir haftalık gazeteyi çıkarmak kararında idim. İşte bu kararla 19 Temmuz 1948'de (Başdan) gazetesinin ilk sayısını çıkarmaya muvaffak olduk.

"Başdan", hiç fasılasız, terörün en şiddetli olduğu bir devrede altı ay sürekli faaliyetten ve 27 sayı çıktıktan sonra, baskının şiddetine dayanamayarak kapatılmıştır. (...)

"Başdan" dört defa mahkemeye verildi. Üçünden beraat edildi, bir dava mahkumiyetle neticelendi.

"Başdan" gazetesinin 21. sayısında Nazım Hikmet'in bir şiiri bulunduğu için, bir başka bahane ile toplatıldı. O zaman büyük şair Nazım'ın ismini bile kimsenin gazetesinde yazamadığı bir devirdi. (...)

Onyedi ay sonra "Başdan"ı "Yeni Baştan" ismiyle tekrak çıkartıyoruz. "Yeni Baştan" gazetesi, Türkiye'de sosyalizmi yaymak maksadıyla çıkıyor. Dünyanın sosyalizme doğru gittiği artık açık bir gerçektir. Namuslu münevverlerin bunu anlamamaları için, gözlerini gerçeğe kapamış olmaları lazımdır. Memleketimizin ve halkımızın menfaati de bir sosyalist dünya nizamı içinde yer almasıyla mümkündür..

Maalesef sosyalizmi öğrenmek için ana kitaplardan mahrumuz. İşte "Yeni Baştan" bir yandan bu ana eserlerin tercümelerini vermeye çalışırken, bir yandan bu fikirlerin asıl geniş halk tabakasına yayılmasını ve dünya ve yurtiçi olayların sosyalistçe bir görüşle aydınlatmaya uğraşacaktır.

Bütün çalaşmalarımız, bir ferdi olmakla hayatımızın tek şerefini duyduğumuz halkımıza faydalı olmaktır... (...)"

Kırkbeş yıl önce yazılmış olan bu satırları şu anda yaşanan güncel gerçeklerle karşılaştırınca büyük bir benzerlik görülüyor. "Yeni Baştan"ı karıştırıyoruz. İşlenen konular ne kadar ilginç ve tanıdık. Eylül öncesinin ve sonrasının sosyalist dergilerle karşılaşıyoruz sanki; kullanılan dil, tema, evrensel duyarlılıklar...

Birinci sayının manşeti "Kapital ve Karl Marx", alt başlığı "Kapital tercümesinin 45 senelik mazisi." Aynı sayfada, "Grev meselesi karşısında İnönü ve Celal Bayar" başlıklı bir başka yazı daha var. İkinci sayfada "İsmail Pekcan" imzalı yazı: "Türkiye'de gizli teşkilât nasıl kuruldu? Siyasi cinayetler. Ahmet Samim, Hasan Fehmi, Iştirâkçı Hilmi ve Sabahattin Ali'nin ölümleri"ni konu ediyor. İşte size gözaltında ve gözönünde kayıp edilenlerin dedelerine ilişkin açıklamalar ya da onların deyimiyle sarih izahatlar. Diğer bir sayfada, "Alman İmparatorluğu'nun kuruluşu" işleniyor ve "tarihte zorun oynadığı rol" üzerine bir inceleme yazısı yer alıyor. Bir bölüm "Felsefe Dersleri"ne ayrılmış; Georges Politzer'den çeviren S. Fikret Dağlı... Politzer'i nereden hatırlıyoruz dersiniz? Bir başka sayfada "Şarkta sosyal mücadele tarihi; Mazdek Hareketi" başlıklı uzun bir inceleme var..İç sayfalardan birisi kültür–sanat sayfası gibi düzenlenmiş. Orhan Kemal'in "Teknik" isimli bir öyküsünün yanısıra değişik şairlerin şiirleri var burada...

İkinci sayıda Aziz Nesin, "Arapça Ezan" üzerine yazmış. Manşet, "Dünya Analarına çağrı!" Alt başlık ise şöyle, "Siz kavganın dışında kalmayın. Günahsız çocuklarımız adına, bütün halkların geleceği adına, sizi, barış mücadelecilerinin kuvvetleri ile birleşmeye davet ediyoruz!" İç sayfalarda "Kolonya jürisinin önünde Karl Marx'ın müdafaanamesi." Yine Engels'in "Tabiatın Diyalektiği'ne Giriş". Üçüncü sayının manşeti "Dünya Toprakları ve İnsanlar", alt başlık ise şöyle; "Kütlelerin cahil kalmasında menfaati olanların, aydınlığı boğmaya, batıl itikatları, hurafeleri yaşatmaya çalışanların maskelerini aşağı indirmek için tabiat ve cemiyet olaylarını ilmin, materyalist felsefesinin ışığı altında hükmümüz altına almaya mecburuz" deniyor. İç sayfalarda "Türkiye'de sosyalizm münakaşaları" başlığını görüyoruz. O gün bugün münakaşa namı–diğer tartışma devam ediyor. 4. sayının manşeti ise, "Türkiye'de son grev; Mürettipler grevi." Hemen altında, haber hülasa edilmiş; "1926 seneinden sonra grev yasağının konulmasında en mühim amil gazete patronları olmuştur." Zamane gazete patronları...

Uzatmaya gerek yok... Bir zamanlar ve şimdi... İşin özeti bu... Herşey ne denli benzeşiyor... Ama Nesin ve arkadaşları benzeşmeyenleri içtima etmeye uğraşmıyorlar..

Nazım Hikmet'e Dair
Zıtlar içtima edilemez!

Nazım Hikmet Davası'nda bütün dünya yerinden oynadı da, (YEDİ TEPE)'nin kılı bile kıpırdamadı. Parlak kağıt parçalarının üzerinde, dâhi Türk şairi için, ne tek çizgi, ne tek kelime!..
Buna mukabil, Vedat Nedim'in resmi ve altında şu satırlar: "Nisan sonlarında Fransa'dan sevindirici bir haber aldık. Paris'te Vedat Nedim Tör'ün "Kör" adlı piyesi Fransızcaya tercüme edilerek temsil edilmiş ve takdir kazanmıştır. Nazım'la, Vedat Nedim elbette yanyana gelemezdi, zıtlar içtima edemez.

(Yeni Baştan Sayı:1)

Aziz Bey

Tektaş AĞAOĞLU

"Toplumun vicdanının ya da karşı–vicdanının sesi"... Şimdiki –"harika"– genç kuşaklar Aziz Bey'i böyle tanıdılar. Ve böyle sevdiler. Niçin sevmesinlerdi ki? Onlar adına onca eşek yükü sorumluluk duygusu taşıdı. Sırtına yıkılan sevgi yükünün boyutu, şimdi onsuz kalmanın doğurduğu boşluktan belli oluyor. Doğrusu bu ya, hiçbirimizin işine gelmedi Aziz Bey'in ölmesi!

Ne ki, "vicdanın sesi", özellikle içinde yaşadığımız şu "küreselleşme" yağına bulanmış ortamda, üstü örtük bir soyutlama. Örtüyü kaldırıp sesin özünü deştiğinizde, lâfını esirgemez gürbüz ihtiyarın– "Aziz Bey"in– içinde isyanı meslek edinmiş gepegenç bir Aziz Nesin yattığını görürsünüz. Adı daha yaşarken deyimler sözlüğüne geçen mizah ustasında ya da Aydınlar Dilekçesi'nin ünü dünyayı tutmuş öncüsünde "Marko Paşa"nın hırçın ve muannid yayıncısını görmeyenler bugünün Aziz Bey'ini de, elli yıl öncesinin Türkiye'sini de hiç tanımamışlar demektir.

Aziz Bey "toplumun vicdanı"nı toplumun yüzüne çarpmaya gökten vahiyle ya da durup dururken, kendinde keramet keşfettiğinden talip olmadı. O ses, elli yıl öncesi, henüz tek parti döneminde, Marşal yardımları hesabıyla rejimin NATO ilişkisi kurulurken, aynı yol uğruna daha niceleriyle birlikte verilen ısrarlı ve şedit kavganın yıllarası müstakim yankısıdır. Elli yıl öncesinin Aziz Nesin'inin hep çocuk gibi yaşayıp her yaşının diyetini ödeyerek dünyaya kazık çakmaya niyetli bir "Aziz Bey" olabilmesi, gençliğini, ilerleyen yıllarını, sağlığını, yüreğini ve beynini, çalışma tutkusunu ve insan ve yurtdaş kimliğini öyle bir istikamete adamış olmasındandır. Kendi dediğine göre cimriydi, ama mesleğinin –siyasi namusunun– hakkını vermeye bütün ömrünü harcadı. Toplumun vicdanının sesi olmasının sırrı buradadır.

Daha birkaç gün öncesine kadar her gördüğümde içimden yüzünü öpmek gelen Aziz Bey'in şahsında "Marko Paşa"nın ve haleflerinin Aziz Nesin'ini sevgiyle, saygıyla, minnetle yadediyorum.

Sevgili Aziz Bey, bir kere daha, merhaba!

Ak saçlı, mor çantalı adam geçen yaz düzenlenen 'Özgürlük Yürüyüşü'ne destek vermek için İHD İstanbul Şubesi'nin yokuşunu tırmanıyor. *(Fotoğraf: Neşe ÖZAN)*

En iyi muhalif ölü muhaliftir...

Furya devam ediyor... Sistem bütün araçlarıyla açıktan ve/veya örtük bir taammüdle bizimkileri "kendi malı" haline getirmeye çabalıyor. Bırakalım, Nazım Hikmet'i, Yılmaz Güney'i, Aziz Nesin'in ve son olarak M. Ali Aybar'ın ölümünden sonra, gazetelere bakmak fikir edinmek için yeterli. Medya, başmuharririnden, muhabirine dek, bizim mahallenin yazarlarını, siyasetçilerini, eylemcilerini mülk edinmeye devam ediyor hala... Kahramanlarımız tehlikede!

Hürriyet haberi şöyle veriyor; "Türk mizahı öksüz kaldı." Genel olarak tüm zamanlarda anti-Nesin olan "Türkiye Türklerindir" şoven sloganının "mucidi" sermayeperver Hürriyet'e ne buyurlur! Sağlığında Nesin'e "tekdir" eden Oktay Ekşi ve Cengiz Çandar ise, tevil yollu ikrar ile "takdir"lerini sunuyorlar. Öncelikle şark toplumunun temel özelliklerinden "ölüm duygusallığı" araç olarak kullanılıyor. Ölümün, bir son olduğu, artık herşeyin eşitlendiği bir kültürden yola çıkarak, faşistler ve islamcılar dışındakiler "ölüye nezaket"in ötesinde, ölülerimizi mülk edinmenin mantığı ve pratiği içindeler. İslami hareket ve faşist hareket ise,"kuraldışı bir tutum" sergileyerek, yayınlarında ölenin ardından bildikleri tüm beddualarını sıraladı, "kahrolsunlu" tüm sloganlarını atmakta gecikmedi.

"Sureti haktan" görünen uygar medya ise, Nesin'in ölümünün ardından güzellemeler yayınladı. Ancak, bu bilinçli tezahüratların altını kazıdığınızda, edebiyattan da baksanız, siyasetten de baksanız bir etik çürüme kokusunu hissetmemek mümkün değil. Unutturulan bir şey var ortada... Ne yazık ki, sosyalistler de işin pek ayrımında değil.Unutturulan; ;ölülerimizi kimliksizleştirmek... Bu mekanizmanın temel özelliği, sisteme karşı aykırı yaşamış ve bunu bir yaşam biçimi haline getirmiş insanların sisteme eklemlenmesi...Nesin sözkonusu olduğunda, edebiyat merkezli bir yalıtlama/yanıltma ile onun tarihsel eyleminin özü unutturulmakta ve sonuçta Nesin, sistemin "helal bir lokması" haline getirilmektedir.

Kemalistler ise, onun laik yanını merkeze koyarak sosyalistliğini unutturma seanslarıyla Nesin üzerinden islamcılara karşı güç toparlamaktadır. Liberallerin, sosyal demokratların, edebiyatçıların dilinde onun nice acılar çektiği, hapis yattığı, sürgün cezası çektiği hep söylenir, nedenleri ise hep unutulur. Sahi neden çekildi bunca acılar? Boşuna mı çekildi?

O bir sosyalistti... Onun sosyalizmini, mücadele anlayışını beğenelim beğenmeyelim, eserlerini ister dünyanın sekizinci harikası olarak algılayalım, isterse pek de derinliği olmayan metinler sayalım o bir sosyalistti. İnadını ve ısrarını belirleyen şey; sosyalist kimliği ve kişiliğiydi...

Sahi Aziz Nesin neye muhalifti, neden muhalifti? Lütfen, muhalifler birbirinin kulağına fısıldasın.

Evet, ta 1948'lerde Aziz Nesin ve arkadaşlarının çıkardığı "Yeni Baştan" dergisinde Nazım Hikmet'in kurdakuşa yem edilmemesi için yazdıkları cümle gibidir ol hikaye: "Zıtlar içtima edilemez!" Ne güzel bir anlatım.

Evet, bizimkiler zıttır, diğer zıtlarla içtima edilemez...

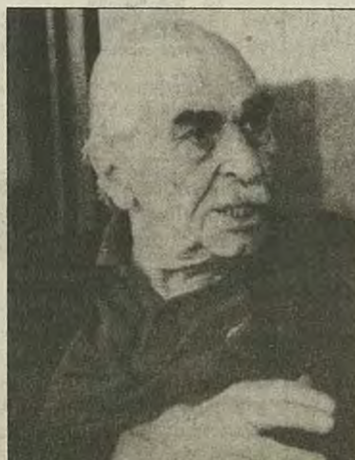
Katıla katıla katılıyoruz...

Nazım Hikmet

Yılmaz Güney

M. Ali Aybar

Merhaba! Aziz Nesin

Çağatay ANADOL

"Merhaba! Bu tarihsel kurultayımızın değerli delegeleri ve değerli konuklar, hepinizi saygılarım ve sevgilerimle selamlıyorum. Türkiye insanlarının büyük bir kesiminin yıllardan ve yıllardan beri özlemle, umutla ve coşkuyla kurulmasını bekledikleri Türkiye'nin birleşik sol partisinin kurulma girişiminin son aşamasına geldik. Aklımızın rehberliğinde çok coşkuluyuz, çok sevinçliyiz."

(Aziz Nesin, 23 Haziran 1990'da Ankara'da yapılan Sosyalistlerin Birlik Partisi girişimi Hazırlık Kurultayı'nın açış konuşmasına bu sözlerle başlamıştı.

Aziz ağabeyi1975 yılında tanıdım. Dolaysız siyasetin onun günlük uğraşı olmadığını herkes bilir. Ama sosyalist hareketin gelişimini yakından takip ettiğini, onun bölünmüş, parçalı yapısından rahatsız olduğunu ve birlik çabalarına her zaman destek olduğunu belki de herkes bilmez. 1970'li yılların sosyalist partilerinin başkanlarıyla onları birliğe teşvik etmek için görüşmeler yaptığını bilenler ise daha da azdır.

Aziz Nesin'in SBP'nin doğmasıyla sonuçlanan Sosyalistlerin Birlik Partisi Girişimi'ne destek vermesi ve onun hazırlık kurultayının açış konuşmasını yapması da işte bu birlikçiliğinin bir sonucudur.

Aziz ağabey Birleşik Sosyalist Parti'yi destekleyerek de bir emek ve sosyalizm partisinin güçlenmesine her zaman verdiği önemi sürdürmekten başka bir şey yapmıyordu. Sosyalistlerin birlik partisi girişiminin hazırlık kurultayında söyledikleri bugün Birleşik Sosyalist Parti için de tazeliğini ve önemini koruyor. Açış konuşmasındaki sözlerini şu veya bu adlı bir parti için, şu ya da bu çevreden marksistlerin bir girişimi için değil, sosyalizm için, sosyalistlerin birlik partisi için söylüyordu. Bugün ise sosyalistlerin birlik partisi, Birleşik Sosyalist Parti.

Şimdi artık ben aradan çıkıyorum ve sizi Aziz Ağabeyle başbaşa bırakıyorum.)

Böyle bir yığınsal sol partinin alabildiğine açılıp genişlemesinin ölçütü nedir. Ölçütümüz marksizm olmalıdır. Çünkü, her türlü sömürüyü, gerek ekonomik, gerek toplumsal, gerek kültürel sömürüyü ancak marksizmin önleyebileceğine inanıyoruz. Sömürü varsa -ki apaçık var- öyleyse sosyalizm varolacaktır. Demek, marksist yönteme dayalı bir yığınsal parti kurulacaktır...

"Bu girişimin başından beri her aşamasında ve bu kurultayımızda da çok geniş bir katılımın sağlanmasına çalışıldığını biliyoruz. Buna karşın yine de katılımdaki eksiklikler, partinin kuruluş aşamasında da, parti kurulduktan sonra da giderilmeye çalışılmalıdır. Şu ya da bu nedenle birleşmenin dışında kalmış, ama aynı ana ilkeleri benimsediğimiz gerek örgüt, gerek kişilere birleşme önerilerimiz sürmelidir. Geçmişten ders alıyorsak 'Gelin, bize katılın' denilmemeli, 'birleşelim' denilmelidir. Katılma bir yanlıdır; birleşme ise, iki yanlı, eşit ve karşılıklı bir edimdir...

Aynı genel doğrultuda olunduğuna inanılan örgüt ve kişilerle, bütün çabalara karşın yine de birleşme olanağı bulunamazsa, hiç olmazsa gelecekteki olası çatışmaları, anlaşmazlıkları önlemek, sırasında uzlaşma ve zaman zaman da işbirliği yapabilmek için onlarla sürekli değini içinde ve görüşmelerde bulunmak gerekir....

Nerede, ne zaman olursa olsun, doğası gereği her partinin hedefi iktidar olmaktır. Parti, yakın gelecekte ya da uzun gelecekte, ama kesinlikle iktidar olmak için kurulur... Bir partinin görevi hep muhalefette kalıp iktidarın yanlışlarını düzelterek, iktidara yol gösterip akıllar vererek, bir anlamda iktidarın gönüllü danışmanlığını yapmak değildir...

Bu partinin hedefi kesinkes iktidar olmalıdır. Buradaki birleşme sürerse ve buna ek olarak daha başka birleşmeler de sağlanabilirse, bu parti için iktidar bir düş değil, bir yakın gelecektir. Çok açıktır ki, iktidar olabilmek için yığın partisi olmak gerekir...

Böyle bir yığınsal sol partinin alabildiğine açılıp genişlemesinin ölçütü nedir. Ölçütümüz marksizm olmalıdır. Çünkü, her türlü sömürüyü, gerek ekonomik, gerek toplumsal, gerek kültürel sömürüyü ancak marksizmin önleyebileceğine inanıyoruz. Sömürü varsa -ki apaçık var- öyleyse sosyalizm varolacaktır. Demek, marksist yönteme dayalı bir yığınsal parti kurulacaktır...

Bir partinin marksist olduğunu, tabelası ya da marksist olduğunu iddia etmesi değil, o partinin izlencesi belirler. İlle de marksist olmak, parti üyesi olmanın koşulu değildir. Partinin izlencesini, kendi ve ülke çıkarlarına uygun bulanlar, anti-marksist değillerse, marksist olmasalar da, parti üyesi olabilmelidirler.

Partinin izlencesini ve tüzüğünü hazırlarken ve kurulduktan sonra da parti eylemlerinde hep yığınsallık gözönünde tutulmalıdır. Yığınsallığı önleyecek ve marksizme aykırı olan hiçbir örgütlenme, edim ve eylem yapılmamalıdır...

Parti izlencesinin kısa olmasını isteyen arkadaşlarım var. Ben bu düşüncede değilim. Bu birleşmenin sürekli olmasını istiyoruz. Çok kısa izlence, anlaşma olduğu sanısını verse de, ilerde anlaşmazlıklara neden olabilir diye düşünüyoruz... İzlencenin amaç maddesine, Türkiye'nin adaletsiz toplumsal yapısının değiştirilmek istendiği, bunun için de devlet yapısının çağcıl ve demokratik biçimde yeniden yapılanması gerektiği sözde ve kağıt üstünde değil yaşamda çoğulcu ve katılımcı demokrasinin gerçekleştirileceği açık olarak belirtilmelidir.

Parti izlencesinden ayrı olarak, parti izlencesi doğrultusunda bir uygulama izlencesinin çok gerekli olduğuna inanıyorum. Geniş halk tabakalarıyla, yığınla ilişki ve iletişim kurmak bakımından, uygulama izlencesi, parti izlencesinden çok daha önemlidir. Uygulama izlencesinde, Türkiye'nin güncel, ivedi ve somut sorunları ve bu sorunların nasıl çözüleceği açıkça ve somut olarak gösterilip açıklanmalıdır... Türkiye'nin gücü olması gereken değişik halkların varlığının, niçin ve nasıl tehlike sayıldığı ve bunun nasıl giderileceği anlatılmalıdır.

Dikkat!.. FBI... Operasyon! Alışveriş!.. Dikkat!.. FBI... Operasyon! Alışveriş!..Dikkat!..

FBI Beyoğlu'nda cirit atıyor

Sinema, tarih, politika ve polisiye bilgilerinizi yoklayın lütfen: FBI nedir? Ortalama aktüel bilgisi olan biri size bir çırpıda FBI'ın (Federal Araştırma Bürosu) seceresini sayar. Hatta, FBI ile CIA (Merkezi Haberalma Teşkilatı) ilişkilerine dair fazladan gerçek ya da kurmaca ekstra bilgiler de aktarır.

Bu yıl, özellikle tekstil sanayisinde FBI damgasını görenler, neler olup bittiğine dikkat etmediler bile. Ortaya sürülen markanın sempatizanları da antipatizanları da, kullanım değerine ve değişim değerine bakmadan çokyıldızlı "Amerikan markası"na hücum ettiler. Öyle ya işin ucunda alışveriş vardı ve alışveriş denen şey sivil bir etkinlikti. Bir patlama yaşanıyordu doğrusu. Her birey FBI marka giysi satın alıyor, "marka gönüllüsü" olarak onu sırtında taşıyarak sempatikleştiriyordu. Böylece farkında olarak ya da olmayarak, askeri bir marka yoluyla bir imaj "müşterileri sırtından" yeniden üretiliyordu. Aslında herkes gizli bir servisin elemanı gibiydi.

Tüm bunların "cilalı imaj devri" ile ilişkisi olduğu kesin... FBI'ın bundan daha iyi reklamı yapılabilir miydi dersiniz? Firmanın bu ismi nasıl aldığı, sahiplerinin kimler olduğu, mağazalar zincirinin hangi yasal prosedüre göre kurulduğu bir yana, ortada ilginç bir "devir teslim" var. Tüketim toplumunun en apolitik özneleri bile, sorgusuz sualsiz, bu imajı devralarak marka yoluyla "politikleşmektedir." DAL, JİTEM, KONTGERİLLA, MİT imzalı tişörtlerin piyasayı kapladığını ve kamunun "ortak giysisi" olduğunu düşünebiliyor musunuz? Bu "ateşten bir gömlek" değilse nedir?

İş bu kadarla kalsa iyi. FBI mağazaları, "indirimli satışların" sloganını da bulmuş durumda: Operasyon. FBI ve "operasyon başladı". İşte size çağdaş alışverişin imajları. Hiçbir sivil yanı olmayan, tersine zoru temsil eden FBI'ın "operasyon" gibi sözcükleri kamunun belleğine sokarak aklaması ticaret kadar hegemonyanın konusudur.

Bu olayda, modern çoğaltma teknolojilerinin yerel görünümleriyle karşı karşıyayız... Modern teknoloji, müzik, görsellik, çağrışım, biçim bilinci gibi her türlü imaj yöntemlerini kullanarak insanları ipsiz bağlamaya devam etmektedir. Bu çember içine giren tüketim toplumunun özneleri ise, üçüncü dünya ülkelerindeki "onanma tutkusu/kompleksinin" içinde devinerek bulunduğu mekanlarda etki gücü kazanmaktadır. Şıklık ve görsellikle ikinci ya da üçünü şahıslar üzerinde mikro iktidarlar kurmanın aracı olan bir alışveriştir bu. Makro iktidarların (devlet ve devlet örgenliklerinin toplamı anlamında) altında ezilenin, mikro iktidar içindeki altkültür ve iktidar evhamıdır bu.

Negatif ütopya tasarlayan, içinde dünyevi markaların iktidarlarının yer aldığı bu özgün alışveriş, görüneni görmez kılmak ya da görünmeyeni iyice görünür hale getirmek çabasıdır.

Tüketim dindarlığıyla karşı karşıyayız. FBI ya da bir başka markanın önünde ibadet etmenin kaçınılmazlığının teorisi de yapılmaktadır günümüzde. Mümkün olan en ideal dünyanın bu olduğu, tüm vadedilmişliklerin sonuna gelindiğine dair ideolojik yaklaşımları da buna eklediğimizde, teknoloji ve medya illüzyonu karşısında mantığını yitirmiş insanın işinin zor olduğu açık. Oyza zamanın bilincinin tersine insan, eleştirel ve muhalif bir aklı var edebilmek için, bu bağımlılıktan kurtulmanın yolları bulunmak zorundadır.

FBI... Operasyon başladı... Ve elde etmenin dayanılmaz hazzı! İşte size İstiklal Caddesi'nde yaşanan evrensel, Amerikan usulü görüntüler... "Arkası varlı" filmler gibi işliyor mekanizma. En heyecanlı yerinde film kesiliyor. Satın almayla birlikte operasyon bitiyor. Ve ver elini yeni operasyonlar...

Gündelik yaşamdaki tüm ilişkilerin önünde sonunda ideolojik bir dolayımı olduğu düşünüldüğünde, olup biteni anlama bilgisinin ve bilincinin bile çok işe yarayacağı söylenebilir. Tehlikeli bir biçimde saçmalaşan ve giderek anlamsızlaşan bir dünyaya karşı, ona teslim olma ya da hiçliğe kaçma yerine, gerçekleştirilebilir anlamlı ilişkiler kurmak hem mümkün, hem de gereklidir.

Giyim fantezisi ve bir caddede aniden rastladığınız operasyonel "anlar" başınızı belaya sokabilir.

Benden söylemesi.

Yıl 1995... Beyoğlu'nda gezersin, neler neler sezersin!

Aziz ne ölür, ne öldürülmez

Mustafa İZBERK

İnsan, nasıl "Aziz Nesin" olur? Bugün biraz da şaşkınlıkla geriye bakıyor ve düşünüyorum; yaklaşık 40 yıl önce ilk kez gördüğüm; Köroğlu, Akbaba, Dolmuş gibi gazete ve dergilerde sütundaşlık yaptığım değer, Aziz Nesin. O, bir mizahçıydı, daha da önceleri bir askerdi —zor koşullardaki çok çocuk gibi okuma olanağını askerlikte bulmuştu— bugün bir kurtuluş savaşçısı oldu, ülkenin aklı, zekâsı, yüreği, vicdanı oldu.

Bir askerden, "yüzde altmışı aptal olan" bu millet, bir Anadolu söylencesi çıkardı!.. Ya yüzde yüzümüz zeki olsaydık, kimbilir nelere erkli olurduk.

Tahtasakallı karayobaz, "-Ne kendi huzur buldu, ne âleme verdi huzur..." diye hüküm biçti. TeVe'de. O, bize hep bu sonucu göstermek istedi; Yunus'tan, Nasrettin Hoca'dan, Nâzım'dan sonra gelen "söylencemiz"...

Şimdi O, tüm canlıları, cansızları yaratan Tanrı'ya kavuştu. Tanrının ışığı üzerine olsun. Doğal, söz ettiğim tanrı, körbilisiz karayobazın tanrısı değil, insanların tanrısı...

...Ve Nesin; O boyunu aşan 110 kitap, 10 tiyatro oyununun yazarı, 35 dile çevrilmiş kitabın, onlarca ulusal, uluslararası ödülün sahibi, 60 çocuğun dedesi, bu denli "öldürülmeye" dayanamadı; yaşadığımız günlerde 80 yaşında ışık taşırken, üçüncü yürek vurgununa "tutsak" düştü...

Yarım yüzyıl boyu, "onlarca kez kendisine karşı aptallık davaları açıldı." Dava açanlar, "davaları kaybedenler"di...

Yarım yüzyıl boyu, "Şah'ın, Kral Faruk'un, Prenses Elizabet'in davalarıyla yüzyüze geldi, 6 ay yattı." Yatıranlar, "tarihin yazdıkları"ydı...

Yarım yüzyıl boyu, "200'den çok takma ad kullanmak zorunda aldı." Zorlayan gene "devlet"ti...

Yarım yüzyıl boyu, "O'na pasaport vermeyerek, yurdu zindan ettiler". Zindancı, bu kez de "devlet"ti..

Yarım yüzyıl boyu, "bir kez hakaret edilebilir bir kişi olduğu hükme bağlandı." Hükme bağlayan "mahkeme"ydi...

Yarım yüzyıl boyu, "bir kez 6-7 Eylül çapulu'nun kışkırtıcısı olmaktan Eminönü'nde sallandırılmaya kalkışıldı." Sallandırmaya kalkışan, eski bir uğraştaşı, bir "subay"dı...

Yarım yüzyıl boyu, "kendine karşı açılan 300 dava'ya göğüs gerdi" Davaları açan, "devlet"ti...

Yarım yüzyıl boyu, "5 buçuk yıl hapiste yattı." Hapis yatıran, "adalet"ti...

Yarım yüzyıl boyu, "3 kez kurşuna tutuldu." Kurşuna tutanlar, "karanlık güçler"di...

Yarım yüzyıl boyu, "bir kez başına ödül kondu." Ödül koyan, varsıl bir "vatandaş"tı...

Yarım yüzyıl boyu, "bir kez ölümüne fetva verildi." Fetvayı veren, bir komşu ülke "molla"sıydı...

Yarım yüzyıl boyu "bir kez vatan haini oldu." Vatan haini yapan bir "ressam cuntacı-paşa"ydı...

Yarım yüzyıl boyu, "bir kez 100 sanatçıyla yakılmaya kalkıldı." Yakmaya kalkanlar, "kan içiciler"di...

Yarım yüzyıl boyu, "bir kez idamı istendi." İdamını isteyen, köpeğinin ardından şiir yazan bir "memur"du...

...Ve Nesin; o boyunu aşan 110 kitap, 10 tiyatro oyununun yazarı, 35 yabancı dile çevrilmiş kitabın, onlarca ulusal, uluslararası ödülün sahibi, 60 çocuğun dedesi, bu denli "öldürülmeye" dayanamadı; yaşadığımız günlerde 80 yaşında Anadolu kasabalarına ışık taşırken, 30 derece sıcakta üçüncü yürek vurgununa "tutsak" düştü... ÖL-DÜRÜL-dü.

Nâzım gibi, diğerleri gibi, O'nu da öldürmek için yarım yüzyıl didiştik.

O, tüm bunlara karşın savunma yapmadı; direndi, meydan okudu, suçladı; herkesin sustuğu, kaçacak delik aradığı günde... O, aksaçlı, gözükara bir yiğitti. Bir Nesin çıkaran bu topraklar, bin Nesin'i de çıkarır, hiç kuşkum yok; yeter ki, bu bilisizlik, bu aymazlık, bu hayınlıklar sürüp gitsin!.. Görünüş o ki, gelecekte çok sayıda "Aziz Nesin"imiz olacak!..

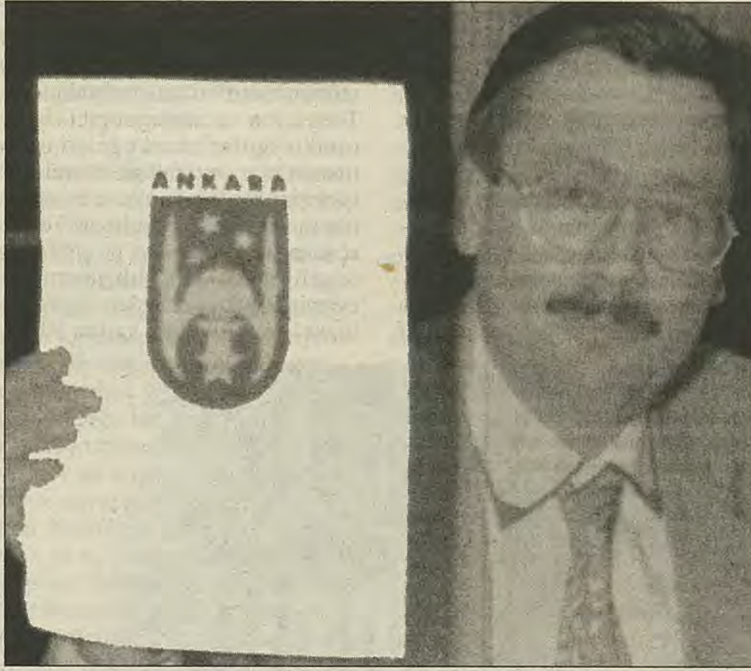
"Aziz Ne Ölür Ne Öldürülmez."

Hititologlar Melih Gökçek'e yanıt verdi:

Anadolu'nun tarihi 1071'de başlamıyor

Ayla ÖNDER

Önce MHP'liydi, sonra ANAP'lı oldu. Olmadı, fikir değiştirdi. Refah dedi bu kez. Evet, Melih Gökçek'ten söz ediyoruz. Ankara'nın 'sanata tükürmesiyle' ünlü belediye başkanı Melih Gökçek. Sadece sanata değil, tarihe de sırt çeviriyor. Ankara Valisi karşı çıktı, grafikerlerin meslek kuruluşu karşı çıktı, tarihçiler karşı çıktı.. Ancak Türklerden önce yaşayan Anadolu halklarını silmeye çalışıyor Refahlı başkan. Ankara Belediyesi'nin simgesi olan "Hitit güneşi" amblemini değiştirme sevdası süredursun, bilim çevrelerinde tepki büyüyor "fetih zihniyeti"ne karşı. Ama sadece bu kadar. Tepki sadece sözlerde kalıyor. Bir imza kampanyasının ardından susuyor herkes.

'Bu fikri bir tahribat'

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Prehistorya Anabilim Dalı Bölüm Başkanı Doçent Doktor Mehmet Özdoğan bu "saçmalığa" isim bile veremedi. "Tarih hiç kimsenin değiştiremeyeceği bir olgudur" diyordu Özdoğan ve soruyordu. "Bunu değiştirmeye kalksan da değişmez. Hititler Anadolu'da yaşadı. Sen yaşamadi dersen onlar yaşamamış mı oluyor?" Gökçek'in tutumunu tek kelimeyle ifade ediyordu; ilkellik. "Bir topraktaki nehirleri, gölleri, su kaynaklarını nasıl reddedemiyorsan tarih de aynı öyledir. Reddedemezsin. Bu fikri bir tahribattır. Boğazköy'ü yokettikleri zaman bir belgeyi yok etmiş oluyorlar. Ama Hitit güneşi bir simgedir. Simgenin yok edilmesiyle tarih yok olmaz." Bu düzeyde tartışmayı bile abes gördüğünü söylüyor Özdoğan. "Toros dağları yoktur dediğimiz zaman Toros Dağları'nı yok mu ediyoruz?"

Çağdaş yaşamın en önemli unsurlarından birinin geçmişin korunması olduğunu söylüyor Mehmet Özdoğan. Bu konuda bir politika oluşturulamadığını anlatıyor ve bunu kültür bakanlarının çok sık değişmesiyle de ilintiliyor. "Türkiye'de şimdiye dek kaç kere kültür bakánı değişti. Tam konuya vakıf olacak, o gidiyor, yerine yeni bir bakan geliyor. Bakanlar daha ne olup bittiğini anlamadan değişiyorlar. Bu nedenle bu konuda bir politika da oluşturamıyorlar."

İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Kulübü Sanat Danışmanı Erendiz Özbayoğlu Sultanahmet'te yaşıyor. Burada hergün gözleri önünde tarih yok oluyor. Bizzat ANAP'lı belediye başkanının eliyle yok ediliyor geçmiş. Arkeolojik dolgu toprakların yerini temeller alıyor. Otel binaları yükselirken, bütün belgeler yok ediliyor. Özbayoğlu şaşkın. "Bu ülkede bir gün Bizanslılar yaşadı, Hititliler yaşadı dediğimiz zaman kanıt gösteremiyeceğiz!"

Özbayoğlu, Türkiye'nin 1992'de Avrupa Birliği Malta Sözleşmesi'ne attığı imzayı hatırlatıyor.

"Batı ülkelerinde arazi teşkilatı var. Bir inşaat yapılmadan önce rapor veriliyor. İstanbul'un, Türkiye'nin altı tarih dolu. Tarih kitap sayfaları gibidir. Çevirirsin Bizans çıkar. Bir başka sayfayı çevirirsin Roma çıkar altından. Yerin altında kat kat tarih yatıyor." İslam öncesi belgelerin bilinçli olarak yok edildiğinin altını çiziyor. Ankara'da bunun ilk olmadığını, Başbakanlık Basımevi yapılırken de temelden çıkan tarihi kalıntıların görmezden gelindiğini anlatıyor. Bunun geriye dönüşü olmayan bir şey olduğunu söylüyor kulüp danışmanı.

Hititolog Muhibbe Darga ise, konuya başka yönden bakıyor önce. Ve bu simgenin Hititler'e değil onlardan önce M.Ö. 2 bin yıllarında yaşamış Hattiler'e ait olduğunu söylüyor. Bu simgenin Anadolu'nun yerli halklarından Hattiler'e ait olduğunda ısrar ediyor Darga. Simgenin anlamına da itirazı var. "Güneşin değil evrenin simgesidir o. Yanlış biliniyor. Bu konuda araştırma yapılmadan gazeteler yazıyor, çiziyor." Onları yok sayan Gökçek'e ise diyor ki; "Esas göçmen biziz. Onlar Anadolu'nun yerli halkları. Onlar esas sahipleri!"

Darga şöyle devam ediyor; "İnsanlar bunu yok etmekle Türk-İslam sentezini amaçlıyorlar. Gökçek saçmalıyor. Ancak başka şaşırtıcı bir konu, Ankara'dan bir tek Hititolog çıkıp ta buna hayır demedi. Ne kadar susan bir toplumuz."

Ankara'daki başka bir yağmadan söz ediyor Hititolog Darga. "Augustus tapınağının üstüne de Hacı Bayram Camii'ni yaptılar. O caminin altında Augustus'un vasiyetnamesinin de bulunduğu bir tapınak var. Bunlar tarihi ille de 1071'den sonra başlatıyorlar."

METO' BİYOGRAFİ' LER

Met - Üst

Sevgili **Metin Üstündağ**
Kendisinin "bir süre azad edilmesi"ni istedi. Bu nedenle yazısını yayınlayamıyoruz.

Kral Muvattaliş'imize biraz saygı

Bu yazı, kendisi için "Kültür benim görevim değil" diyen bir yurttaşımızın bile, Kral Muvattaliş'in (İ.Ö. 1306-1282) anısı önünde nasıl saygı duruşunda bulunması gerektiğinden söz edecektir. Greklerin dilinde "Güneşin Doğduğu Yer" anlamına gelen "Anatolia"da (Anadolu) onlardan çok daha önce, Neolitik dönemde (Cilalı Taş Devri, İ.Ö. 6800'lü yıllarda); diyesim, günümüzden 88 yüzyıl -ya da 348 kuşak- önce yaşayan insanlarımız, yeryüzünde ilk kentlerin kurucularındandılar. Daha önceki çağ Mezolitik (Orta Taş Devri) adını alıp Karain, Beldibi (...) gibi mağara uygarlığını karşılar. İnsanlarımız, bu kentlerde (Çatalhöyük, Hacılar) ev kümelerinin ortasında -tıpkı günümüzdeki gibi- "Küçük tapınak"lar olmak üzere yaşıyorlardı. Bu tapınaklarda sanatsal varsıllık gösteren "Boğa Başı" biçiminde simgeler vardı ve bunlar, "Erkek Tanrı"yı temsil ediyor, seki altlarında yatan ölülerimizi koruyorlardı.

Bu insanlarımız, İ.Ö. 3000'li yıllara geldiklerinde (Erken Tunç Çağı) sayısız göçlerle uygarlıklarını varsıllaştırarak, "Hatti" adı altında Orta Anadolu'da egemenlik kurmuşlardı. Mezopotamya'dan sonra bilinen en eski uygarlık. Başkentleri "Hattuşaş"tı (Alacahöyük). Bu dönemde Anadolu'da kent-devletler yaygındı. (Troya, Alişar...) Evler "megaron" tipi ve kentler surlarla çevriliydi -Kentlerimiz gibi. "Güneş Tekerleri" (Kurs) Hattilerin Kral Mezarlarında bulunan bir tür "alem"diler. Tunçtan, kimi kez boğa boynuzu üzerine oturmuş, çemberler, çelenk biçimi süsler, çevresinde sallanırken ses çıkaran motiflerle -güneş çevresindeki yıldızlar- evreni simgeliyor- güçlü bir görsel sanat örneği sergilemekte ve egemenliğin de simgesi olmaktaydılar.

Böylece "Güneş Tekerleri"mizin ve "Boğa başları"mızın Etiler'den (Avrupalılar Hitit diyorlar) çok çok önceleri Anadolu yerli halkımızın kutsal simgeleri olduğunu öğrendik...

İ.Ö. 1800'lü yıllarda devletlerini kuran Etiler ise, "Hint-Avrupalı" bir budun olarak Anadolu'ya gelip Hatti başkenti "Hattuşaş"ı fethettiler, işgat ettikleri ve "Hatti ülkesi" dedikleri bu yüksek uygarlık tarafından da fethedildiler!.. Diyesim, karşılıklı özümsendiler. Etiler, İ.Ö. 715 yılına dek değişik siyasal evrelerden geçerek yaşadı. En görkemli dönemleri "Büyük Eti İmparatorluğu"dur. Pek adını duymadığımız Kral "Muvattaliş"imiz, hepimizin bildiği ünlü Mısır Firavunu II. Ramses'e "Kadeş Savaşı"nda üstünlük sağladı, eğer yenilseydi, gördüğü yüzlerce istilaya bir yenisi daha eklenerek Anadolu, Mısır egemenliğine girecekti. Eti devleti, Frig, Fenike, Adalar ve Batı Anadolulular'ın istilasıyla tarih sahnesinden çekildi.

Artık üzerinde 36 uygarlığımızın yaşadığı 3 bin eskil (antik) kentimiz, 40 bin eskil noktamızı kucaklayan Anadolumuzun bugününe gelebiliriz. Yıl İ.S. 1995, "Çatalhöyük" halkımızdan yaklaşık 9 bin yıl sonra bugün, İ.Ö. 4000 yıllarında kurulmuş "Ankyra" (Ankara) başkentimizin yerel yönetimden sorumlu başkanı yurttaşımız neler der, neler yapar?.. Tükürüğüyle de ünlü bu yurttaşımız, "-Hititler, Müslüman değildi, üstelik ben onları atalarımız olarak görmüyorum. Ben Osmanlı'dan ve Selçuklu'dan gelmeyim. İşte o kadar, daha eskisi bizim değildir" diyen bu yurttaşımız, tutup kentin alanlarından birini süsleyen Eti "Güneş Tekeri" yontusunu kaldırmaya girişiyor.

Ve de kentin belirtkesi (amblem), simgesi "Güneş Tekeri" biçimlerini, minareler, ay ve yıldızlar, bir de restoran kulesi biçimiyle değiştirmeye kalkışıyor. Doğal ki buna egemen olduğu yerel yönetim meclisini de ortak ediyor. Halk avcılığı ve dini çıkarlara alet eden çirkin politika, bu değilse nasıl bir şeydir acaba?

Sorumlu yurttaşın açtığı belirtke yarışmasında şöyle bir anlatım daha var: "Amblem seçiminde Anadolu'da yaşayan uygarlıkların en önemlisi ve uzunu olan Türk kültürünün bütünlüğü (...)" Bu sözler nasılsa doğru! Anadolu'da yaşayan uygarlıkların en önemlisiyiz. Çünkü onların kalıtlarını korumak ve gelecek kuşaklara, insanlığa aktarmak bizim boynumuzun borcu, bu yüzden önemliyiz!.. Ve en uzunuyuz, o da doğru. Yukarıda gösterdiğimiz gibi -milyonlarca yıl dışında- sorumlunun, "Şu öküz boynuzları" diye aşağılamaya kalktığı Neolitik dönemden bu yana bizler buradayız -o zaman geri kalan 8 bin yılı makaslamaya kalkışmanın anlamı ne? Ve buna da hangi ölümlünün gücü yeter?- Eğer bu bir düşünce ise, bu düşünceyle hangi yabancılara Anadolumuzu peşkeş çekmenin yollarını açmayız?

Yurttaşların "Müslümanlığı" -kendince- yüceltmeye hakkı vardır ve bu hak her zaman var olmuştur. Bir yurttaş eskil ve tarihsel atalarımızı yadsıyabiir, kimse bir şey demez. Bu, onun bilgi ve bilinç sınırlarını gösterir. Kendisinin geçmişinin bin yıldan öteye gitmediğini, belki birkaç yüzyıllık olduğunu da savunabilir. Onun bileceği iştir. Ne ki, o kişi koskoca bir Başkent'in yerel yönetimi başına getirilmiş, kent kendisine "emanet" edilmiş kişi ise, o zaman iş değişir. Bu durumda, geri kalan yurttaşların da bir "hakları" vardır. Böylesi, gerçekdışı, bilimdışı, dürüstlük dışı; toplumsal doğruları, değerleri, birikimleri yok etmeye, sahteleriyle değiştirmeye yönelik; buram buram kışkırtma kokan, siyasal çıkar, kötüye kullanım kokan, "kör kör gözüne" çıkış ve eylemlere yanıt vermek... Demokrat, hakça ve uygar yöntemlerle...

Belki de bu yolla "ibrik" yontularına yer açmak için "Hatti Güneşi" yontuları yerle bir edilmekten kurtarılabilir!..

Mustafa İZBERK

Yağmur temizleyecek

F.Cengiz Erdinç

"Ve Allah Nuh'a dedi: Önüme bütün beşerin sonu geldi; çünkü onların sebebiyle yeryüzü zorbalıkla doldu ve işte ben onları yeryüzü ile beraber yok edeceğim..."
Eski Ahid, Tekvin, Bap 6

Dünyanın bilinen en eski "temiz toplum" kampanyası Nuh peygamber tarafından yürütülmüştü. Kırk gün kırk gece süren yağmurla yükselen sular yeryüzünden bütün türlerle birlikte "zorba insan" türünü de silmiş, ancak Nuh'un gemisine örnek olarak topladığı (bir bölümü de yiyecek olarak toplanmıştı) türler hayatta kalmıştı. Gökleri delerek yağan yağmurun en sıkı "temizleyici" olduğuna dair inanç Nuh'tan binlerce sene sonra da sürdü. Martin Scorses'un Taksi Şoförü filminde Robert de Niro'nun ağzından "bir gün yağmur yağacak ve bütün şehri temizleyecek, bütün deliklere girecek, herşeyi önüne katıp götürecek" sözleri döküldü. Ya da D.H. Lawrence'nin Lady Chatterley'si yakalandığı yağmur karşısında bütün bağlarından kurtuldu ve orman bekçisine aşık oldu...

Bütün bunların arkasındaki derin anlam ne? Geçen hafta göklerden boşalan suların Medya Plaza ve Borsa binasını basmış olması korkunç bir şüpheyi doğuruyor. Bu sadece bir tesadüf mü? Yoksa Nuh tufanının yaratıcısı, aradan binlerce yıl geçtikten sonra haber alışverişinin bu kadar ticarileştirilmesine ve düzeysizleştirilmesine dayanamadı da, "alın size temiz toplum" dedi ve verdi yağmuru, verdi yağmuru... Eğer öyleyse bu ufak çaplı bir uyarı. Gazetecilik böyle yapılmaya devam edilirse asıl tufan arkadan geliyor... Dikkat edilirse Sabah gazetesi sel sularıyla değil, bu suların tazyiki ile harekete geçen pislikler tarafından basıldı. Gazetenin irili ufaklı bütün yazarları bundan bahsediyor. Teknoloji tapınağı diye övündükleri Plaza'yı alenen bok basmasını anlata anlata bitiremiyorlar. Mesela "sallı gazeteci" Hasan Cemal lağım patlamasını görünce 12 Eylül 1980 sabahını hatırlıyor, yetişebilmiş olsa belki de Plevne muhasarasını anlatırdı. Ahmet Altan lağım suları altında kalan binanın nasıl teknoloji ve insan sevgisini birleştirdiğinden bahsediyor. Oysa biz insan sevgisi deyince "elektronik kartları iptal edilip kapıdan çevrilerek işten atılan onlarca kişiyi" hatırlıyoruz. Tam da o sırada yazarın sırtına bir süre önce eğreti olarak konmaya çalışılan "hürriyet kahramanı" pelerini kayıyor ve lağım sularının arasına düşüyor. Can Ataklı gazetenin "ağır toplarının" kıyafetlerine aldırmadan nasıl lağım suları ile boğuştuğunu ballandıra ballandıra anlatıyor. Armani kıyafetler, Gucci ayakkabılarla bellerine kadar pisliğin içne gömülüyorlar. Can Ataklı bunun için "ekip ruhu" diyor. Ama bu durum ekip ruhundan çok, "toplam kaliteye" yönelik bir "esnek üretim" modeli olarak değerlendirilebilir. Yani bir gün bilgisayarın başında, öbür gün keneflerde... Amaç toplam kalite... Eh, "bizim ruhsatsız gazete binası derenin üzerine kurulduğu için bütün bunlar oldu" demelerini beklemiyoruz, ama kalkıp çevredeki binaları suçlamaları, deyim yerindeyse "eşşeğin semerine su kaçırıyor..."

Borsa binasının başına gelenlere ne demeli İstanbul'da. O kadar umumhane, meyhane ve kumarhane dururken göklerden inen sular gidiyor ve borsa binasını basıyor. İşlemlerin kesintiye uğramasıyla çok sayıda yatırımcının birkaç günlüğüne de olsa "kazıklanmaktan" kurtulduğu düşünülebilir. Ancak borsa binasıyla birlikte "dünyanın sayılı finans merkezlerinden biri; İstanbul şekeri" de sular altında kalarak eridi. Dünyanın en modern borsa binası palavrası da İstanbul'un en yüksek bölgelerinden birinde bulunmasına rağmen yağmura dört gün dayanabildi...

Medya Plaza ve Borsa binası... Ne dersiniz, tesadüf mü yoksa o korkunç şüphe sizi de sarmaya başladı mı?

Perspektifi yeniden üretmek

Erhan MEYDAN

Teorik düşünceye sahip olmaksızın bir insanın, iki doğal olguyu birbirleriyle ilişkilendiremeyeceğini ve aralarındaki bağı anlayamayacağını belirtir, Engels. Doğal ve toplumsal yaşam sürecinin gelişiminde ise insanlar, elbette salt iki doğal olgu içerisinde değil, çok daha karmaşık olay ve olguların içiçe geçmiş, birbirini koşullayan ve karşılıklı etkide bulunan bağıntılı bütünlüğünde yer alırlar. Toplumsal bir bilinç biçimi olarak felsefe, insanlığa kazandırdığı bütünlüklü kavrayış tarzı ve herşeyi köklü bir biçimde irdeleme yeteneğiyle, tam da bu noktada gerçek anlamını bulmaktadır.

Marksist felsefe ise, içeriği ve işleyişiyle, felsefenin niteliksel bir aşamasını oluşturur.

Marksist felsefenin, dünyayı yorumlamakla sınırlı kalmayan, onu değiştirmeyi de hedefleyen bir kavrayışa sahip olduğu biliniyor. Böylesi bir teorik temel ve kavrayış üzerinde, doğal ve toplumsal yaşamı kapsayan bütünsel bir öğreti olarak marksizm kurulmuştur.

Toplumsal pratiğin bir ürünü olması ve sınıfsal içeriği, işlevi, diyalektik materyalizmin ayırıcı niteliğini oluşturmaktadır. Dolayısıyla marksist felsefe, insanlığa ve tarihsel gelişim sürecinin öznesine, nesnel bir bakış açısı ve perspektif sunmak durumundadır. Bu ise, ancak, diyalektik materyalizmin, kaynağı olduğu canlı yaşamın akışı içerisinde, bilimin ve pratiğin gelişimini kucaklayarak, kendini sürekli yenilemesi ve böylelikle içeriğini ve işlevini gerçekleştirmesiyle mümkündür.

Bu temelde, diyalektik materyalizmin içeriğini, işlevini, kavram ve kategorilerini, yöntemini ve bakış açısını bilince çıkarmak ve aynı zamanda bilimsel gelişmeler ışığında bu bilinci sürekli geliştirmek; marksist-leninistlerin teorik ve pratik olarak kendilerini yeniden üretmeleri ve yenileyebilmeleri için, en öncelikli görevleri arasında gelmektedir. Çünkü teorinin, ideoloji ve politikanın üretilmesinin zemini, revizyonizme ve dogmatizme karşı mücadelenin temeli bundan başka bir şey değildir.

Değişime ayak uydurmak

Bunun nedenini anlamak zor değildir. Çünkü sağlam bir felsefi temel olmaksızın, burjuva ideolojisinin saldırılarına ve etkilerine karşı başarılı bir savaşım yürütebilmek olanaksızdır. Sağlam bir felsefi temel ise, ancak boş sözlerle değil, gerçek yaşam ve bilimsel gelişmelerle sürekli geliştirilen ve yeniden üretilen bir felsefe ile sağlanabilir. Marksist felsefenin böylesi bir niteliğe sahip olduğuna değindik. Ne var ki bunun böyle olması, bugün olduğu gibi, marksistlerin her zaman bu niteliğe uygun davrandıkları anlamına gelmiyor. Oysa bu görev, kaçınılmaz ve en öncelikli görevlerin başında yer almaktadır. Çünkü Marks'ın kuramı tamamlanmış ve dokunulmaz bir öğreti değildir. Aksine Lenin'in ifade ettiği gibi, Marks asıl olarak "sosyalistlerin eğer yaşama ayak uydurmak istiyorlarsa her yönden geliştirmek zorunda oldukları bir temel" atmıştır.

Dolayısıyla, değişen ekonomik ve toplumsal koşullar, bilimin ve teknolojinin yeni bulguları, düşünce biçimlerinin ve kültürün gelişmesi, bizleri sürekli olarak, kendimizi her yönden geliştirme zorunluluğuyla yükümlü kılmaktadır. Bu ise, kapsamlı sorunlarla karşı karşıya olduğumuz bugünkü durum gibi, herşeyden önce, bakış açısını ve kavrayış tarzını geliştirmeyi zorunlu kılar. Bunun somut bir örneğini, yüzyılımızın başında Lenin'in çalışmalarında ve pratiğinde görebiliriz.

Oysa bugün marksist felsefenin nitelikleri, içeriği ve işlevi gözden kaçırılmış durumda. Değil ki, onun geliştirildiğinden sözetmek mümkün olsun. Diyalektik materyalizmin canlı özü, politik hareketlerin öznelciliğine, yüzeyselliğine ve darpratikçiliğine kurban edilmiş durumda. Giderek büyüyen sorunların kaynağında bu gerçeklikten başka bir şey bulunmuyor. Marksist felsefe şemalarla ifade edilen bir formülasyonlar derlemesine dönüşmüş durumda; kavram ve kategoriler, diyalektiğin yasa ve ilkeleri, mevcut kullanımı içerisinde herkesin kendince ifadelendirdiği cansız birer sözcük yığını gibi duruyorlar. Çünkü onları canlı kılan, gerçek yaşamın ve bilimin gelişiminden koparılmış durumdalar. Kendisini sosyalist olarak gören hemen herkesin diyalektik materyalizm adına konuştuğu bir dönemde, tekil birtakım çabaları ve istisnai çalışmaları ayrı tutarsak, ne yazık ki bilimsel gelişmelerle ciddi olarak ilgilenildiğini söylemek güç.

Kavrayış, açıklayıcılık ve yorumlama gücünü kaybetmiş; perspektifini bilimsel gelişmeler doğrultusunda sürekli olarak geliştirememiş bir politik hareket, kendini ne ölçüde aşabilir? Bu elbette olmuyor. Dolayısıyla, günün gereklerine uygun ideoloji ve politika üretmenin, bu temelde komünist hareketin tıkanıklıklarını aşmak üzere kendisini yeniden üretmesinin, ancak bize sağlam bir bakış açısı ve görüş zenginliği kazandıran diyalektik materyalizmin geliştirilmesinden geçtiğini, bir kez daha vurgulayabiliriz.

Yaşadığımız yüzyılın özellikle son çeyreğinde, önemli siyasal ve toplumsal olayların yanı sıra, bunlara kaynaklık da eden kaydedici bilimsel ve teknolojik gelişmelerin olduğu inkar edilemez. "Bilimsel Teknolojik Devrim" tezi, emperyalist Yeni Dünya Düzeni ideolojisinin ideolojik bir söylemi olarak elbette reddedilmelidir. Ancak, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri gözardı etmek mümkün değildir. Yeni enerji kaynaklarının keşfi, otomatizasyon ve buna bağlı teknoloji kullanımının yeğinleşmesi, genetik bilimiyle yeni üretim olanaklarına temel atılması, bilgisayar ve enformasyon teknolojisinin bütün dünyayı bir ahtapot gibi sarması vb... Bunlar elbette, emperyalist burjuvazinin gerici niteliğini ve sınıf savaşımı gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Aksine emperyalist sistemin temel çelişki ve çatışmaları daha da keskinleşmiş durumda. Bilimin ve teknolojinin özgürce geliştirilmesi ve bütün insanlığın hizmetine sunulması sorunu, bugün çok daha fazla yakıcı bir sorun durumuna gelmiştir. Bütün bu gelişmeler, sınıf savaşımının ve dünyayı değiştirmenin bir gereği olarak, komünistlerin önüne kendilerini yeniden üretmeleri sorununu koyuyor.

Örneğin doğa bilimlerindeki, özellikle fizik alanındaki gelişmeler sonucunda, felsefe tarihinin ünlü idealizm-materyalizm kapışmasının yeniden kızıştığını, çeşitli felsefi ve bilgibilimsel sorunların önem kazandığını görüyoruz. Elbette görmek istemeyenlerin ya da böyle bir sorunu olmayanların herhangi bir şey farkettiği yok. Ama bu durum, dönemin gerici dalgasını ve çeşitli bilimadamlarını arkasına alan burjuva idealist cephenin, materyalizme karşı başlatmış olduğu "haçlı seferini" ve tahribatlarını ortadan kaldırmıyor. Ayrıca marksist felsefenin geliştirilmesi sorununu da hafifletmiyor.

Burjuva idealist cephenin saldırılarında başlıca dayanak noktasını Kuantum teorisi, yani parçacık fiziği oluşturuyor. Bu aynı zamanda, yeni felsefi ve bilgibilimsel sorunların ve tartışmaların kaynak noktasıdır. Kuantum Teorisi, atomaltı parçacık evreninin yapısını ve parçacıkların hareketini açıklama çabasıyla çağa damgasını vuran çığır açıcı bir buluştur. Bu alanda otorite olarak kabul edilen Stephen Hawking bunu, "Modern bilimin ve teknolojinin tümünün temelini oluşturmaktadır. Televizyon ve bilgisayar gibi elektronik aygıtlar temel öğeleri olan transistörler ve tümleşik devrelerin işleyişini, modern kimya ve biyolojinin temelini ona borçluyuz" diye açıklamaktadır. Elbette, bu çığır açıcı gelişmeler, gündelik yaşamdan evrenin varoluşuna ilişkin büyük bilimsel araştırmalara kadar, bütün çağdaş bilimin gelişimine etkide bulunduğu gibi, kapsamlı felsefi ve düşünsel tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Ancak bu tartışmalar karşısında materyalistlerin seslerinin doğru dürüst çıktığını söylemek zor.

Sözkonusu sorunların ve tartışmaların çok yönlü içeriğine ve kapsamına girmek, bu yazı çerçevesinde olanaklı değildir. Dolayısıyla burada, meselenin en genel hatlarıyla anlaşılmasını sağlayacak açıklamalar yeterli olacaktır.

Örneğin, literatürde Heisenberg İlkesi olarak adlandırılan "kesinsizlik" ilkesi, felsefi ve bilgibilimsel bakımdan beraberinde birçok sorunu da getirmektedir. Bu ilke, atomaltı parçacık evreninde, hareket halindeki parçacıkların hem hızlarının, hem de konumlarının aynı anda belirlenemeyeceğini ifade eder. Klasik fiziğin, madde ve hareketine ilişkin yasalarının, Kuantum fiziğinin ortaya koyduğu parçacık evreninde geçerli olmadığını, bu alandaki hareketin olasılıklı ve rastlantısal bir karakter taşıdığını açıklar.

Klasik fiziğin ilkeleri, "kesintisizlik" ilkesyiyle aşılmaktadır ve dolayısıyla, eski bilimin ilke ve gelişmelerine dayanan felsefi düşünce biçimleri de, kendisini yenilemek ve aşmak durumundadır. Yeni kuram, gerçeğin, gözlemcinin konumundan tümüyle bağımsız olmadığını, ancak istatistiksel olarak ve yaklaşık hesaplarla saptanabileceğini ileri sürmektedir. Bu durumda bile, artık, objektif gerçekten, nedensellikten ve determinizmden söz etmek ne ölçüde ve hangi anlamlarda mümkündür? Görüldüğü gibi, yalnızca bu noktada bile; madde, hareket, gerçeklik, olasılık, rastlantı, bilgi vb. kavram ve kategorilerin, bunları kapsayan felsefi ve bilgibilimsel görüşlerin gözden geçirilmesi, daha kapsamlı yeni tanımlar ve ilkeler getirilmesi, artık geçerliliğini kaybetmiş olanların değiştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Artık olasılık, yaklaşıklık ve kesin olmama durumu, modern bilimin ilkesi olarak ortaya konulduğuna göre, bilgibilimsel ilkelerin geliştirilmesinin, felsefi bakış açısının yeniden üretilmesinin zorunluluğu açıktır.

Kolaycılığa düşmemek

Bu noktada bilimsel gelişmeler, diyalektik materyalizmi doğrular demenin, tek başına ezbere konuşmuş olmanın dışında br anlamı bulunmuyor. Bunun için, mevcut bilimsel gelişmeleri felsefenin geliştirilmesine uygulamak gerekmektedir. Oysa, gerek burjuva idealist cephesinin saldırılarına karşılık verilmesinde, gerekse parçacık fiziğinin gündeme getirdiği sorunlara çözüm üretilmesinde, komünistlerin görevlerini yerine getirdiğini söyleyemiyoruz. Dolayısıyla, bilimsel gelişmeleri kapsayacak şekilde felsefi bilincin geliştirilmesinin ve perspektifin yeniden üretilmesinin, komünistlerin öncelikli görevleri arasında yeraldığına burada bir kez daha işaret edilmesi yerinde olacaktır. Çünkü diyalektik materyalizmin, bilimlerle ilişki içerisinde geliştirilmesinin olanakları ve gerekliliği, onun niteliksel yapısından kaynaklanmaktadır. Bu noktada mevcut eksikliğin ve üretimsizliğin bir sonucu olduğu kadar, bir nedeni olarak da, marksizm cephesinde yaşanan bunalımın altını çizmekte yarar var.

Bu durum, dünyada ve ülkemizde yenilgiye uğrayan komünist hareketin, karşı karşıya bulunduğu ideolojik, politik ve örgütsel tıkanıklıkları aşabilmesi için, ufkunu ve perspektifini yeniden kazanarak, kendisini yeniden üretmesi gerekliliğini göstermektedir. Bunun için, teorik düşünce biçimimizi, bakış açımızı, süreci kavrayacak ve açıklayabilecek düzeyde yeniden üreterek, marksist felsefenin gerçek içeriğine ve işlevine yeniden kavuşturulması gerekiyor.

Kavrayış, açıklayıcılık ve yorumlama gücünü kaybetmiş; perspektifini bilimsel gelişmeler doğrultusunda sürekli olarak geliştirememiş bir politik hareket, kendini ne ölçüde aşabilir ve yeniden üretebilir? Bu elbette olmuyor. Dolayısıyla, günün gereklerine uygun ideoloji ve politika üretmenin, bu temelde komünist hareketin tıkanıklıklarını aşmak üzere kendisini yeniden üretmesinin, ancak bize sağlam bir bakış açısı ve görüş zenginliği veren diyalektik materyalizmin geliştirilmesinden geçtiğini, bu noktada bir kez daha vurgulayabiliriz. Özetle mevcut sürecin aşılması, öncelikle ve süreçle birlikte, perspektifin yeniden üretilmesi zorunluluğunu dayatmaktadır.

Haziran '95– Bursa Özel Tip Cezaevi

Mehmet Ali Aybar

Uğur CANKOCAK

Söz'den arkadaşlar Aybar hakkında benden yazı isteyince düşündüm ne yazayım diye. Aybar'ı en iyi yine Aybar anlatır dedim ve Mehmet Ali Aybar'ın "Marksizmde Örgüt Sorunu" kitabından iki alıntı yaptım. Adı geçen kitapların 81, 82, 83. sayfaları ile 99 ve 100. sayfalarında Aybar şunları söylüyor:

...

Sosyalist devrimin taşıyıcısı ve gerçekleştiricisi olan işçi sınıfı, emekçi yığınlarını devreye sokacak, hareketin yöneticisi, denetleyicisi durumuna getirecek, bir sosyalist örgüt "model"i, işçi hareketlerinin yüzlerce yıllık pratiği, Marx'ın öğretileri ışığında değerlendirerek bulgulanmalıdır. Dünya sosyalist hareketindeki bunalım, bu arayışın doğum sancıları olarak kabul edilmelidir. Leninist parti "model"i giderek Stalin dogmacılığına yol açmıştır. İkinci dünya savaşından sonra, komünist partilerinin, yani leninist örgütlenme "model"ini benimsemiş partilerin birçok ülkede iktidarı ele geçirmiş olması, marksizm-leninizm etiketi altında yeni dogmaların ortaya sürülmesine olanak hazırlamıştır. Örneğin, çıkarları Sovyetler Birliği ile çatışan Çin eski dogmanın karşısına yeni bir dogma çıkarmıştır. Emekçi yığınlarından kopuk ve tüm yetkileri tekelinde toplayan bürokrasiler sosyal yapılarının gereği olarak, şematizme, dogmatizme sarılırlar. Dogmalar tartışılmaz. Bürokrasi de tartışılmayan, yani gerçek bilimle bir ilişkisi olmayan, zamanlanmış, noktalanmış, yani dogma haline getirilmiş bir bilgi türünü savunur. Merkezciliğin, son kertede kişi diktatörlüğüne yol açması gibi, bilimle politikanın içiçe kullanıldığı ve proletarya diktatoryasının temsilcileri sıfatıyla, sınırsız yetkileri tekellerinde toplamış, ama gerçekte proletarya ile ilişkisi kalmamış bürokratlaşmış kişi ya da kişilerin egemen olduğu bir ortamda, diktatörün buyruklarına bilim kılıfı geçirilmesi ve böylece bilimin politikanın buyruğu altına girmesi, bilimin bilimliğini yitirmesi kaçınılmaz olur. Denilebilir ki, soldaki düşman kamplara ayrılış, leninist örgütlenme biçiminin bir başka zehirli ürünüdür. Sosyalizme giden yolların çeşitliliği ağır basınca, iktidardaki komünist partilerin yöneticileri, doğal olan görüş ayrılıklarına ve kendi uluslarının çıkarlarına üstünlük kazandırmak için, marksizm-leninizme yalnız kendilerinin sadakatle bağlı olduklarını ileri sürmüşler ve karşılarındakileri, ihanetle, revizyonizmle suçlamışlardır. Böylece merkezci örgütlenme biçimi, komünist partiler arasındaki ilişkilerde, Sovyetler Birliği'nin ağırlığı zayıfladıkça, marksizm-leninizm adı verilen stalinci şematik öğretinin, yerel uzantıları olarak yeni yeni dogmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Leninist örgütlenme biçimine karşı savaş açmanın zamanı çoktan gelmiştir. Bunun zor bir savaş olduğu kuşkusuzdur. Kişisel çıkarlarını bu tür örgütlenmeye bağlamış olanlar, leninist "makina"yı her çareye başvurarak savunacaklardır. Ama bu "makina" ile sosyalizmin kurulamayacağı kesin olarak ortaya çıkmıştır. Sosyalizm işçilerin, köylülerin ve giderek tüm insanların kurtuluşunu; insanın evrensel varlığını, evrenselce, yani tüm olarak bulmasını amaçlayan ve yolu kapitalizmin iç çelişkileri tarafından hazırlanan bir sürekli devrim hareketidir. Sosyalist devrimin bir azınlığın, profesyonel devrimcilerin işi olduğu iddiasını çürütecek pek çok kanıt vardır elimizde. Devrim işçi sınıfının, tüm emekçi yığınlarının işidir. "Proletaryanın hareketi" der Marx, "koskoca çoğunluğun, koskoca çoğunluk çıkarları için, kendiliğinden hareketidir." (Komünist Manifesto, s. 39. Rieder, 1925). Proletarya, devrimci hareketini, kimsenin vasiliği altında olmadan sürdürecek örgüt "model"ine kavuşmalıdır. Marx şunları da söylüyor: "(...) işçi devriminin ilk girişimi proletaryayı egemen sınıf haline getirmek ve demokrasiyi ele geçirmek olacaktı." (Ay. kit. s. 53). Kendiliğinden hareket eden ve ilk amacı egemenliğini ilan edip demokrasiyi ele geçirmek olan işçi sınıfı, merkezci bir örgüt tarafından ele geçirilmiş ve böylece proletaryanın hareketi, lokomotifin arkasındaki vagonların hareketi gibi bağımlı bir harekete dönüştürülmüştür. Bunun sonucunda, proletarya ne gerçekten egemen sınıf haline gelmiş, ne de demokrasiyi ele geçirmiştir.

...

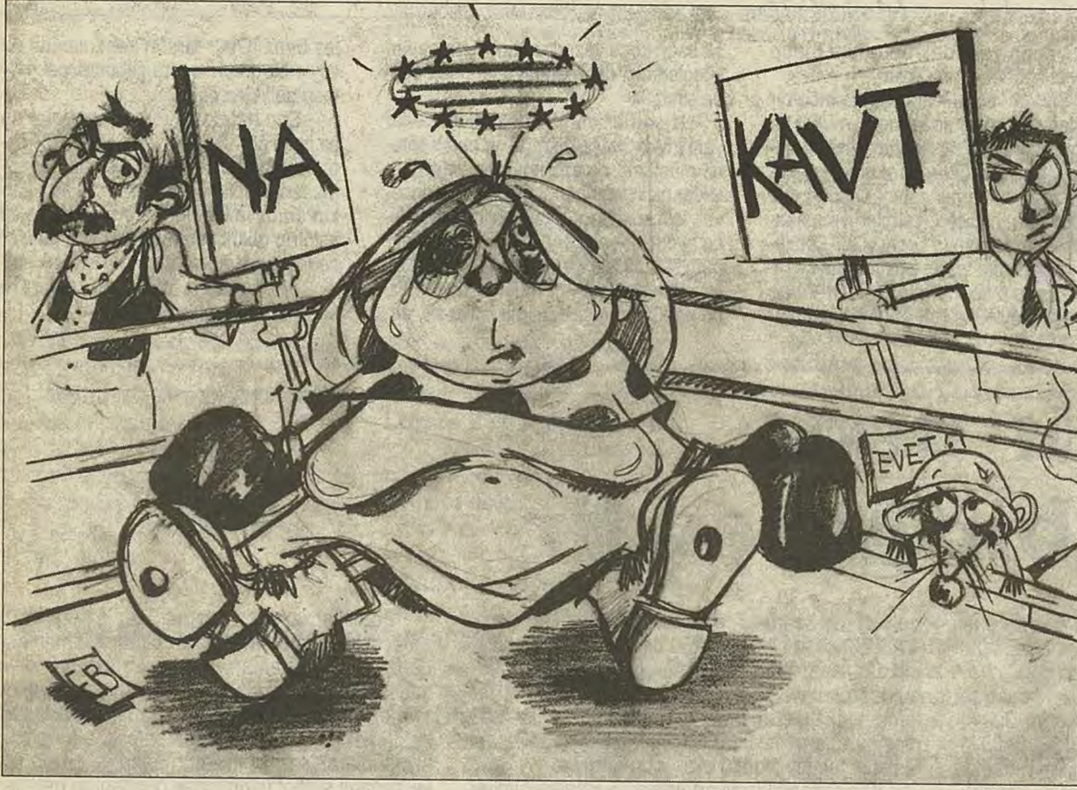
İşçi sınıfının ö–devinimi

Sosyalist örgütlenme biçimi, yatay bir örgütlenme biçimi olmak gerekir. Piramit biçiminde olan, burjuva örgüt "model"inin tam tersi yani. Burjuva "model"inde tüm yetkiler, piramidin tepesini oluşturan merkezde toplanmıştır. Sosyalist örgütlerde ise, tüm yetkiler, emekçilerden oluşan tabanın tekelinde toplanmalıdır. Sosyalist örgüt "model"i, içiçe daireler biçiminde düşünülebilir. Dış daire, işçilerden, köylülerden, emekçilerden oluşur. Kamu gücünün kaynağı burasıdır. Özyenetim buradan başlar. Kararlar burada alınır. Emekçilerin kendi aralarından seçtikleri yöneticiler, öteki daireleri meydana getirirler. İller dairesi, bölgeler dairesi ve merkez dairesi... Bunlar, emekçilerin aldığı kararları, illerde ve bölgelerde düzenleştirerek, örgüt merkezine iletirler. Merkez yöneticileri, çoğunluğun kararını örgüt adına uygularlar, uygulatırlar. Elbet il, bölge ve merkez yöneticilerinin de, karar almaya yetkileri olacaktır. Yönetimle doğrudan doğruya görevli olan kişilerin gerekli kararları almaları zorunludur. Ne var ki tabandaki emekçiler, belirli bir süre içinde yöneticilerin aldığı kararları veto etmek hakkına sahip olacaklardır. Böylece işçilerin, köylülerin, kamu gücünün ve tüm yetkilerin kaynağı oldukları hakkındaki ilke, bir hukuksal varsayım olmaktan çıkacak, gerçek bir yetki haline dönüşecektir.

Yöneticilerin emekçi taban tarafından seçilmesi ilkesinin yanı sıra bunların üstüste seçilememeleri, taban tarafından sürekli denetlenmeleri, gerektiğinde sürelerini doldurmadan görevden alınmaları da, sosyalist örgütlenmenin ilkeleri arasında sayılmak gerekir. 'Kalımlı' yöneticilik sosyalizme ters düşmektedir. Bürokratlaşmaları önlemek için, yöneticilerin geçici olarak görev yapmaları şarttır. Ayrıca, emekçi halktan kopmamaları için, bunların asıl mesleklerine dönmeleri, sosyal ilişkilerin sosyalistçe gelişmesine hizmet eder. Tepeden inme kışla disiplini de sosyalizmle bağdaşmaz. Sosyalist disiplin akla, sorumluluk duygusuna dayanır.

Bu ilkelerden bir kısmı Paris Komünü'nde uygulandı; örneğin emekçiler, seçtikleri yöneticileri sürekli denetlerlerdi, gerektiğinde de sürelerinin dolmasını beklemeden görevden alırlardı. Marx'ın öğretisi ışığında ve işçi sınıfının yüzyıllık pratiğinden esinlenilerek saptanan yukarıki ilkeler ve örgütlenme "model"i sosyalist örgütlenmeye kuramsal bir yaklaşım denemesinden ibarettir. Her ülkenin işçi sınıfı Marx'ın öğretisi doğrultusunda değerlendireceği, kendi pratiğinden en geçerli örgütlenme "model"ini bulgulayacaktır.

Aybar şunları söylüyor: Yöneticilerin emekçi taban tarafından seçilmesi ilkesinin yanı sıra bunların üstüste seçilememeleri, taban tarafından sürekli denetlenmeleri, gerektiğinde sürelerini doldurmadan görevden alınmaları da, sosyalist örgütlenmenin ilkeleri arasında sayılmak gerekir. 'Kalımlı' yöneticilik sosyalizme ters düşmektedir.

Kılıç kalkan ekibinden partiye

Zafer AYDIN

BSP bir laboratuvar. BSP bir parti yaratabilmenin araç ve gereçlerine sahip olduğumuz bir yer. Bu laboratuvarda yaşanan kongrenin ortaya çıkardığı tablo bizi çok bilinen, belki de sıradan diye nitelenebilecek bir soruyla yüz yüze bıraktı; BSP deneyinden (bunu model diye de okuyabiliriz) parti çıkar mı?

İflah olmaz bir iyimser olarak en son söyleyeceğimi ilk başta söyleyeyim; çıkar. Ancak bunun önemli ölçüde bize bağlı bir şey olduğunu da unutmamak gerekir. BSP Kongresi üzerine okuyucu kitlesinin çoğunluğu tarafından bilinen noktalara tekrar olması pahasına işaret etmek istiyorum. Bu yazının bir tür "iç dökme" olarak algılanmasında hiçbir sakınca yoktur.

1. Kongre üzerindeki psikolojik baskının altında ezildi. BSP kongreye giderken içte "birikmiş sorunları çözme" dışarıda da umutsuzluk içinde debelenen ve BSP'yi birliğin umut jeneratörü olarak görme özlemini taşıyan kesimlerin kendisine yüklediği ağır yük altındaydı. BSP'nin büyük kongresinin ortaya çıkarttığı başlıca sonuç; Kongre ne BSP kadrolarında, üyelerinde motivasyonu artırıcı bir işlev görebilmiş, onların beklediği tartışmaları yapıp tüketebilmiştir, ne de parti dışında BSP'yi önemseyen çevrelere umut verebilecek bir görüntü sergileyebilmiştir. Bunun nedeni BSP Kongresi'ne yönelik oluşmuş gerçekçi olmayan beklentilerdir. Bu yanıyla BSP Kongresi büyük bir sorumluluk altında toplandı. Oysa -işin ciddiyetini azaltmak için söylemiyorum- BSP bir yıllık yürüyüşünün ardından kendini bir forma sokacak 3 günlük bir kongre yapacaktı. Kongrenin bu biçimde kavranışı, kongreden cini lambadan çıkartacak kerametler beklenmesi kongreye ilişkin dramatik değerlendirmelerin de ortaya çıkmasına yol açtı.

2. Kongre sonuçlarına bakarak modelin bunalıma girdiğini söyleyemeyiz, ama ortaya koyduğumuz özensizlik, Türkiye sosyalist hareketinin büyük iniş-çıkışlar, altüst oluşlar arasından son 25 yılda ortaya çıkarttığı en anlamlı girişim olan BSP'nin ne olduğunun yeterince anlaşılamamış olduğunu gösteriyor. Kimseye haksızlık etmek istemem ama, BSP'nin üye ve yöneticileri olarak bizler yurtdışından kongremize gelen konukların anladığı ve önemsediği kadar, modelimizi ve projemizi anlamış değiliz. Daha açık söyleyeyim, esaslı bir senaryo acemi yönetmenlerin ve oyuncuların marifetiyle (hepimizi kastederek söylüyorum) filme iyi aktarılamıyor.

3. Kongre, partiyi hedeflenenden oldukça farklı özelliklere sahip olma tehlikesiyle yüzyüze bırakacak bir siyaset yapma tarzının olduğunu ortaya koydu. Bu tarzın ana teması, parti içi yaşamımızın birbirimize gol atma ve gol yememe gibi defansif ve ofansif yaklaşımlar taşımakta, tahammül etme, hazmetme, özveride bulunma, kabullenme gibi sindirimi kolaylaştırıcı, partiyi rahatlatıcı tutumları içermemektedir. Bu nedenledir ki, çekilme, aday olmama gibi demokratik bir hak elimizde şantaj ve tehdit malzemesi haline dönüştü. Bir kılıç kalkan ekibi değil de parti tasarladığımız için, öncelikle iç işleyişimizde demokratik bir tarzı oturtmamızın ve ilişkilerimizin bu tarza göre biçimlenmesi gerektiğinin bir zorunluluk olduğunu kavramalıyız.

4. Kongrenin ortaya koyduğu bir başka gerçek de hemen hepimizin üzerinde anlaştığımız iç yaşamımızı, aramızdaki ilişkileri düzenleyen yazılı ve sözlü hukukun hiçbir anlamı yokmuş gibi davranmamız. Kongrede ortaya çıkan her yeni duruma uygun yeni tarifler arayışı içinde olduk. Bunu çoğunlukla da üyenin iradesine başvurma yerine "ağalarla halletme" tercihini kullanarak yapmaya çalıştık. Oysa parti içi yaşamımızı düzenleyecek hukuk, pazarlıklarla yürütülen alışverişlere etki alanı bırakmayacak kadar açık, herkes için bağlayıcı ve parti içi demokratik yaşamı güvence altına alıcı olmalıdır.

Sonuç olarak; kongrede yaşadıklarımız, parti konseptinin, özellikle ve öncelikle güveni, kolaycılığa teslim olmamış, sıfatlandırmaya ihtiyaç duymayan, güçlü argümanlara dayanan, kategorik yaklaşımlardan uzak tartışma kültürünü ve ilişkileri düzenleyecek, biçimlendirecek hukuku içermesi gerektiğini ortaya koymuştur. Kongre kırlarda ayak izlerimizle açtığımız bir patikadır. Bu patika bugünden yarına yürüyüşümüzü kolaylaştıracak bir yoldur. Bu patika herşeye rağmen birlikte yürüme becerisini gösterebileceğimizin de garantisidir. Naçizane önerim; bugünden başlayarak, bu yürüyüş sırasında ellerimizin yanımızda durmasıdır. Ben kendi adıma böyle yapacağım.

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

Hazım RUHİ

AZİZ NESİN

Diyarbakır'ın kıyıda köşede kalmış, derme çatma bir mahallesinde geçti çocukluğum. Yazın toz duman, kışın boydan boya çamur kesilen, çocuk küfürlerinden ve azgınlığından yılmış, bütün oyunlara tanıdık bakan, kendince güzel, ama bakımsız ve biraz da çaresiz bir sokaktan usul usul eve taşınmalarım başladığında on iki yaşlarında filândım.

Sokağın davetkâr çağrılarını, inanılmaz cazibesini yenmiştim. Kitap okuyordum.

Öğretmenim mi verdi, babam mı getirdi hatırlamıyorum. Artık bir kitap vardı elimde: "Şimdiki Çocuklar Harika".

Kavruk kuvruk, bir hayli de köksüz çocukluğuma düğün arabası, davul zurna gibi girdi Aziz Nesin. Yıllarca güldüm yazdıklarına.

Sonra zamanla siyasi kimliğini kavramaya çalıştım. Mücadeleciliği, korkusuzluğu ve dobralığına tanık oldum.

Yazıları, öyküleri, romanları herkesin anlayacağı türden basit, esprileri birer saatli bomba, davranışları ve ani çıkışları ise sarsıcıydı; hayran kalıyordum.

O dönemlerde birçok kişiyle paylaşmak istedim bu büyük yazarla olan arkadaşlığımı. Gençliğimizin delifişek filizlenmesini yaşıyorduk o sıra. Ve devir sadece politikanın kişiliğe bir şeyler katacağına, sadece dört köşesinden buram buram slogan akan yazıların insanı yücelteceğine inananların çokça olduğu bir devirdi. Sanat –ve elbette mizah– olmasa da olurdu; ya da sırası değildi. Dudak büktüler.

Üstüne üstlük o dönemin şairleri, öykücüleri ve romancılarının bir kısmı da farklı bir yanılgı içindeydiler. Onlara göre "mizah" edebiyat değildi. Belki de başka bir şey vardı ortada ama; belki de yazar yazarın kurduydu. Ciddiyet isteyenlere Koca Yazar'ın cevabı şu oldu: "Mizah ciddi bir iştir." Var mı ötesi?

Yaşam akıp geçti. İlk gençliğin hiç bitmeyecek sandığımız zamanlarını hoyratça harcadığımız ve herşeye alabildiğince küstahça baktığımız dönemlerde, yavaş yavaş Aziz Nesin'in öykülerini beğenmediğimi farkettim. Sonra bunun çok doğal olduğunu, bir yazarın üslûbuna alıştınız mı, onun birçok eserinin olağanüstülüğüne tanık oldunuz mu, bir süre sonra bir bıkmanın başladığını, hele de eliniz biraz kalem tutuyorsa gereksiz bir megalomaniye kapıldığınızı, bizzat o yazardan aldığınız eğitimle yine o yazarı aşabileceğinizi kendisi anlatıyordu. Yazılarından birinde, 16-17 yaşlarındayken o güne değin tüm kitaplarını okuduğunu, yanılmıyorsam, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ı aştığını, ondan daha güzel şeyler yazacağına inanmış olduğunu söylüyordu. Sürekli kendisini ve çevresini sorgulayan, hayatı görkemli bir hesaplaşma ve yeri göğü inletecek bir mücadele alanı olarak gören bir usta, herhangi bir okuruna, çaktırmadan diyalektiği ve kendine güveni aşılıyordu.

Koca Yazar'ın gülmecesine doymuştum. Sanki bunu biliyormuş gibi o da kalkıp ağlattı beni bir keresinde. "Böyle Gelmiş, Böyle Gitmez"lerde, o kahrolası yoksulluğuna, o iflah olmaz özlemlerine, çocukluğunun iç acıtıcı düşlerine, kız kardeşi ve annesinin ölümüne, babasının çaresizliğine, kısacası yaşamının çocuk kesitine sık sık içlendiğimi ve bazen bir türlü engelleyemediğim bir yürek sıkıntısıyla sessiz sessiz ağladığımı hatırlarım.

İnsanın en derinindeki sızı yaşamdan ancak mizahla intikam alabilirmiş. Kendini bilen insan içinde hem hiç küllenmeyecek bir acıyı, hem de hiç gölge düşürülemeyecek bir kahkahayı taşırmış. Bunları o zaman anladım.

Linçlere şerbetli, mahkemelere bağışık, hapishanelere alışık sevgili Aziz Usta, Sahabattin Ali, Çetin Altan, Yaşar Kemal, Rıfat Ilgaz ve daha nice yazarla hayatının herhangi bir döneminde kavgalaşmıstı mutlaka. Hırçınlığı ve yaşama karşı bunca sertliğinin tohumlarını gidip onun çocukluğunu bularak ve o ruha en masum soruları sorarak araştırmak lâzım. Gidip onun Bab-ı Ali'de işsiz, yayan yapıldak bedenini bulup onunla sohbet etmek lâzım.

Şiirleri ve satır aralarında ince bir duman gibi sevgi sözcükleri ve hafif bir rüzgar gibi yüze çarpabilen hüznün dolaştığı "sevi öyküleri"ni okuduğum zaman nasıl da çarpılmıştım. O güne dek taşlamaları, hicivleri, yergileri ve makaleleri ile bu toplumun ceset yüzlü kötülerini yerden yere vuran Büyük Usta ne de mahzundu öyle, ne de yalnızdı! Ve ne çok aşıktı öyle, ne çok aşkın o insanı tüketebilen sancılarını yaşamıştı. İmrendim.

Birçok insanı hayal kırıklığına uğratan tek davranışı İsmail Beşikçi'nin Yazarlar Sendikası'ndan atılmasında oynadığı roldür herhalde. Beşikçi'nin sonraki zamanlardaki onurlu mücadelesine tanık olduğunda ne düşünmüştür acaba?

Solcusu "Aziz Nesin, sen nesin!" diye çığlık attı meydanlarda. Sağcısı, mollası "Şeytan" dedi. Beyinlerinin kıvrımlarında katliam taslakları taşıyan bazı kuşe kağıt köşe yazarları "beyin damarları kireçlenmiş" dedi. Utanıyorlar mıdır acaba şimdi?

Utanırlar mı hiç, benimkisi de laf yani? Mezartaşı, ölüm ilânı, anma törenі, müslüman merasimi, demeçler, nutuklar niçin istenmez? Ölüsever, ayinsever, işin kolayına kaçan, balinadan hallice aydınlar, salt cennet vaadi ve cehennem şantajı işin içinde olduğu için "iyi insan" olmaya çalışan muska suratlı, türbe kafalı, örümcek salyalı kullar ve kıçları koltuk biçiminde yağ toplayanlara gider ayak tokat atmak için, bu hayatın gizleriyle, insanlarıyla sarmaş dolaş olamayanlar için istenmez tören mören. Bir çağlayan gürültüsü gibi yaşanır, sonra sessiz sedasız gidilir. Adam olana yakışan budur, bunu öğrendim.

Ah, Aziz Usta! İstemedin biliyorum, ama maalesef bir dolu övgü oldu yazımda, çünkü sen giderken biraz benim geçmiş zamanımı da götürdün yanında.

Ah, Aziz Bey! Esmer çocukluğumun buruk gülümsemesi... Çık, gez, dolaş biraz! Öbür tarafın zebanilerine de şöyle bir görün, sonra çabucak gel. Hemen gel! Hep gel!

Sen hatırlamazsın. Diyarbakır'da bir imza gününe gelmiştin. Saatlerce somurtuk bir yüzle ve tek kelime konuşmadan kitaplarını imzaladın. Sonra kalkıp arabaya bindin. Tam giderken elini kaldırıp gülümsedin. Çocuk gibi gülümsedin. İşte mümkünse o gülüşle çık gel!

Seni güllerle uğurluyorum, kahkahalarla!.. Çabuk gel!..

SÖZ SENDE

Birlik kaçınılmaz bir görevdir

Ülkemiz bir kaosun içinde. Gelecek belirsiz ve bulanıklaşıyor. Egemen sınıflar arasındaki çelişki kendi yasalarını bile hiçe sayarak bazen silahlı görünümler alıyor. Yönetilenler bu şekilde yönetilmek istemiyor, ancak çözümsüzlük içinde bocalıyor. Burjuva hukuku yok sayılıyor, mafyalar çözüm için kullanılıyor. Yargısız infazlar, gözaltında kayıplar, faili meçhul cinayetler, köy yakmalar, zorla göç ettirmeler ve kirli savaş hız kesmeden devam ediyor. Siyasi bunalım, en güzel temsil bunalımında ifadesini buluyor. Doğru dürüst yasa yapmasını beceremeyen Meclis, anayasa değişikliğini ağzına yüzüne bulaştırırken, anayasayı yapacak gerçek güçler sokaklarda ve meydanlarda kendini gösteriyor.

12 Eylül öncesi devletin ideolojisi 'Atatürkçülük'tü. 12 Eylül'e gelindiğinde Atatürkçülüğün toplum üzerinde etkisinin azaldığı, kitleleri devlete yedekleyecek gücünü tükettiği görüldü. Başka bir ifadeyle, Atatürkçülük, kitlelerin sol ideolojiden etkilenmesine engel olamıyordu. Devlet yeni ideoloji arayışı içindeyken, her zaman olduğu gibi imdadına emperyalizm yetişti. Emperyalizm Kafkaslar'daki ve Ortadoğu'daki çıkarları için Atatürkçülüğün eskidiğini, terkedilmesi gerektiğini, onun yerine revize edilmiş islami ideolojiye sahip çıkılması gerektiğini, devletin yüce katlarını işgal etmişlere salık verdi. Darbeciler Türk–İslam sentezini resmi ideoloji yaptılar. Bu ülkede hiçbir zaman uygulanmamış olan laikliğin içi iyice boşaltılarak sadece lafzına sahip çıkıldı. Üstyapıda bu ideolojiyi yayacak kadro değişiklikleri ile birlikte yeni kurumsallaşmalara gidildi. Böylece bindörtyüzikizedeler sosyolojik vakası tarihe geçti. Bu tasfiye hareketi ve YÖK'ün becerisiyle üniversiteler "düştü". Türk–İslam sentezinin taşıyıcısı ve yayıcısı kadrolar üniversite sathına yayıldı. Bu, devletin gericiliğe ve faşizme karşı restorasyonuydu. 12 Eylül darbesinin yarattığı kendileri için çok elverişli olan bu ortamı faşistler ve gericiler çok iyi kullandı ve kullanmaya devam ediyorlar.

Bugün toplumumuz her yerde, her alanda şeriatçı ve faşist saldırısıyla karşı karşıyadır. Bu saldırının en yoğun hali Sivas'ta yaşandı. 35 aydın insan diri diri yanarken devlet seyretti, seyretmekle kalmadı, faşist yobaz çetelerin eylemini, mahkemeleriyle neredeyse meşru gösterdi. 12 Eylül sonrası restore edilen ve yeni (!) ideoloji kuşanan devlet, gerçek yüzünü Sivas katliamında da gösterdi.

Faşizmin devlet eliyle örgütlendiği "ayanbeyan" ortadadır. PKK'ye karşı Özel Tim'in kadrolarının MHP'lilerden oluştuğunu, özellikle Kürtler çok iyi bilmektedir. Bu kadrolar Kürtler'in yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde MHP'yi örgütlüyor. Bu faaliyet o kadar açıkça yapılıyor ki, Refah Partisi'ni bile rahatsız ediyor. Refah Partisi'nin sözcüleri basın toplantılarında Özel Tim'in MHP örgütlenmesini yaptığını dile getiriyor, ama aynı Refah Partisi, polis teşkilatının yarısının İmam Hatip Lisesi çıkışlı olduğunu unutuyor.

Türkiye sermaye sınıfı kamplaşıyor. Büyük sermayenin baron örgütü TÜSİAD'ın yanında, "milliyetçi işverenler" faşist örgütü kuruluyor. İslamcılar çoktan MÜSİAD'da örgütlenmiş durumda.

Faşist ideolojiye işçi desteği bulmak için MİSK örgütleniyor. Bazı işkollarında devlet desteğiyle yetki veriliyor. İslamcı ideolojinin sendikal örgütü Hak-İş'te, hiç de küçük sayılmayan işçi kitlesini bünyesinde topluyor. Gençlik içinde de kitle tabanı bulmak için faşistler Türkiye genelinde 1200 ülkü ocağında örgütleniyorlar. Ege'de yayınlanan bölge gazetesi Yeni Asır'ın abartmalı haberine göre, sadece İzmir liselerinde 25 bin sempatizanları olduğu yazılıyor. Devletin yetkilileri "biliyoruz, ama zararsız" diye basına açıklama yaparak, adeta teşvik ediyorlar. Nizam-ı Alem ülkücülerinin Türkiye'de 400 şubesinin olduğu, 1200 ülkü ocağına eklediğimizde, faşist ideolojinin gençlik içerisinde taban bulduğu kolayca görülübilinir. Bunlar legal örgütlenmeleri. Yurtsever demokrat insanların katledilmesine atılan imzalara baktığımızda, illegal silahlı faşist çetelerin örgütlü olduğunu görürüz.

Kirli savaş, günde ortalama 15 insanın ölmesine, tirilyonlarca liranın harcanmasına ve ekonomiyi iflasa sürüklüyor. Kürt sorunu uluslararası diplomatik alanda ve kamuoyunde yeterince destek bulmuş olmasına rağmen, Türkiye işçi sınıfının ilgisizliği, hatta düşmanca tutumu yüzünden demokratik çözüme ulaşamıyor. Kürt sorunu demokrasi sorunuyla ayrılmaz bir bütün oluşturuyor. Faşizm ve gericilik "vatan elden gidiyor", "dış güçlerin maşaları", "Ermeni uşakları" gibi demagojilerle Türk şövenizmini örgütleyerek taban buluyor. Tarihinde ilk kez, önceki seçimlerde oyları 500 civarındayken, 11 bin üzerinde oy alarak Turgutlu ve Salihli belediye başkanlığı seçimlerini kazanıyorlar.

"Bizim gibi ülkelerde faşizm kitle desteği bulamaz" diye yapılan ezberlenmiş tekrarlardan uzaklaşarak, bu faşist ideolojinin devlet destekli gelişimini ve oluşturduğu kitlesel desteği görmek gerekiyor.

Faşizm ve şeriat, yukarıdakilere ilaveten, iki yöntemle kitle desteği buluyor; ekonomik ve şiddet.

Devlet bürokrasisine yerleşmiş faşist ve şeriatçı şefler, işsizlere veya işini beğenmeyenlere, ama şeriatçı veya faşist partinin tavsiyesini kazananlara iş olanakları sunuyor. Faşist ve şeriatçı belediyeler de aynı yöntemi uyguluyor. Böylece işe giren faşist partinin kazanımı olurken, istenmemiş kadrolardan da işten atılarak kurtulunmuş olunuyor.

Faşistler ve şeriatçılar, şiddeti öz olarak aynı amaçla kullanmaktadırlar; örgütlenmelerinin önünde engel oluşturanları fiilen yok etmek ve kitlesel çatışmalarla o alanda üstünlük yakalamak. Şiddetin her türüyle de korku ve yılgınlık yaratacağını beklemektedirler. Devletin ideolojik, ekonomik ve siyasi olarak ezdiği kitlelerin üzerine, bir de faşist ve şeriatçı şiddet uygulamak o insanları geri itebileceği gibi, direnmeye de yöneltebilir. İşte bugün direnme isteği ve azmi yakalanmıştır. Gazi mahallesi saldırısı karşısında sokak barikatları kurulması direnme azminin ifadesidir.

Ülkemiz, sınıflararası çelişkilerin giderek derinleştiği, yönetim krizinin üstü örtülemeyecek boyut aldığı, burjuva hukukuyla değil, şiddetle toplumun yönetilmek istendiği, sokak çatışmalarının yaşandığı ve barikatların kurulduğu zor, ama umut vaat edici bir aşamaya girdi.

Bu ülkede can güvenliği hiç kalmamıştır. Kimin nereden ne zaman gözaltına alınıp kaybedileceği, hangi sokakta kurşunlanacağı, hangi semte, hangi okula, hangi öğrenci yurduna ne zaman saldırılacağı belirsizdir. İnsanlar saldırıya uğradıklarında veya saldırı haberi aldıklarında sokaklarda barikatlar kuruyorlar. Öğrenciler okullarında, yurtlarında aynı şeyi yapıyorlar. Barikatın gerisinde her renkten, her düşünceden insan var. Hatta sadece barikat kurulmakla kalmıyor, komiteler de oluşuyor.

Halkın faşizme ve gericiliğe karşı olan bu bilinçsiz öfkesini, devrimciler tüm güçlerini birleştirerek, bu mücadeleye yön vererek, bilinçli ve örgütlü bir öfkeye dönüştürebilirler. Bunun da yolu emperyalizme, faşizme ve şövenizme ve şeriata karşı olan herkesle mücadele ve eylemin birliğini yaratmakla olanaklıdır.

Muzaffer BEKEN

İstavroz Sokağının ve Minareler Şehrinin kadınları

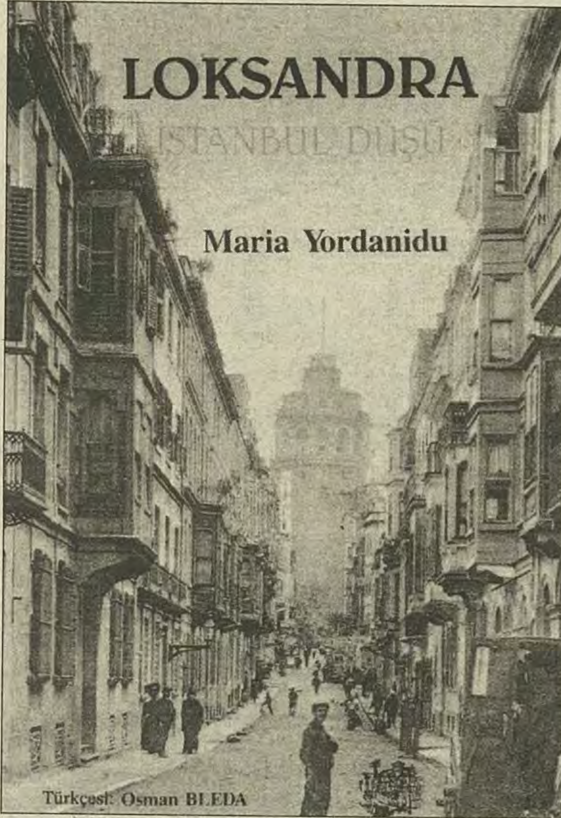
Yelda

Abdülhamit dönemindeki insanların yaşantısına biri Rum, diğeri Türk iki kadının gözünden bakınca neleri, nasıl görürüz?

Maria Yordanidu'nun "LOKSANDRA/İstanbul Düşü" kitabında bir Rum kadının anılarında Yorgo'nun tuhafiyeci, Manolyo'nun marangoz olduğu, sütçülerin Slav, yumurtacıların Tatar, balıkçıların Ermeni, odun kesicilerin Kürt olduğu dönem anlatılır.

Müslüman Osmanlı kadını Prenses Mirza Rıza Han Arfa da aynı dönemle ilgili benzer resim çizer; "Minareler Şehrinin Kadınları" kitabında. Batı'nın hor gördüğü, alabildiğine cinsiyetçi, dünyadan koparılmış, dönemin Müslüman-Türk kadınının durumunu ayrıca tartışmak istediğim bu kitapta da İstanbul anlatılır: "Cuma Müslümanların, pazar Hıristiyanların ve cumartesi Yahudilerindir. Bir tatil gününün ardından bir diğeri başlar ve bu günlerde resmi yerler kapalı olup, dükkanlar sadece birkaç saatliğine açıktır."

Farklı etnik kökenlerden insanlar bir arada yaşarlar, ama o günlerde de iktidarla olan mesafeleri farklıdır. Türk olmayanlar, Müslüman olmayanlar yönetimden uzak tutulmuşlardır -devşirme olmadıkça. Buna rağmen kültürler, gelenekler birbirinden etkilenmiştir. Nitekim Loksandra'da, parmağında dolama çıkınca Balıklı Kilisesi'nin ayazma suyundan şifa bulmaya çalışan yumurtacı Mustafa gibi Müslüman bir Türk kadını da Ay-Tarapi'den yardım umuyor.

Yorgo'nun tuhafiyeci, Manolyo'nun marangoz, sütçülerin Slav, yumurtacıların Tatar, kunduracıların Ermeni, oduncuların Kürt olduğu; cumanın Müslümanlara, pazarın Hıristiyanlara, cumartesinin Musevilere tatil olduğu İstanbul'un kitapları.

Canım, ciğerim, cicim..

Rumca'dan çevrilen Loksandra'da, aslında Türkçe olarak geçen sözcükler kültürlerin kaynaşmasına örnek olarak gösterilebilir belki: Aman, canım, ciğerim, cicim, uğurlu, misafir, hatır, buyurun, helal (olsun), bereket, merak, cilve, çapkın, fistan, minder, yüklük, halı, soba, mangal, eğlenti, hamam, peşkir, peştemal, bolca, kıyma, yalancı dolma, filan fıstık...

Şu bizim eski "etnik cennet"te Hıristiyanların çan çalmasının yasaklandığını biliyor muydunuz? Delikanlıların sirtoyla birlikte kasap havası da oynadığı Tatavla'da (ad değiştirmelerde, bugün artık sokaklarının adı Bozkurt, Ergenekon falan olan Kurtuluş semti) mesela.

Bir kitapta, "Minareler Şehrinin Kadınları"nda geçen sözcüklere bakarak iddia öne sürmek pek doğru olmayabilir, ama görülen o ki, egemen olan grup diğerlerinden etkilenmeye daha az açık. Rumca içinde canım, ciğerim geçiyor da, Türkçe'de bir "yaya" bile yok. Oysa Rumca'da "nine" demek olan bu sözcüğü İstanbul'da Ermeniler de kullanıyorlar mesela. Kültürlerin içiçe geçmesi mi yoksa egemen olmayanın kültürünün erimesi mi bu, tartışmalı...

Çok kalabalık bir yere de gitsek, görmek istediğimiz kişileri bulamayınca, "kimse yok", deriz. Benzer şekilde, Loksandra da Makriköy'ün, yani şimdiki adıyla Bakırköy'ün boşaldığını söylüyor: "Türk, Ermeni doldu. Ben de evimi artık İstavroz Sokağı'na taşısam iyi olacak." Kendi insanlarına yakın olmak için Loksandra İstavroz Sokağı'na, yani bugünkü Galatasaray'a taşındığında karşılaştığı ortamı memnun bir ifadeyle anlatır: "Buradaki salepçi de 'salep, salep!' diye bağırıyordu ve ciğerci Gegi (Gegi lehçesini konuşan Müslüman Arnavut) idi. Acem helvacı, keten-helvayı aynı makamla bağırıp satıyordu."

Yönetme hırsı olmayan insanların çeşitlilikten pek fazla şikayet ettikleri söylenemez, ama iktidar bu zenginliği, çıkarı gereği birbirine kırdırmakta kullanır.

"Doğrusunu söylemek gerekirse, Abdülhamit'in baskı yönetimi altında Türklerin Rumlardan daha çok özgürlüğe sahip oldukları söylenemezdi. Bu yüzden, bütün azınlıklar birbirleri ile uyum içinde yaşıyorlardı. Kafalarını kızdıran ve onları kışkırtan olmadığı sürece Loksandra'nın fukara yumurtacı ve ağırbaşlı (Türk) bekçi ile paylaşamayacağı ne vardı?"

Yordanidu böyle diyor, güzel diyor ama özellikle farklı dinlere karşı tahammülsüzlüğün halk arasında da destek bulduğunu düşünecek olursak, katliamlar için nasıl elverişli bir zemin hazır olduğunu da anlarız. Mesela İstanbul'daki binbir çeşit halkın; Tatarların, Acemlerin, Rumların, Ermenilerin anlatıldığı "Minareler Şehrinin Kadınları"nda da, özellikle "gavur"lara karşı önyargıların varlığını görürüz. Mesela aşık bile olunsa Hıristiyan erkek paragözdür, yalancıdır, kurnazdır:

Köpeklerden başlayan kırım

"(Rum) Kayıkçı aniden Türkçe bir şeyler söylemeye başladı. O da her Levanten gibi, ne kadar az konuşursa konuşsun paradan söz etmeden edemiyordu. Zehra, kocasının gönderdiği yere artık yetişemeyeceğini, güneş batmadan evde olması gerektiğini ve aksi takdirde kaba Türk zaptiyesinin yolda hesap soracağını ve yakışıklı kayıkçının karşısında otururken zamanı unuttuğunu düşündü ve evden neden daha erken çıkmadığına hayıflandı. Fakat kayıkçı, Rumlara özgü küçük yalan söyleme ve hoş latif sözlerle ikna etme yetenekleriyle, kocasına, gittiği yerde kimseyi bulamadığını söylemesini teklif etti. Teklif Zehra'nın hoşuna gitti ve vapurla dönmek yerine, kayıkla dönmeye karar verdi."

Böylesi önyargıları olan insanlar her an kışkırtılmaya hazırdırlar; ırkçı saldırılara açıktırlar -din için, millet için ve belki en çok da para için.

Ay-Stefano'da imzalanmış olan (1878) anlaşmadan 18 yıl sonra, "kendilerine verilen sözün tutulmaması üzerine hiçbir şey alamayan Ermenilerin ayaklandıklarını ve Sultan Abdülhamit'in halkı kışkırtarak, Kürdistan'dan getirttiği baltalı Kürtlere, İstanbul sokaklarında Ermenileri kırdırttığı" günlerde Loksandra'nın gördüğü manzara şudur:

"Kürtün biri elindeki baltayla, karşı komşu Mösyö Artin'in kapısını kırmaya çalışıyor!.. Kliyo, bayılacakmış gibi, 'Adam öldürüyorlar, anne, adam öldürüyorlar!' dedi... Gürültü kesildikten sonra, yazıhaneden çırak hem hallerini sormak, hem de getirmiş olduğu yiyeceklerini bırakmak için çıkıp eve geldi. Ermenilerin öldürüldüğünü, ama Türklerin, evlerinde Ermeni saklamadıkça Rumlara dokunmadıklarını ve Tarnana'nın Ermeni olduğu haberi duyulmasın diye Theodoro'nun Allah'a yalvarıp durduğunu anlattı. İstavroz Sokağı'nda ortalık yatışmıştı ama, başka semtlerde kan dökme hala sürüyordu. Bunları duyunca Loksandra korkuya kapıldı ve Tarnana'yı yatağının altına sakladı... Pencereyi araladı, baktı ve düşündü: 'Acaba yumurtacı Mustafa da kan dökenlerden miydi?'... Sokak kapısını açıp eşiğe oturdu ve yine düşünmeye başladı: "Bekçi de kan dökenlerden miydi, yoksa değil miydi?"

Ve Ermenilerin maruz kaldığı olayların kendi başlarına gelmeyeceğinin hiçbir garantisi olmayan Rum Loksandra, kızı ve torunuyla Atina'ya göç eder. Ama İstanbullu Loksandra yabancılık çeker Atina'da, insanlarını konuksever bulmaz. Burnunda tüter evi, akrabaları, komşuları, hatta bekçi...

Genç Türkler'in Sultan Hamit'i tahttan indirmeleri üzerine Loksandra ilk fırsatta ülkesine döner, korktuğu, kaygılandığı halde. Loksandra kaygı duymakta haklıdır: Vahşetten hayvanlar bile nasiplerini almışlardır. 1908 Meşrutiyeti'nin ilk icraatlarından biri, sokak köpeklerinin avlanması, Hayırsız Ada'da ölüme terkedilmeleridir.

Bunlar Loksandra'nın son günleridir. 1914'dür. Rumlar çocuklarını, fena halde kızgın olduklarını gördükleri Türklerden kaçırmak için uğraşmaktadırlar: Rusya'ya, ya da Yunanistan'a... Çünkü "sokaklarda davulla Hıristiyanlar'ı toplayıp askere alıyorlardı."

O tarafın köpekleri..

Kendisi de bu davulla toplanan askerlerden olan Ermeni Hagop Mıntzuri İstanbul Anıları'nda; Rum Loksandra İstanbul Düşü'nde, sokaklardaki köpek saltanatını anlatırlar ya; sokakta yürüyebilmek için onar onar, sağda-solda yatan köpeklerin üzerinden atlamak gerektiğini söylerler ya; minareler şehrinin kadınlarından olan Prenses Arfa ise farklı bir tablo çizer:

"Ama belki, Pera ve Galata'da Hıristiyanlarla yaşayan sokak köpeklerinin, İstambol'da Müslümanlarla yaşayan sokak köpeklerine nazaran çok kötü durumda olduklarını bilmiyorsundur. Köprünün bu tarafında, yani bizim yaşadığımız tarafta, son ekmek dilimini utangaç bir sokak köpeğiyle paylaşan bir dilenciyi görebilirsin; fakat öte tarafta asla! Hatta o tarafta köpekler, açlıktan eniklerini yerler."

Ama mesela Loksandra'nın Şerbet adını verdiği bir köpeği olduğunu, sokaktaki köpekleri beslediğini, Yordanidu'nun kitabından öğrenmiş olunca insan irkiliyor bu anlatım karşısında. Bu, Müslüman-Türk kadın yazarın, Hıristiyanları tanımadan onlar hakkında "bilgi" verdiğini düşündürüyor. Bilgi eksikliği olduğu şundan da farkediliyor: "Mutlaka aşk sarhoşu bir sultanın yaratısı olan mermerden ve altından Dolmabahçe Sarayı"ndan söz ederken, bu sarayın Ermeni mimar Balyan ailesi tarafından yapıldığını bilmediği dikkati çekiyor. Veya bugün, bu muhteşem sarayı kim yaptı sorusuna, "İtalyan Balyani Ailesi" cevabının verilebilmesinde olduğu gibi, demek o günlerde de Ermeniler ve bu topraklara kazandırdıkları gözmezden geliniyormuş.

Loksandra İstanbul Düşü/Maria Yordanidu/Türkçesi Osman Bleda/Belge Yayınları, Birinci baskı Ocak 1990, İkinci Baskı Haziran 1992

Minareler Şehrinin Kadınları/Prenses Mirza Rıza Han Arfa/Türkçesi İlhan Pınar/İleri Kitabevi/İzmir 1994

Bir uzun yol koşucusu

10 Temmuz günü saat 16.00'da kalp yetmezliğinden ölen Mehmet Ali Aybar, 1908 yılında İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nden sonra İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede doktora yaptı. 1942'de devletler hukuku doçenti oldu. 1945'de Vatan gazetesinde yazdığı "Kağıt üzerinde demokrasi" başlıklı seri yazılar nedeniyle fakülteden uzaklaştırıldı. Serbest avukatlığa başladı.

1946 seçimlerinde Bursa'dan Demokrat Parti listesinden bağımsız olarak adaylığını koydu, kazanamadı.1947'de İstanbul'da 'Hür' adlı haftalık dergiyi çıkardı. Sıkıyönetim dergiyi kapatınca İzmir'e gitti. Orada 'Zincirli Hürriyet' adlı dergiyi çıkardı. Ancak, CHP yönetiminin örgütlediği gençler derginin yönetim yerini bastılar. izmir'deki tüm matbaalar polis baskısı yüzünden 'Zincirli Hürriyet'i basmayı reddedince dergi kapandı. Aybar cumhurbaşkanına yazı ile hakaretten dört yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı (1949). 1950'de genel afla serbest bırakıldı.

1960'da İnsan Hakları Derneği'ni kurdu. 1962'de 12 kurucu sendikacının çağrısı üzerine TİP Genel Başkanlığı'nı kabul etti. 1965 genel seçimlerinde TİP 15 milletvekiliyle TBMM'ye girdi. Aybar 65 ve 69 seçimlerinde iki dönem İstanbul milletvekili seçildi. Sosyalizm anlayışını "Türkiye'ye özgü sosyalizm" ve "güleryüzlü sosyalizm" formülleriyle ifade etti. 1968'de SSCB'nin Çekoslovakya'yı işgal etmesine karşı çıktı. Aynı yıl Behice Boran ile Sadun Aren'in oluşturduğu 'Emek Grubu'na karşı, birçok konuda farklı yaklaşımları savundu. Anlaşmazlığın derinleşmesi üzerine 1969'da genel başkanlıktan, 1971'de de partiden istifa etti. 1975 yılında daha sonra Sosyalist Devrim Partisi (SDP) adını alan Sosyalist Parti'yi kurdu. 1975–79 döneminde bu partinin genel başkanlığını sürdürdü. Aybar ABD'nin Vietnam'da işlediği savaş suçlarını yargılamak üzere kurulan Russell Mahkemesi'ne üye seçildi ve Vietnam'a giden bir heyete başkanlık etti. Mahkemeye soykırım suçuna ilişkin bir rapor sunarak, ABD'nin suçluluğu konusundaki kararı imzaladı (1977).

Bu dünyadan Aybar geçti

Rasih Nuri İLERİ

Düşün, düşün kitaplar dolusu
Hüzün, hüzün kuyular dolusu.
Bedri Rahmi

Arka arkaya Aziz Nesin'i, Mehmet Ali Aybar'ı kaybettik... Hisar sırtlarında Mihri Hanımefendi'nin balosu, Siret Uncu ile Mehmet Ali'nin evlenmek kararını aldıkları gün... Yıllar sonra doğum kliniği, yatakta yeni doğmuş bir kız, tıpkı Aybar, bir bıyıkları eksik...

Bahri Hazer'deki, "iniyor kayık, çıkıyor kayık", yakınlık, ayrılık ya da dalgalı bir beraberlik. Güllü'nün ve benim ortak kuzenlerimiz, Çiğdem Talu, Erdem Talu, karım Bedia'nın yeğeni, Güllü'nün oğlu Memo Behlil.. Aybar'ın eltisi, yeğenim Esma Arslan...

Sürat koşucusu, Türkiye ve Balkan Şampiyonu Mehmet Ali Aybar; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Birleşmiş Miletler'e girmek için zoraki kabul edilen çok partili rejim...

İstanbul'da yedek subaylığını, doçentliği ile eş zamanda yürüten Aybar'ın "Vatan" gazetesinde "tek parti, tek şef" rejimini eleştiren sert yazıları.. Kayseri Tank Taburu'na sürgünü, Kayseri'den yolladığı, sol'a kayışının simgesi "Değişen ve Değişmeyen Taraflarımız" yazısı: "Hürriyet kördüğümünü aydınlarımızın da çözemeyeceğini anladım... Ümidimi artık halkın hürriyeti bilinçli şekilde duymasına bağlamış bulunuyorum" tümcesi.. Yine de henüz sınıf değil, halk kavramı. Yazıyı derhal "Gün" dergisinin orta sahifesine yerleştirdim, 8 Mayıs 1946...

Ve 1950 yılı, Türkiye Komünist Partisi (TKP) Genel Sekreteri Zeki Baştımar'ın beni "Aydınlar Grubu"ndan Mehmet Ali'ye bağlayışı..1951 tutuklamaları, Baştımar'ın bizi dava dışı bırakması ve kara günler...

Bu arada iki olayı anımsıyorum, biri Aybar'ın Ruhi Su'yu Hatay'dan Suriye'ye kaçırtmam için verdiği görev, geç kalışımız.. Ruhi'nin tutuklanması. Diğeri hapisteki bölünme, Reşat-Zeki anlaşmazlığı, Aybar'a, İkbal Kahvesi'nde, bunu duydum demem üzerine: "Desene artık mesele ayağa düştü, iki taraf da diskalifiye oldu" diye ortaya koyduğu şaşırtıcı tepkisi.

Nisan 1960 öğrenci hareketleri, bildiriler çoğaltıp dağıtmam, Aybar'ın protestosu ve Davutpaşa Kışlası, 27 Mayıs hareketi.

Aybar 27 Mayıs'tan sonra olayları Marksist açıdan yorumlayan bir dergi planladı, finansmanını arkadaşım Ziya Şav yaptı. Yazarları Behice Boran, Adnan Cemgil, Muvaffak Şeref, Rasih Güran ve ben olacaktık. Oysa o dönemde güçlü albay "Turancı" Türkeş sol'a karşı sert önlemler aldı. Mihri Belli'nin "Yeni Yol" dergisinde toprak reformu hakkında yazdığı ılımlı yazı üzerinde tutuklamalar başladı... dergimiz askıda kaldı. Bunun üzerine Aybar Devlet Başkanı Cemal Gürsel'e bir mektup yazdı. Gürsel Paşa demişti ki: "Komünist partisinin başarı kazanacağını sanmıyorum. Ama bir sosyalist partisinin yurdumuz için yararlı olacağına inanıyorum." Aybar bunu anımsatarak şu yanıtı verdi: "Kurucu Meclis için çalışmalar oluyor... ödeve çağrılacak sol aydınların adlarını ve adreslerini Emniyet dosyalarından öğrenmek kabildir." (19 Nisan 1960)

Aybar bu "özel" mektuptan dolayı mahkemeye verildi, ancak Türkeş yurtdışına sürülmüştü, 1961 Anayasası kabul edildi. Türkiye'de yeni bir çığır açıldı. Bu dönemde Aybar'ın ünü ve kaderi TİP'e bağlıdır. 1961 Şubat'ında sendika liderlerinin kurduğu TİP'in genel başkanlığına 9 Şubat 1962 günü Mehmet Ali Aybar davet edildi. 12 Şubat günü beni Parti'ye kaydetti. Ve 1965'te Türkiye tarihinde ilk kez bir sosyalist parti 15 milletvekili ile Meclis'te grup teşkil eti. Gerçekten bu dönemde, sonradan ortaya çıkacak olumsuz yönler bir yana, Aybar'ın tartışılmaz olarak tüm solun liderliği vurgulanmalıdır.

1966-68 ve sonrası, solun bölünme dönemi olarak tarihe geçecektir. Bunda hepimizin sorumluluk payı vardır, burada ondan söz etmeyeceğim, bu konudaki görüş ve belgelerimi "TİP'te Oportünist Merkeziyetçilik" kitabımda sundum. Sonra sayın Aybar "TİP Tarihi"ni (ilk üç cildini), sayın Aren ise "TİP Olayı" yapıtlarını yayınladılar.

Bütün olumsuzluk ve savaşımlara karşın Behice Boran'ın cenazesinde Aybar, Aren ve ben yan-yana yürüdük. İki kez 1 Mayıs'ı polis kordonlarını yararak ikimiz Hürriyet–i Ebediye'de kutladık. Demokrasi Kurultayı'ndan sonra ise eski, elli yıllık dostluk yeniden canlandı...

Yazımı burada politik bir değerlendirme ile bitirmek istiyorum. TİP'te Aybar "Osmanlı tipi ceberrut devlet" diye güzel formülünü gündeme getirmişti, oysa ne gariptir ki, kendisi TKP'lilikten kalma stalinci yöntemlerle, tek şef yönetimini sürdürüyordu. Bunun üzerine ben de Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın dergisine Eski Emekçi imzasıyla bir yazı verdim: "Osmanlı tipi ceberrut başkan".. Aslında hepimiz Stalin döneminin etkisindeydik biçem açısından... Ne gariptir ki, Sayın Aybar TİP'ten ayrılıp, SDP'yi kurduğunda tam ters bir tez savundu, "şef"lik kavramına karşı, her yıl değişecek başkan ve yönetim formülünü benimsedi.

Aybar ikinci döneminde "Sovyet Demokrasisi" modelinin en demokratik yönetim biçimi olduğunu hep gözardı etmiştir, Leninizmi suçlamıştır. Bir gazetede altalta ikimizin yorumu yayınlanmıştı. Gorbaçov'un Sovyet seçimlerini yapacağının ilanı üzerine Sayın Aybar, "Leninizm öldü" yorumunu getirdi, ben ise "Leninizmin Yeniden Doğuşu" diyordum... Olay ilginçtir.. Bir süre sonra Sovyetler Birliği çöktü.

Aybar görünüşte haklı çıkmıştı, ben ise aldanmıştım. Gerçekte ise hem aldanmıştım, hem de özünde haklıydım, işte diyalektiğin cilveleri. Ben Sovyet halkının rejime bağlılığını varsaymış, Lenin dönemindeki tabandan gelen demokrasinin yeniden kurulacağını ummuştum, oysa rejim aleyhtarı güçler kazandı.

Aybar ile benim tam ters yorumladığımız seçimlere gelelim. Tek parti ile yönetilen memlekette Gorbaçov bir bakıma haklı olarak, partinin seçimlerde baskı yapmasından korkarak, "seçime karışmayın" emrini verdi. Bu durumda, maceracı demagoglar ve özellikle mafya, seçimlerin yönetimini ellerine aldılar. İşçiler ise ısrarla seçimlerin işyeri ve işkolu esasına göre yapılmasını istedikleri halde, Gorbaçov ve karşı devrimci medyanın da yoğun etkisi ile bilinen durum yaratılmıştır. Elbette Aybar da, ben de yorumlarımızı yaparken olası hataları, belki de ihanetleri tahmin edemezdik ve hele istemezdik.

DİSK Kongresi'nde de bir tartışmamız oldu, Aybar Lenin'in bir yazısını zikrederek, onu demokrasi aleyhtarı, diktatör, hatta tek adam diktasını savunur gibi tanımladı. Kendisi daha önce bunu söylediğinden ben de o metni okumuştum, yanıt verdim: "Sayın Aybar" dedim, "Bana bir Bektaşi fıkrasını anımsattınız, Bektaşi'ye 'neden namaz kılmıyorsun' diye sormuşlar, o ise 'Kuran'da var' yanıtını vermiş, nasıl olur demişler, 'La Selate' yani, 'namaz kılmayın' deniyor demiş, aman demişler ya ayetin sonrası, Kuran'da sarhoşken namaz kılmayın deniyor. Bektaşi 'başı bana yetiyor' diye konuyu kapatmış." Aybar epeyi yaşlanmış olacak, eski tepkisini göstermedi.

Abidin Dino'nun ölüm yıldönümünde iki üç kez bana sarıldı, öpüştük, tatlı mı tatlı, munis bir Aybar vardı karşımda, eve döndüğümde, eyvah eceli mi yaklaştı diye irkildim. Sonra ancak telefonla görüşebildik.

Türkiye sosyalizmi tarihinde Aybar'ın önemli bir damgası var, benim için Aybar demek, özellikle solun tekvücut olduğu 1962-65, hatta 1966 demektir, daha uzun süre bu özlemi yaşayacağız.

Sahibi : Olgu Ltd.Şti. **Genel Koordinatör :** Seyfi ÖNGİDER

Yayın Yönetmeni Merdan YANARDAĞ

Yazı İşleri
Dış Haberler Osman KÖKER
Ekonomi Sermet ÖZDOĞAN
Kültür Sanat Sezai SARIOĞLU
Makaleler Veysi SARISÖZEN

Teknik Koordinatör: Hakkı ZEL

Haber Merkezi: Ahmed BERTUĞ, Ayla ÖNDER

İşletme Müdürü Ali KÜÇÜK

Sorumlu Müdür: Hüseyin AYIK

Reklam Müdürü Emine SAPMAZ

Yayın Kurulu
Seyfi Öngider
Sezai Sarıoğlu
Veysi Sarısözen
Merdan Yanardağ

Ankara Büro
Temsilci:
Mustafa ERDOĞAN
Aylan UNCU
Hatice Can KÜRTÜNCÜ

Ankara
Tel:(0312) 418 41 98
Fax:(0312) 418 22 63

İzmir
Tel: (0232) 464 21 30

Avrupa Temsilciliği
Engin ERKİNER
Kasseler Str. 1a
60486 Frankfurt
Tel: 49.69.7075714
Fax: 49.69.625645

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul **Tel:** (0212) 244 30 67 - 249 99 29 **Fax:** (0212) 249 99 29 **Basıldığı Yer:** Serler Matbaacılık **Dağıtım:** BBD